

Şiddetin mücadeledeki rolü üzerine

Şiddet ve bu bağlamda silahlı mücadele, başta sömürgeci ülkeler olmak üzere devrim ve sosyalizm mücadelesi yürütülen ülkelerde sürekli tartışılmalı bir sorun olmuştur.

Şiddet, her şeyden önce ezilen sömürge ulusa egemen devlet tarafından zorla dayatılan ve bu nedenle de meşru bir savunma aracı rolü taşıyan bir olgudur.

Sinan DOĞRU'nun makalesi ■ Sf. 11-12

Yeni yıla patlayan bombalar, kan kusan silahlar ve darbe tartışmalarıyla girildi

BARIŞ '95'İN DE UZAĞINDA

✓ Dünya düzensizliğine "hediye" edilen yenileriyle birlikte dünyanın bütün yaralı coğrafyalarında olduğu gibi Türkiye ve Kürdistan'da yaşayan insanlar da yeni bir yıla, yeni, yepyeni başlangıçlarla girmek isterdi kuşkusuz. Ama bir kere daha, olmadı.

✓ 1994'te yaşanan hak ihlallerinin upuzun listeleri yeni yıla beş kala patlayan bombalar, kan kusan silahlar, iyimser beklentilerin duygu yüklü resmini paramparça edip 1995'e gerçekçi yaklaşılması gerektiğini hatırlatarak, uyarıyor.

✓ Cumhurbaşkanı Demirel, yılların deneyiminden kaynaklanan bir öngörüyle mi, bir yerlerden aldığı 'tüyo'ların telaşıyla mı bilinmez, '94'ün son basın toplantısında dile getirdiği "yetki talebi" ile yeni bir "darbe" tartışması başlattı. ■ Sf.3

KDP ve YNK güçleri arasında yeniden başlayan çatışmalarda 500 kişi hayatını kaybetti. (Foto: Medya Güneşi)

14 yılda 48 kayıp, 239 kayıp iddiası

Gözaltında kayıplar Cumhuriyeti

■ Sf. 2

GÜNEY'DE YİNE BIRAKUJÎ

■ Sf. 4

Sosyalistlerin birliği üzerine

■ Sf.16

Bir türkünün anlattıkları

Munzur Çem'in kaleminden ■ Sf.14

TOHAV Başkanı Av. Talat Tepe:

Kürt halkına uygulanan hukuksuzluğu sorgulayacağız

■ Sf.5

Hak arama mücadelesinde yeni bir halka

Memur eylemlilikleri

■ Sf.16

MEDYA GÜNEŞİ

ÇARÇIRA Basın ve Yayıncılık
Ltd. Şti. adına
• Sahibi ve Yazışmaları Müdürü:
Nesih Çılgin
• Genel Yayın Yönetmeni:
Mahmut Metin

* * *

Ortadoğu Temsilcisi:
• Ahmet Cemal
Güney Kürdistan Temsilcisi:
• Azad Satehi
Avrupa Temsilcisi: Halim Can

* * *

Muhabirler:
• Bavê Azad (Krefeld)
• Mahmudê Malazgirtî (Hamburg)
• Sinan Alabay (Köln)
• Ali Karaaslan (Giessen)
• Cumali Gökalp (Hollanda)
• Bavê Zerdest (Danimarka)
• Seyda Alpişen (İngiltere)
• Halis Kınalı (İsviçre)
• A. Kadir Bozyl (Norveç)
• Seyid Şahin (Fransa)
• Rojen Adar (Rusya)
• Baran Jiyan (Yunanistan)
• Genco Hasanan (Bulgaristan)

* * *

• Yönetim Yeri: İnebey Mah. Valide
Cami Sok. No: 50, Kat:4 Aksaray-İST.
Tel: 530 68 31 Fax: 586 22 31
• Diyarbakır Bürosu: Şair Sırrı Hanım
Sk. Maruf Apt. Kat:1 Ofis-Diyarbakır
Tel-fax:(412) 221 80 74
• Antep Bürosu: Karagöz Cad.
Gören İshani Kat 4 No: 45
Tel: (342) 234 59 31
• İzmir Bürosu: 859. Sk. Saray İshani
Kat:2 No:3/203 B. Blok Konak
Tel: (232) 445 46 50
• Adana Bürosu: Ali Münif Cad. Büyük
Adana İshani Kat:4/30
Tel-Fax: (322)359 94 92
• Mersin Bürosu: İstiklal Cad. Camii
Şerif Mah. 29. Sok. No: 5/6
Tel:(324)2370477
• Ankara Bürosu: Konur Sk. 9/13 Kızılay
Tel.: 417 75 54

* * *

Avrupa İlişki Adresleri:
• H. Can Box:15216, 161 15
Bromma-Sweden
• M. Malazgirtî, Amade Str.58,
2000 HH 56 Germany
Almanya Hesap No: M. Ali Karaaslan
Dresdner Bank Giessen
Konto: 08 838 847 00
BLZ: 513 800 40

• Abone Koşulları:
Yurtiçi:
1 Yıllık:250 000 TL;
6 Aylık:120 000 TL;
Yurtdışı: 1 Yıllık: 75 DM, 50 \$

• Yurtdışı Fiyatı/ İsviçre: 15 SKR, Da-
nimarka: 15 DKR, Norveç: 15 NKR, Al-
manya: 5 DM, Fransa: 15 FF, İngiltere: 2
Pound, İsviçre: 4 SFr, Hollanda: 3 Florin.
• Hesap No: Nusrettin Yüksekaya, Yapı
Kredi Bankası, İstanbul Aksaray Şubesi,
0076859-8 Nolu Hesap
• Baskı Serler

48 Kayıp 239 kayıp iddiası

Gözaltında kayıplar Cumhuriyeti

Devlet adeta insan yutarak politik ve toplumsal çarkı döndürüyor. Çeşitli tarihlerde devlet güçleri tarafından gözaltına alınan 48 kişi kesin kayıplar listesine karışırken sadece '94 yılı içinde 239 kişinin gözaltında kayıp olduğu iddia ediliyor. Demirel-Çiller-Güreş dö-

nemi faşist Kenan Evren'in 12 Eylül düzenini aratmıyor. 1980-1990 tarihleri arasında 13 kişi gözaltında kaybolurken '91'de 4 kişi, '92'de 8 kişi, '93'te 23 kişi, '94'te ise 8 kişi gözaltında kaybedildi. 239 kişinin de gözaltında kaybolduğu iddia ediliyor.

İHD Genel Merkezinin aylık raporlarından, İHD'ye başvurulardan ve TİHV Raporlarından derlenen bilgilerden oluşturulan gözaltında kaybolduğu bildirilenlerin listesidir.

GÖZALTINDA KAYIPLAR (1980-1990)

Gazal '80 (Mardin)
Hüseyin Morsümbül, 18 Eylül '80, (Bingöl)
Cemil Kırbayır, 9 Ekim '80, (İstanbul)
Hayretin Eren, 21 Kasım '80, (İstanbul)
Mahmut Kaya, 25 Aralık '80, (Kars)
Nurettin Yedigül, 12 Nisan '81, (İdealtepe/İstanbul)
Gürkan Mungan, Aralık '83, (Ankara)
Maksut Tepeli, 2 Şubat '84, (Ankara)
Nurettin Öztürk, 4 Nisan '84, (Ankara)
Ömer Savun 6 Mayıs '89, (Siirt)
Hüseyin Demirtaş, 26 Mayıs '89, (Siirt)
Adnan Bağca, 11 Haziran '90, (Siverek)
Abdullah Kurt, Eylül '90, (Yüksekova)

GÖZALTINDA KAYIPLAR-1991

Yusuf Erişli, 14 Mart '91, (İstanbul)
Haydar Altun (Kuzey Irakta çatışmalarda ele geçirildi.)
Mart '91
İbrahim Gündem, 24 Eylül '91, (Diyarbakır/Hazro-Saririk)
Hüseyin Toraman, 27 Ekim 1991, (İstanbul)

GÖZALTINDA KAYIPLAR 1992

Mehmet Demir (32), Siirt, 10 Ocak '92
Durmuş Çaylak (27), Muğla-Fethiye, 9 Şubat '92
Hüseyin Yaman (22), İstanbul, 4 Mayıs '92
Soner Gül (22), İstanbul, 4 Mayıs '92
Hasan Güllünay (32), İstanbul, 20 Temmuz '92
Mehmet Ertak , Şırnak, 22 Ağustos '92
Ayhan Efeoğlu (25), İstanbul, 6 Ekim '92
Namık Erkek, Mersin, 19 Aralık '92

GÖZALTINDA KAYIPLAR 1993

Ali Kırılgaç, İstanbul, 7 Mart '93
İbrahim Akil, Şırnak, 14 Haziran '93
Hikmet Şimşek, Şırnak 14 Haziran '93
Salih Demirkıran, Şırnak, 14 Haziran '93
Hamdi Şimşek, Şırnak, 14 Haziran '93
Halit Özdemir, Şırnak, 14 Haziran '93
Şemdin Culaz, Şırnak, 14 Haziran '93
İhsan Uygün, İstanbul, 6 Temmuz '93
Yüksel Alptekin, İstanbul, 6 Temmuz '93
Ayşel Malkaç (22), İstanbul, 7 Ağustos '93
Erdoğan Şakar (32), İstanbul, 13 Ağustos '93
Abdulvahap Timuntaş, Şırnak/Yeniköy 14 Ağustos '93
Turan Demir (27), Diyarbakır/Kulp-Alacak 9 Ekim '93
Şah Atalay (25), Diyarbakır/Kulp-Alacak, 9 Ekim '93
Hasan Abar (41), Diyarbakır/Kulp-Alacak, 9 Ekim '93
Şerif Abar (24), Diyarbakır/Kulp-Alacak
Salih Akdemir (65), Diyarbakır/Kulp-Alacak, 9 Ekim '93
Nusrettin Yerlikaya (40), Diyarbakır/Kulp-Alacak, 9 Ekim 1993
Behcet Tutuş (40), Diyarbakır/Kulp-Alacak, 9 Ekim '93
Bari Şimşek, Diyarbakır/Kulp-Alacak 9 Ekim '93
Abdo Yamuk, Diyarbakır/Kulp-Alacak 9 Ekim '93
Celil Doğan, Diyarbakır/Kulp-Alacak 9 Ekim '93
Behcet Taç, Diyarbakır/Kulp-Alacak 9 Ekim '93

GÖZALTINDA KAYIPLAR 1994

Ali Efeoğlu, İstanbul
Abdulsamet Şahin, Yüksekova-Murel
Cüneyt Aydınlar, İstanbul
Nazım Babaoğlu, Siverek
Lütfiye Kaçar, 5 Eylül '94, (Gebze)
Kenan Bilgin, 12 Eylül '94 Ankara
Fidan Güngör, 11 Eylül '94 (İstanbul-Avcılar)
Salahattin Talayhan 11 Eylül '94 İstanbul-Avcılar

GÖZALTINDA KAYIP İDDİALARI

OCAK-ŞUBAT 1994

Rıdvan Kaya, (İstanbul)
Mehmet Koç, (Diyarbakır)
Aziz Alptekin, (Midyat-Daline)
Seyfettin Işık, (Bitlis/Koncan)
Ahmet Işık, (Bitlis/Koncan köyü)
Hüseyin Uğurlu, (Muş)
Şevki Şeker, (Hasankeyf)
M. Ali Şeker, (Hasankeyf)
Fethi Yıldırım, (Viranşehir)

MART 1994

Hüseyin Taşkaya, (Siverek)
Süleyman Doğan, (Elbistan)
Habip Yapıştıran, (Derik)
Ramazan Şarlı, (Tatvan)
Cemile Şarlı, (Tatvan)
Ercan Cihangir, (İsparta)
İbrahim Gözetir, (Silvan/Hacica Köyü)
Mehmet Gözetir, (Silvan/Hacica köyü)
Selahattin Güsteren, (Silvan/Hacica köyü)
Vahap Güsteren, (Silvan/Hacica köyü)
Seyfettin Güsteren, (Silvan/Hacica köyü)
İlhan Aksi, (Silvan Hacica köyü)
Burhan Aksi, (Silvan Hacica köyü)
Nuri Aksi, (Silvan Hacica köyü)
Sevim Aksi, (Silvan Hacica köyü)
Mehmet Ekti, (Silvan Hacica köyü)
Mahmut Ekti, (Silvan Hacica köyü)
Turan Çiçek, (Silvan Hacica köyü)
İhsan Çiçek, (Silvan Hacica köyü)
Mehmet Ay, (Diyarbakır)

NİSAN 1994

Enver Özmen, (Bitlis-Hizan-Sırmaçek köyü)
Zeynep Kürsüp, (Batman)
Hakim Güven, (Cizre Nur Mah.)
A. Rahim Akman, (Cizre Nur. Mah.)
Yılmaz Gümmüş, (Batman)
A. Kerim Pusat, (Cizre)

OSMAN GEÇER, (ADANA-DAĞLIOĞLU MAH.)

Kazım Sağın, (Hakkari-Şemdinli)
Ahmet Ökmen, (Adana Ensari Mah.)
Cihat Tunç, (Adana Ensari Mah.)
Murat Tunç, (Adana Ensari Mah.)
Salih Kara, (Urfa)
Halit Saray, (Siirt Eruh Ers köyü)
Ali Kılıç, (Siirt-Güçlükönak Şehriban köyü)
Salih Kılıç, (Siirt-Güçlükönak Şehriban köyü)
Yusuf Tunç, Mardin/Kızıltepe

MAYIS 1994

Mehmet Tanrıverdi, Lice Derxüst köyü
Muharrem Tanrıverdi, Lice Derxüst köyü
Cahide Bayram, Cizre Dağkapı Mah.
Süleyman Bayram, Cizre Dağkapı Mah.
Kamil Bayram, Cizre Dağkapı Mah.
Mehmet Yamaç, Adana Denizli Mah.
Memduh Ökmen, Mardin
Osman Kızıllırmak, Ağrı/Eleşkirt-Aşağı Karpuzlu köyü
Resul Kızıllırmak, Ağrı/Eleşkirt-Aşağı Karpuzlu köyü
Fevzi Kızıllırmak, Ağrı/Eleşkirt-Aşağı Karpuzlu köyü
Veysi Tözer, Antalya
Halide Tözer, Antalya
Kasım Alpsoy, Adana
Suat Ersöz, Adana
Şahin Biçer, Diyarbakır-Silvan Sahbe köyü
Fikret Biçer, Diyarbakır-Silvan Sahbe köyü
Şerif Demirtöz, Diyarbakır-Silvan Sahbe köyü
Halil Demirtöz, Diyarbakır-Silvan Sahbe köyü
Cemal Bilen, Diyarbakır-Silvan Sahbe köyü
Besra Yılmaz, Diyarbakır Bağlar Sementi- Fatih Mh.
Metin Yılmaz, Diyarbakır Bağlar Sementi- Fatih Mh.
Ebubekir Coşkun, Bitlis-Ahlat Yoğurtymez köyü
Sadullah Coşkun, Bitlis-Ahlat Yoğurtymez köyü
Nazlı Aslan, Bitlis-Ahlat Yoğurtymez köyü
Miralı Timur, Bitlis-Ahlat Yoğurtymez köyü
Mehmet Tunç, Mardin Kızıltepe Kerngol köyü
Yusuf Tunç, Mardin Kızıltepe Kerngol köyü
Salih Kara, Hakkari-Uludere Hilal
Hüseyin Kaya, Hakkari-Uludere Hilal
M. Tahir Kaya, Uludere Hilal
Cemil Kara, Uludere Hilal

HAZİRAN 1994

İsmail Ağaya , Batman
Mehmet Sam, Siirt
Cemal Karaman ile 2 oğlu, Diyarbakır-Kulp Hope mezarası
Kemal Çelik, Diyarbakır-Kulp Kupe mezarası
Vedat Çeli, Diyarbakır-Kulp Kupe mezarası
Muhsin Ekinci, Diyarbakır-Kulp Halbet mezarası
H. Nafiz Umaz, Urfa-Viranşehir, Başaran köyü
Mustafa Saygı, Urfa-Suruç, Alacak köyü
Şehmuz Öcalan, Urfa-Halfeti, Yukarıgöklü
İbrahim Öcalan, (Urfa-Halfeti, Yukarıgöklü)
Murat Aslan, (Diyarbakır-Dağkapı semti)
Seyithan Yolar, (Lice-Türel köyü, Çaylarbaşı mezarası)
İkram İpek, (Lice-Türel köyü Çaylarbaşı mezarası)
S. İpek, (Lice-Türel köyü Çaylarbaşı mezarası)
Piro Ay, (Mardin-Derik, Şebajer köyü)
Bekir Talan, (Urfa)

TEMMUZ 1994

Lezzin, Faris ve Mehmet Toy, (Beşiri-Gaduke)
Recai Aydın, (Diyarbakır-Çınar)
Ahmet, Mehmet, Mahmut, Hanifi, Recep ve Cuma Karakuş, Ahmet Ankol, Hidayet Mamik, Mehmet Özden (Lice-örtülü köyü-Ağlıcı ve Karadere mezarları)
Hüseyin Çelik, Übeydullah Karatekin, (Diyarbakır Bağlar semti)
Mehmet Zeki İlkan, Alaattin Nehir, Mehmet Kaya, Ahmet ve Kazım Aslan, (Ağrı)
Halit Yakacı, (Diyarbakır-Hani Ceme Elik köyü)
Abdullah Yıldız ve A. Gani, (Diyarbakır-Hani Şeleheyden köyü)
İsa Gül ve Ali Haydar Eren, (Dersim-Plümür Bardakçı köyü)
Fehim Aslan, Hasan Bayram, Nasır Tekin, Hadi ve Refik Yardımcı, Tuncay Yemen, (Hakkari/Yüksekova-Onbaşlar köyü)
Resul Ay, Nuri Kalçık, (Mardin-Nusaybin Yardere köyü)
Hasan Aksu, (Mardin-Derik, Saltık köyü)
Ali İhsan, Tahsin ve Çayan Çiçek, (Lice-Dernek köyü)
Beşir Özen, (Mardin-Ömerli)
Mahmut Kaya, Aziz Kurt, Hanifi Boğa ve Mehmet Yaşa, (Diyarbakır-Erizmi köyü)
Ahmet Tümrüt, (Diyarbakır)
Süleyman Çakar (Batman-Beşiri, Yenipınar köyü)
Ahmet ve Zeki Özdemir, (Bingöl-Genç Kavaklı köyü)
Ebubekir Aras, (Şırnak-Cizre)
Ali Rıza Kılıç, (Adana-Yeşilyurt mahallesi)
İhsan Aslan, (Mardin/Silopi)
Ahmet Özdemir, (Siirt-Eruh)
İlhan İbek, (Siirt-Eruh)

AĞUSTOS 1994

Murat Yaman (Malatya-Doğanşehir, Çömlekoba köyü)
Mahmut Yılmaz, Ömer ve Kadir Ekin, Kemalettin (soyadı bilinmiyor) (Diyarbakır-Hani Damla tepe mezarası)
Reşit ve Çimen Elçiçek (Siirt-Eruh, Tilmışar köyü)
Mahmut Yaman, İbrahim, Haşim ve Doğan Yıldırım (Malatya-Doğanşehir Çömlekoba köyü)
Halit Deniz, Salih Kaya, (Siirt-Eruh Bızka köyü)
Eyüp Demir (Tunceli-Çemişkezek, Kayadüzü köyü)

Yusuf Kocabay (Adana-Şakir paşa mahallesi)
Resul Çakar (Batman-Beşiri Durucak köyü)
Mahmut ve İsmail Mete (Mardin-Nusaybin, Serda köyü)
Hasan ve Davut Üzün (Adana-Şakir paşa mahallesi)
Halil Dündar Ahmet Akın, Fehime Şarhan (Adana-Barbaros mahallesi)
İbrahim Malgir Diyarbakır-Çınar, Elvend köyü)
Mustafa Gürkan (Adana)
Ramazan Akkum (Diyarbakır)
Hanife Tümrüt,
Süleyman İlhan (Urfa-Ceylanpınar)
İbrahim Süzer, Ramazan Selman ve Yusuf Ceylan (Savur-Memika köyü)

EYLÜL 1994

Tarik Taş, 1 Eylül '94 Adana
Türkan Aydın, 1 Eylül '94 Adana
Ömer Çetin, 1 Eylül '94 Adana
Emin Unay, 1 Eylül '94 Adana
Medeni Soysal, 1 Eylül '94 Adana
Resul Öztop, 1 Eylül '94 Adana
Aziz Tunç, 25 Ağustos '94 Mardin
Şeyhan Gök, 25 Ağustos '94 Mardin
Şehmuz Gök, 25 Ağustos '94 Mardin
Mehmet Zengin, 25 Ağustos '94 Mardin
Murat Yardımcı, Eylül '94 Balıkesir
Veysi Kırmızıgül, Eylül '94 Balıkesir
Z. Ş 6 Eylül İstanbul-İkitelli
Hayrettin Tatlı, 13 Ağustos '94 Batman
Reşit Orak, 6 Eylül '94 Tatvan
Yüksel Uğurlu, 8 Eylül '94 Urfa-Suruç
Mustafa Uğurlu, 8 Eylül '94 Urfa-Suruç
Mahmut Sam, 2 Eylül '94 Adana
Hasan Halmert, 10 Eylül '94 Şırnak
Rahime Ergin, 10 Eylül '94 Cizre
Selman Ergin, 10 Eylül '94 Cizre
Sabiha Ergin, 10 Eylül '94 Cizre
Saliha Ergin, 10 Eylül '94 Cizre
Bedri Ergin, 10 Eylül '94 Cizre
Erdal Karacalık, 13 Eylül '94 İstanbul
Mehmet Serik, 17 Eylül '94 Diyarbakır
İzzettin Akyol, 19 Eylül '94 Siirt-Kurtalan
Neslihan Üslü, 27 Eylül '94 Mersin
Cuma Orhan, 24 Eylül '94 Mersin
M. Şirin Özalp, Eylül '94 Siirt-Beşiri
İzzettin Bilgiç, Eylül '94 Şırnak-Cizre
Nezir Demir, Eylül '94 Şırnak-Cizre
Nizamettin Demir, Eylül '94 Şırnak-Cizre
İdris Bakır, 23 Eylül '94 Adana
Derviş Taş, 15 Eylül '94
Hıdır Öztürk (muhtar), Eylül '94 Tunceli
Kazım Çay, Eylül '94 Tunceli
İsmail Atay, 16 Eylül '94 Tunceli
Bekir Aldur, 30 Eylül '94 Mardin
A. Kerim Mecceoğlu, 28 Eylül '94 Mersin
İbrahim Gezer, 30 Eylül '94 Mazıdağı
Zeki Dağ, Eylül '94 Diyarbakır

EKİM 1994

Bahri Mentiş
Murat Güzel, 2 Ekim '94
Veli Yeşil, Ekim '94 Hozat-Kozluca köyü
Ahmet Aktaş, Ekim '94 Hozat-Kozluca köyü
Müslüm Aydın, Ekim '94 Tunceli-Esenler Köyü
S. Ali Şaroğlu, Ekim '94 Tunceli Sevgi köyü
Hasan Şaroğlu, Ekim '94 Tunceli Sevgi köyü
Ali Gür, Ekim '94 Mazgirt-Güleç köyü muhtarı
Turgut Yeniasay, 4 Ekim '94 Diyarbakır
Sedat Akgök, 17 Ekim '94 Diyarbakır
Abdullah Önen, 18 Ekim '94 Diyarbakır
İzzettin Kılıç, 4 Ekim '94 Diyarbakır-Bismil
Selim İşler, 4 Ekim '94 Bingöl-Karhova
Hasan Hüseyi Bülbül, 4 Ekim '94 Bingöl-Karhova
İbrahim Gezer, 19 Ekim '94 Maraş
M. Zeki Kılıç, 19 Ekim '94 Ankara-Havaalanı
Sadık Sütlük, 14 Ekim '94 Adana
Salih Toraman, 10 Ekim '94 Mersin
Salih Şahin, 10 Ekim '94 Mersin
Hasan Selim
Mehmet Selim
Cezayir Orhan
Mahsun...
Mehmet Ateş
Aziz...
Ali Bekçi
Hacı Sayit
Mehmet Günkan
Nejat Çelebi
Dürüli Serin
Hıdır Işık
Yeter Serin
Elif Serin
Şirin Serin
Hatun Serin

1980-1990 GÖZALTINDA KAYIPLAR: 13 kişi, 1991 GÖZALTINDA KAYIPLAR: 4 kişi, 1992 GÖZALTINDA KAYIPLAR: 8 kişi, 1993 GÖZALTINDA KAYIPLAR: 23 kişi, 1994 GÖZALTINDA KAYIPLAR: 8 kişi, 1994 GÖZALTINDA KAYIP İDDİALARI: 239 kişi, 1994'DEKİ GÖZALTINDA KAYIP İDDİALARININ AY-LARA GÖRE DAĞILIMI
Ocak-Şubat :9 kişi, Mart: 19 kişi, Nisan: 17 kişi, Mayıs 31 kişi, Haziran 18 kişi, Temmuz 50 kişi, Ağustos 31 kişi, Eylül 34 kişi, Ekim 30 kişi

Not: 1994 Yılına ait aylık "Gözaltında kayıp iddiaları" başlıklı veriler, İHD'ye yapılan gözaltında kayıp başvurularından ve basında yer alan gözaltında kayıp haberlerinden derlenmiştir. Olağanüstü Hal Bölgesi'nde İHD şubeleri ve heyetlerin inceleme-araştırma yapmalarına olanak tanımadığı için verileri kesinleştirmek mümkün olmamış, bu nedenle bu bölümdeki bilgiler "Gözaltında kayıp iddiaları" olarak verilmiştir.

Medya'ya
abone ol.
abone bul!
Oku, okut!

Barış '95'in de uzağında

Türk siyaset kuşağı, kendileriyle birlikte ülkelerini de battıkça batıran Kemalizmin ideolojik ağırlığından sıyrılmayı başaramadıkça, krizden kurtulma şansına sahip olamaz. Her şeyden önce, görülmeli ki; yılların birikimiyle ağırlaşan sorunlar sistemin çeperlerini alabildiğine zorlarken, çözüm, her koşulda sistemi aşmakta, sistemin dışına taşımaktadır. Çözüm, sistemin dışındadır. "Sistemi işleterek çözme" arayışları, havanda su dövmekten ibaret nafile çabalarıdır.

Yeni bir yılın yeni başlangıçlara vesile olması beklenir. Yeni bir yıla girmeye hazırlanan insanların, tarihe yıl cinsinden bir çentik daha atılırken diledikleri, beledikleri, en genel anlamında 'mutlu bir gelecek'tir.

Dünya düzensizliğine "hediye" edilen yenileriyle birlikte dünyanın bütün yaralı coğrafyalarında olduğu gibi Türkiye ve Kürdistan'da yaşayan insanlar da yeni bir yıla, yeni, yepyeni başlangıçlarla girmek isterdi kuşkusuz. Ama bir kere daha, olmadı. At izinin it izine karıştığı, zifiri karanlıklarda yönetilen kirli bir savaş ortamında, yıllar yılları izlemekten yorgun düşerken insanlar yeni bir yıldan ne bekleyebilirdi? "Yüzu barışa dönük ne varsa" dan başka... Olmadı.

Ama '94, savaşın en kirli yıllarından biri oldu.

1 Ocak'tan Ekim sonuna kadar İHD kayıtlarına geçen bilgileri, eksik olduğunu bilerek kabul edip kan, gözyaşı ve acıyı rakamların soğukluğuyla aktaracak olursak... İşte 1994 bilançosu:

Faili meçhul cinayet sayısı: **281**, Gözaltında kayıp iddiası: **284**, Gözaltında işkenceyle ve yargısız infazlarda ölenler: **315**, Eylem ve çatışmalarda ölen sivil sayısı: **445**, Gözaltına alınan kişiler: **12 bin 966**, Tutuklamalar: **1037**, Toplatılan yayın sayısı: **390**, Yakılıp yıkılan ve boşaltılan köy sayısı: **2295** (İçişleri Bakanlığı'nca açıklanan rakam ise **2511**), Verilen hapis ve para cezaları: **386 yıl, 67 milyar 439 milyon**, İstenen hapis ve para cezaları: **939 yıl, 333 milyar 150 milyon**, Cezaevinde bulunan düşünce suçluları ve milletvekilleri: **107**, Basılan dernek, sendika ve yayın organı: **152**, Çatışmalarda ölenler (yaklaşık): **4500**

Bu tablo ve yeni yıla beş kala patlayan bombalar, kan kusan silahlar, iyimser beklentilerin duygu yüklü resmini paramparça edip 1995'e gerçekçi yaklaşılması gerektiğini hatırlatarak, uyarıyor.

Taksim'de bazı sanatçıların ve aydınların uğrak yeri olan bir pastanede patlayan bomba, bir kişinin ölümüne yol açarken aralarında film eleştirmeni-yazar **Onat Kutlar**'ın da bulunduğu 3 kişiyi de yaraladı. İzmit'te bir yolcu otobüsünde meydana gelen silahlı ve bombalı saldırıda, biri MKM'nin tiyatro kolu **Jiyana Nû'nun** oyuncularından **Başak Kanat** olmak üzere 2 kişi yaşamını yitirirken 30 kadar yolcu da yaralandı. 1995'e, devlet ya da başka bir güç, farketmeksizin kim tarafından gerçekleştirilmişse tam bir provokasyon "amaçsız terör" görüntüsü oluşturan bu kanlı saldırılarla girildi.

Barış '95'in uzağında görünüyor

Doğrusu, yüzyılı aşan bir tarihsel uzunlukta, hep zora maruz kalarak ya da zor tehdidi altında siyaset yapmak mecburiyetinde bırakılan Kürt halkı için barış, gündelik yaşamın çok uzağında, giderek soyutluk kazanan bir kavram haline gelmiştir. Ve barışı somut bir düzlemde yakınlatacak olanın, maalesef

savaşırsız bir siyaset olmadığı öğrenilmiştir. Bu nedenle yeni bir yıla girmenin kıskırttığı spontane bir iyimserlik eğilimiyle de olsa, barışa ilişkin söylemler pek itibar görmemektedir. İstenmediğinden değil, inandırıcı olmadığından; soyut kaldığından.

Siyaset, kriz ve darbe

1994'ü, yuvarlak hesaplamalarla 440 trilyonluk bir savaş harcaması ile kapatan Türkiye'nin, 1.3 katrilyon olarak planlanan 1995 bütçesinin de dikiş tutmayacağı daha şimdiden ortadadır. Ekonomik göstergeler, yeni 5 Nisan Kararları'na ihtiyaç duyulacağına ve iç ve dış borç yükünün büyüyeceğine işaret ediyor. 1994 enflasyonu, rekor bir düzeyde, yüzde 150 olarak gerçekleşmiştir. Öte yandan Kürt halkının özgürlük yürüyüşüne yönelik saldırıların siyasal maliyeti de artmaktadır. Dış politikada içine düşülen yalnızlığı göğüslemeye dışişleri bakanı dayandıramayan Türkiye, "Avrupa'nın paryası" haline gelmiştir. Gümrük Birliği ve Avrupa Birliği görüşmelerinde, Batılı ülkeler Türkiye'yi kapıda bekletmeyi uygun görmüştür. İç politikada yaşanan belirsizlik ve kaosun büyümesi ise, parlamenter sistemi tıkanma noktasına getirerek sistemin siyasal partiler gibi bazı temel kurumlarını, ("bölünmez bütünlük" sözkonusu olduğunda öyle görünmese de) birbirine yabancılaştırmıştır.

Koalisyon hükümeti, devasa boyutlardaki kamu açıklarını bir parça olsun kapatacağı hesabıyla hızlandırılan "özelleştirme" dışında (ki burda da çeşitli sorunlar yaşandı) uygulamaya dönük hiçbir ortak amacı olmayan iki partinin, gideriyak "iş bitirme" ve iktidardaki her günü kâr hanesine yazma konusundaki ortak tutumuyla varlığını sürdürüyorsa da, ciddi bir sarsıntı içindedir. Nasıl 1991'de DYP-SHP koalisyonu tek seçenec olarak lanse edildiyse, bugün de "memleket meselelerini çözmeye" aday tek formülasyon olarak sunulan ANAYOL ise, kısa vadede gerçekleştirilecek gibi görünmüyor. Parlamento'nun mevcut aritmetiği, işlevli olabilecek bir çoğunluk hükümetinekoalisyonuna da elvermemektedir. Muhalefetin erken seçim konusundaki bastırmaları ise iktidar partilerinin ilgisini çekmemektedir. Sistem açısından olumlu bir gelişme olarak hesaplanan SHP-CHP birleşmesinin de kısa vadede mevcut sorunları arttırıcı sonuçları olacaktır. Çünkü, yeni yapının koalisyona bakışının ne olacağı bir hayli belirsizlik içeriyor. CHP kanadı koalisyonun devam etmesine sıcak bakmıyor.

Cumhurbaşkanı Demirel, yılların deneyiminden kaynaklanan bir öngörüyle mi, bir yerlerden aldığı 'tüyo'ların telaşıyla mı bilinmez, '94'ün son basın toplantısında dile getirdiği bir taleple, bu sürece müdahale etme eğiliminde olduğunu gösterdi. Demirel, Anayasa'da değişiklik yapılarak, kendisine, "seçimleri yenilemek üzere Meclis'i feshetme yetkisi" verilmesini istedi.

Siyasal kriz devletin en yetkili organlarında da tartışılıyor. Demirel, darbe dönemlerinin havasını en iyi soluyabilecek bir politikacı olarak, mevcut krizin derinleşmesinin olası sonuçları arasında bir darbe ihtimalinin de bulunabileceğini hesaplayarak, sözkonusu yetkiyi istemiş olabileceği gibi (kritik bir durumda Meclis'i feshedip seçimlere gidilmesini sağlayarak sistemin önünü açma ve darbe zeminini ortadan kaldırma düşüncesiyle), generallerin telkiniyle, Meclis'i feshetme yetkisini partiler ve Meclis üzerinde sallanacak bir kılıç gibi kullanarak partiler arası ilişkilerden kaynaklanan tıkanmaları giderme amacını da güdüyor olabilir. Hükümeti erken seçime zorlama düşüncesi ise, Demirel'in diğer hesaplarının ötesinde, bugün için öne çıkan bir yaklaşım olabilir. Demirel'in bir süredir, erken seçimin gerekli olduğu yönünde açıklamalar yaptığı biliniyor.

Askeri bir darbenin yaşanan koşullarda rejimin açmazlarını gidermek bir yana ağırlaştıracağı düşünülmürse; üstelik Türkiye'de darbeyle susturulması gereken ciddi bir sol-muhalefet ya da demokratik dalganın olmadığı bir süreçte "darbe" olasılığı zayıf görünmektedir.

Ancak, İzmit'te meydana gelen bir yolcu otobüsüne yönelik saldırının, gerçekte kim tarafından gerçekleştirilmiş olursa olsun, tam da darbe öncesi dönemlerde, darbenin zeminini güçlendirmek üzere devlet tarafından sık sık başvurulan türden bir eylem olmasıyla, Demirel'in açıklamasının eşzamanlı olması yine de düşündürücüdür. Gerçekten bir darbe hazırlığı mı yaşanıyor, yoksa Demirel'in Meclis'i feshetme yetkisi istemekle ima ettiği darbe tehlikesini vurgulamak üzere düzenlenen bir tertip mi sözkonusu? Sorunun yanıtını bugünden verebilmek, elbette imkansız. Fakat, darbeyle sorunu çözebileceklerine inansalardı cuntacılar, onar yıllık darbe periyodunu atlamazlardı.

Tüm bu gelişmeler, spekülatif boyutları bir yana, yaşanan bunalmı "sistemi işleterek çözme" arayışlarının yoğunlaştığını gösteriyor. Kemalist ideolojinin kalın zırhlarını kuşanmış Türk siyaset kuşağı, kendileriyle birlikte ülkelerini de battıkça batıran Kemalizmin ideolojik ağırlığından sıyrılmayı başaramadıkça, krizden kurtulma şansına sahip olamaz. Her şeyden önce, görülmeli ki; yılların birikimiyle ağırlaşan sorunlar sistemin çeperlerini alabildiğine zorlarken, çözüm, her koşulda sistemi aşmakta, sistemin dışına taşımaktadır.

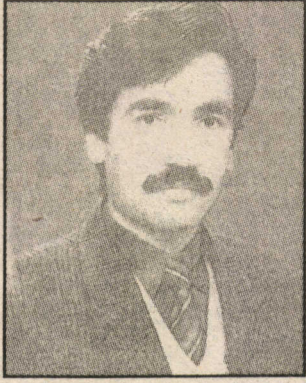
Çözüm, sistemin dışındadır. "Sistemi işleterek çözme" arayışları, havanda su dövmekten ibaret nafile çabalarıdır. Çözüm, sistemin değişmesiyle mümkün olabilecektir. Çözümün öznesi ve tarafı olabilmek ise, değişime açık olmayı hatta bu durumda, değiştirmeye aday olmayı gerektiriyor.

Türk siyasetçileri ise, önce zihniyet değişimiyle başlayabilecek olan böylesi bir sürecin uzağında görünüyor... Biz öyle dilemesek de, barış uzaқта, 95'in uzağında...

Diyarbakır İHD'ye kapatma, yöneticilerine tutuklama

Av. Abdullah Çağır

Av. Mehmet Şakar

Av. Nimetullah Gündüz

DIYARBAKIR (Medya Güneşi)-İnsan Hakları Derneği Diyarbakır şubesinin faaliyetleri, Diyarbakır Valiliği'nin kararıyla, 28 Aralık tarihinden itibaren 1 ay süreyle durduruldu. Valilik kararına, İHD Diyarbakır şubesinin hazırlayıp yayınladığı 1992 Olağanüstü Hal Bölge raporu gerekçe gösterildi.

16. 12. 1994 tarihinde, İHD'ye kapatma cezası verilmeden önce, İHD Diyarbakır şube yöneticilerinden avukat **Abdullah Çağır**, avukat **Mahmut Şakar** ve avukat **Nimetullah Gündüz**, aynı gerekçeyle gözaltına alındıktan sonra, tutuklanarak Diyarbakır E tipi cezaevine gönderilirken, şube başkanı **Halit Temli** ve yöneticilerden **Hayri Veznedaroğlu**, **Melike Alp** ile **Hüseyin Yıldız** hakkında da

soruşturma başlatılmıştı.

Ancak, 29 Aralık günü İHD yönetim kurulu üyesi **Melike Alp**'in evini basan Terörle Mücadele Ekipleri İHD'nin yayınladığı raporu gerekçe göstererek, kedisini gözaltına aldı.

HADEP Diyarbakır il örgütü tarafından konuya ilişkin yapılan basın açıklamasında: "Bir yandan demokratikleşmeden söz edilirken bir yandan da 'yasal' bir dernek yöneticilerinin İnsan Hakları Haftası'nda yayınladıkları bir rapor gerekçe gösterilerek tutuklanmalarını ve insan hakları ihlallerini izleyen ve kamuyunu bilgilendiren yasal bir derneğin kapatılmasını ve yöneticilerinin insan hakları haftasında yayınladıkları bir rapor gerekçe gösterilerek tutuklanmalarını kınıyoruz" denildi.

Kongra biçûk a HADEP'ê ya Îzmîrê kom bû

İZMİR (Roja Medya)- Kongra HADEP'ê ya bajarê Îzmîrê bi axavtina Serokê HADEP'ê yê bajarê Îzmîrê Necmî Aksoy destpêkir. Necmî Aksoy di axavtina xweda li ser êrîşên faşîstên Îzmîrê sekinî û wiha got: "Van rojên dawîn li Îzmîrê êrîşên faşîstên zêde dibin. Jivan êrîşan a dawîn li dijî Sekreterê Komela Mafên Mirovî Liqa Îzmîrê pêkhat. Em vê yekê wek êrîşêk dijberî demokrasîxwazan qebûldikin û protestodikin. Rawestandina van êrîşan bi eniyek ku ji kesên antîfaşt pêkhatibe mumkun e. Vê pêşniyariya xwe, em dê bibin ji rêxistinê demokratîk ên din re jî. Em baverin ku divê em di vê armanca xwe de biserkevin."

Necmî Aksoy di axavtina xwe da bi berdewamî wiha peyivî: "Faşîst li Îzmîrê bi alîkariya Serokê Şarewanî (Belediye) yê Îzmîrê Burhan Ozfatura û Parêzger (Waf) Kutlu Aktaşrêxistinên xwe xurtidikin û êrîşên xwe gur didin. Ji bo wê jî, divê em nêrînên xwe zelal bikin û li ser van xalên li jêr baş gotûbêj bikin:

- 1- Dinya- Tirkiye û HADEP
- 2- Sazumana nû ya dinyayê û nêrînên HEDEP'ê
- 3- Nûjenkirina rêxistinên HADEP'ê bi kongreyek ne taybetî."

BATMAN (Medya Güneşi)- 19. 12. 1994 günü evinden işine giderken bir kişinin silahlı saldırısına uğrayan öğretmen **Aziz Özdemir**, ağır yaralı olarak Batman Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Yoğun bakıma alınan Özdemir'in hayatı tehlikeyi atlattığı bildirildi.

Aziz Özdemir'in, 04. 09. 1993 tarihinde bazı DEP milletvekillerinin Batman'da yaptıkları bir inceleme sırasında silahlı saldırıya uğramaları sonucu DEP Batman milletvekili **Mehmet Sincar**'la beraber öldürülen DEP Batman il yönetim kurulu üyesi **Metin Özdemir**'in ağabeyi olduğu öğrenildi.

İşine gitmek üzere evden ayrıldığı sırada bir kişinin kendisini takip ettiğini, yavaşladığında arkadan kafasına bir el ateş edildiğini ve yere düştüğünü, çevreden olayı görenlerin yardım etmediklerini ve arabaların onu almadığını ancak sonradan tanımadığı bir aracın kendisini devlet hastanesine kaldırdığını ifade eden Özdemir'in durumunun iyi olduğu öğrenildi.

Medya'dan

Merhaba,

İnsanlık, bir yılı daha tıpkı ötekiler gibi, savaşların, kan ve gözyaşının ama herşeye rağmen çoğaltıldığını varsayacağımız umudun ve gelecekte beklediğine inanılan mutluluğa dair düşlerin içinden geçerek eskitti. Tarihın kumbarasında bir yıl daha birikti.

Bir yıl geride bırakılırken, adet-tendir, geçen yılda gerçekleşmeyen özlemleri, iyilikleri, güzellikleri, düşleri gelecek yıldan bekleyen dileklerde bulunulur; önceki yılın muhasebesi ile birlikte temenniler hep yarın içinden ve çoğunlukla bugünün yakasına yapışmaya

cesaret edilmez.

Yine, adet olduğu üzere, geçen yılın kronolojik cinsten bir panoraması çıkarılır basında, şöyle bir hafıza tazelenir. Derken, olaylara önem sırası kaybettirilir bilerek ya da istemeyerek. Kronolojinin, olayı zamana kodlayan "yatıştırıcı" becerisi, insan hafızasının olay-zaman izleğini tersyüz ederek zaman-olay kurgusunu ikame eder. En iyi niyetli kronoloji için bile hesapsız bir maliyettir bu.

Ancak bu coğrafyada yaşanan olayların "kendini tekrarlayan" seyri, en kötü niyetli kronoloji hazırlayıcısına bile böyle bir fırsatı tanımaz. Basının

Güney'de yine "Birakuji"

(Haber Merkezi)- Güney'den gelen haberlere göre, Aralık ayının ikinci yarısında yeniden başlayan ve politik çevrelerce birinin diğerini alt etmeye çalışması biçiminde yorumlanan savaş, barış ve dengeli yönetime ilişkin tüm umutları boşa çıkardı.

Özellikle Hewlêr merkezinde patlak veren savaşın gerekçeleri, savaşan taraflarca farklı yorumlanıyor. Kürdistan Yurtseverler Birliği'ne (KYB) göre savaşın tek sorumlusu Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ve KDP'ye göre de bu savaşın tek sorumlusu KYB. KYB'ye göre KDP'nin Zaho gümrüğü gelirlerine el koyarak Federe Devlete transferine engel olması ve Herki aşiretine yönelik baskı politikasının daha da şiddetlenerek sürdürülmesi çatışmanın nedenidir.

KDP'ye göre, KYB'nin savaş ile ilgili olarak öne sürdüğü gerekçelerin yapay olduğu ve amacının diğer güçleri ezerek, tek başına iktidar olma emelinin savaşın temel nedeni olduğu ve KYB'nin bu amaca uygun Soran-Behdinan ayrılığını daha da derinleştirerek çoğunluk olan Soranlıları etkileyip mobilize ederek onları Behdınana çarşı kış-

kırtması savaş sebebidir.

Bilindiği gibi Güney Kürdistan'da 1994'ün Mayıs'ında başlayan iç savaş, Federe Devletin uluslararası alanda meşruluk kazanması ile ilgili olarak dünya kamuoyunun sürdürdüğü çabaları olumsuz etkilemişti. Onarılması güç olan ağır tahribatlara karşın, tarafların savaşın başından beri, sözkonusu savaş durdurmaya yönelik girişimlerde bulunmaları ve sonunda Kürt Federe Devleti'nin geleceğiyle ilgili konularda anlaşarak savaşa son verildiğinin ilan edilmesi, hem Kürt kamuoyunda hem de uluslararası planda Kürt dostlarını bir ölçüde rahatlatmıştı.

Kürt kamuoyu, daha kısa bir süre önce taraflar arasında, sorunların barışçıl yollarla ve diyalogla halledilmesi koşulunu kabul eden bir protokolün imzalandığı haberini duymuş, bu olay memnurluk ve geleceğe ilişkin umutları yaratmıştı.

Ne yazık ki, son çatışmalar yine hayal kırıklığı yarattı. Bu son olayın Güney'de halkın protestosuna yol açtığı ve milletvekillerinin olayı protesto etmek amacıyla oturma eylemi yaptıkları öğrenildi.

Antep'te gözaltılar

ANTEP (Medya Güneşi)-13-21 Aralık günleri arasında Antep il merkezi, mahalle ve ilçelerinde gerçekleştirilen operasyonlarda bir çok kişi gözaltına alındı. Antep'in Çıkarık Mahallesi'nde 13 Aralık günü dört evi basan polisler, aralarında çocukların da bulunduğu 18 kişiyi de gözaltına aldılar. Gözaltına alınan 12kişinin daha sonra serbest bırakıldığı öğrenildi.

Boyacı ve Karşıyaka Mahalleleri'nde iki eve yapılan baskında ise, HADEP Şehit Kamil İlçe yönetim kurulu üyesi ve kurultay delegesi Mustafa Ateş (40) ile Bekir Emlik isimli kişilerin gözaltına alındıkları bildirildi. HADEP Araban ilçe başkanı Zeynel Oğuz, evine yapılan baskın sonucu gözaltına alındı. 15 sivil ve resmi polislin yaptığı baskında evi aranan Oğuz'un hangi nedenle gözaltına alındığı öğrenilemedi.

15 Aralık günü sabaha karşı, Antep'in Beyne Mahallesi'nde bir eve baskın düzenleyen polis, Mehmet (38), Mustafa (30) ve Salih Ekinci (18) isimli üç kardeşi gözaltına aldı.

16 Aralık günü kapatılan DEP Antep Şehit Kamil ilçe yönetim kurulu üyesi Halil Ayçiçek'in evi özel tim ve sivil polis tarafından basıldı. Halil Ayçiçek'i evde bulamayan polislin, ailenin diğer bireylerini tartaklayarak tehdit ettiği ve evinde karakol kurduğu Ayçiçek'in evine gelen akrabası Şevket Caymaz' yanlarına alarak diğer akrabalarının evlerini bastığı ve baskınlar sırasında Mustafa ve Mehmet Ayçiçek'i gözaltına aldığı öğrenildi.

Devrimci öğrencilere faşist saldırı

ANTEP (Medya Güneşi)- 19 Mayıs Lisesi'nde 27 Aralık günü saat 10 sıralarında bir grup faşist öğrenciyle devrimci öğrenciler arasında çıkan tartışma kavgaya dönüştü. Kavganın sırasında, İ.K. A. Y., H. Y., G., A. A., M. A. Y., A. Y. ve B. Y. isimli devrimci öğrenciler gözaltına alındı. Devrimci öğrenciler, okul idaresinin faşistleri kolladığını ve polisle işbirliği yaptığını, kavgadan sonra sadece arkadaşlarının gözaltına alındığını ifade ettiler.

'94 görüntülerindeki aynı fotoğraflar, aynı fotoğraflardaki olsa olsa aç farkları en iyi kanıt buna.

Öyle ya da böyle, sayfalarımıza serpiştirdiğimiz '94 kesitlerine, siz yine de bir bakın.

Bize gelince...

Osman Aytar, Cemal Özçelik, Salih Bal ve Hamdullah Akyol arkadaşlarımızın "mahkumiyet" halleri bir yılın sonrasında da devam ediyor. Nusretin Yüksekaya'nın yıl boyunca aldığı cezalar kesinleşmeyi bekliyor. Üçer aylık Bayrampaşa "ziyaret"lerini tamamlayan Murat Yeşilirmak ve Vedat Aydın'ın davaları sürüyor. Mahmut Metin'in davaları karar aşamasında.

Gazetemize verilen iki kapatma cezasını, DGM'lerin '94 "hediyesi" kabul ettik.

Yıl boyunca çıkardığımız bütün sa-

yaların istisnasız toplatılması, manzarai umumiye'den parekende görüntüler.

Ve tabii '94, büro görevlilerimizin siyasi polisle hasır neşir olduğu bir yıl oldu, aynı zamanda.

Bu bildik bilgilerin arasında bir yenilik:

Gazetemizin sahipliğini yürüten Murat Yeşilirmak ve yazışları müdürümüz Vedat Aydın, bu görevlerini, aramıza katılan genç arkadaşımız Nesih Çılgin'a devrettiler. Vedat ve Murat arkadaşlarımız, gazetede çalışmalarını başka görevler üstlenerek sürdürecekler.

Nesih'e üstlendiği görevlerinde başarılar dileyerek aramıza hoşgeldin diyoruz.

Yeni ve zorlu bir mücadele yılına girerken, ezilenlerin ve sömürülenlerin 'yüzü gülsün' diliyoruz...

Toplumsal Hukuk Araştırmaları Vakfı (TOHAV) Başkanı Av. Talat Tepe:

Kürt halkına uygulanan hukuksuzluğu sorgulayacağız

TOHAV Başkanı
Av. Talat Tepe

"Vakfımız, Kürt kimlikli bir vakıftır. Yani böyle olmak zorundadır. Ama sadece Kürt insanı içinde yer alır anlayışına sahip değil. Türk insanı da, başka insanlar da içinde yer alabilirler; biz onların ulusal, etnik kimliğine bakmayız. Ama bu vakıf Kürt kimlikli olmak zorundadır. Kürt coğrafyasındaki hukuku araştırmak, hukuku belirlemek, bugüne kadar Kürtlere ilişkin çıkan yasaları araştırmak, Kürtlere yapılan hukuksuzluğu irdelemek ve Kürtlerin geleceğine ilişkin hukuku tanımlamak açısından ırk, din, cins gözetmeksizin her hukukçu içinde yer alıp araştırmalar yapabilir. Bu konuda herhangi bir sınırlandırma getirmiyoruz."

Haber Merkezi- Ulusal ve toplumsal düzeyde yaşanan sorunlara, Hukuk alanının özgül olanaklarını da katarak müdahale etmek üzere 49 hukukçu biraraya gelerek Toplumsal Hukuk Araştırmaları Vakfı'nı (TOHAV) kurdu.

24 Aralık 1994 günü açılışını yaparak çalışmalarına başlayan TOHAV'ın Başkanlığı'na Av. Talat Tepe getirilirken, Genel Sekreterliği Av. Selim Okçuoğlu, Genel Saymanlığı da Av. Eren Keskin üstlendi. Yönetim Kurulu ise şu isimlerden oluştu: Av. Mustafa Ayzit, Av. İbrahim İnce, Av. Filiz Köstak ve Av. Ahmet Akkuş.

TOHAV Başkanı Talat Tepe, vakfın çalışmalarına ilişkin sorularımıza yanıtladı.

Medya Güneşi: TOHAV hangi ihtiyaçtan doğdu? Kuruluş amacından biraz sözeder misiniz?

Av. Talat Tepe: Şimdi tarihi bir süreç var, bu tarihi süreçte Kürt insanı her alanda kurumsallaşmak istiyor. Bu vakıf kurumsallaşma ihtiyacından doğmuştur. Bugün gerek kültürel yayın alanında olsun gerekse diğer tüm alanlarda giderek kurumsallaşma ve örgütlenme sözkonusu. Siyasallaşma alanında da giderek kurumlar oluşuyor. Hukuk alanında bir boşluk mevcut olduğu için, zorunlu olarak biz hukukçular da epeyce bir zamandan beri varolan çalışmalar ve tartışmalar neticesinde böyle bir kurum oluşturduk. Bütün Kürt hukukçuların kendi örgütsel yapısını kurarak içinde yer alması, burada kendini tanımlaması, geçmişini sorgulayıp bugünü de değerlendirerek geleceğine ilişkin hukuku belirleme yönündeki bir ihtiyacın ve bir anlayışın ürünüdür, bugünkü vakfımız. Ayrıca şunu da belirtmeden geçemeyeceğim. Çok saygı duyduğum, kurucu üyelerimizden olan ve bir süre önce katledilen Av. Medet Serhat, vakfımız henüz oluşum sürecindeyken, "30 seneden beri hep böyle bir kurumun özlemine çekiyordum" derdi.

Medya: TOHAV, Kürt ulusal kurumlarından biri ve dolayısıyla Kürt kimlikli bir vakıf mı, böyle tanımlanabilir mi?

T. Tepe: Evet, çok güzel bir konuya temas ettiniz. Kürt kimlikli bir vakıftır. Yani böyle olmak zorundadır. Ama sadece Kürt insanı içinde yer alır anlayışına sahip değil. Türk insanı da, başka insanlar da içinde yer alabilirler; biz onların ulusal, etnik kimliğine bakmayız. Ama bu vakıf Kürt kimlikli olmak zorundadır. Kürt coğrafyasındaki hukuku araştırmak, hukuku belirlemek, bugüne kadar Kürtlere ilişkin çıkan yasaları araştırmak, Kürtlere yapılan hukuksuzluğu irdelemek ve Kürtlerin geleceğine ilişkin hukuku tanımlamak açısından ırk, din, cins gözetmeksizin her hukukçu içinde yer alıp araştırmalar yapabilir. Bu konuda herhangi bir sınırlandırma getirmiyoruz.

Medya: Peki, siz "Avukatsız halk, Kürtler" yaklaşımı için ne diyorsunuz. Bu konudaki misyonunuz ne olabilir?

T. Tepe: Kürtlerde epeyce hukukçu var. Ama örgütlenme anlamında bir hukuk örgütü, bir hukuk kurumu bugüne kadar olmamıştır. Kürtlerin. Hukukçuların çok olması yetmiyor. Güç olabilmek ve saydımı olabilmek için mutlaka örgütlenme lazım. Yani salt bi-

reylerin kişisel çabalarıyla fazla bir şey yapılamayacağı gerçeği ortadadır. Oysa sayı itibarıyla bugün Türkiye'ye baktığımızda, gerçekten Kürt hukukçu sayısı çoktur. Ben bunu zaman zaman düşünmüşümdür. Neden Kürtlerden bu kadar çok hukukçu çıkıyor. Herhalde diyorum; savunma içgüdüsünden kaynaklanıyor. Örgütlenme alanında ilk kez bir örgütlenmeye gidiliyor ve bunun ilk adımını atmış bulunmaktayız.

Medya: Somut olarak önünüze koyduğunuz bir çalışma programından söz edebilir misiniz?

T. Tepe: Şimdi hukuk diyoruz. hukuk çok önemli bir konu. Yani insanın düzenle ilişkisini, insanın insanla ilişkisini, insanın malla ilişkisini belirleyen kurallar bütünüdür. Kürt insanının düzenle, devletle ilişkisinde gerçekten yaşanan nedir? Bir hukuk var, ama bize göre hukuksuzluk. Çünkü hukuk sizlere birtakım haklar bahşeder, haklarınızı güvence altına alır. Ancak Kürt insanının düzenle ilişkilerine ve diğer ilişkilerine baktığımızda ayrı bir hukuk görüyoruz. İşte bu ayrı hukuku gördüğünüz zaman ya da hukuk adı altında size yapılanlar hukuk değilse, buna karşı çıkarsınız. Nasıl karşı çıkarsınız? Örgütlenerek karşı çıkarsınız. Size yapılanların hukuk olmadığını ispatlamaya çalışırsınız. **İsmail Beşikçi** hocanın söylediği çok güzel bir söz var; ha 5 kişinin ha 450 kişinin yaptığı kanuna ille de hukuk denemez. Belki her hukuk kanundur, ama her kanun hukuk değildir. Onun için biz hukukun evrenselliğine inanıyoruz. İnsanlık tarihinin savaş vererek, bedel ödeyerek kazandığı değerlere sahip çıkarak bu hukukun uygulanmasını isteriz. Vakfımız bu noktada özellikle 70 yıldır Kürtlere uygulanan hukuksuzluğun araştırılması, gün ışığına çıkarılması, bunun bilimsel ve akademik çalışmalarının yapılması gerekir, bir. İkincisi geleceğe yönelik hukuk yaratılması, yani alternatif hukukun yaratılması gerekiyor. Çünkü Kürt halkına hukuk adı altında bir şeyler sunuluyor. Ama gerçekten çıkan kanunlar, Kürt insanının hukuksuzluğunu gösteriyor, statüsünü değiştiriyor, kötü durumlara düşürüyor. Oysa bilindiği gibi hukuk, insanların haklarını, mallarını, canlarını korumalı. Ama bakıyoruz bizim ülkemizde bu hiç böyle olmuyor. Bir parantez açarak, çok basit bir örnekle: Olağanüstü Hal Bölge Yasası'nın 4. maddesi, devlete köy boşaltma hakkını veriyor. Tabi bu hep böyle oluyor. Devlet de fiili durumda bir adım daha ileri gidiyor. Bu defa köyleri yakıyor. Şimdi kalkıp devlete sorsanız, devlet ben yasal davranıyorum der; köy boşaltmak benim yasal hakkım. İşte görüldüğü gibi her yasa hukuk olmuyor. Bu nedenle vakfımızın bu konulardaki görevi çok önemli. Bu hukuksuzluk uluslararası alana ulaşmalı, uluslararası hukuk kurumlarında dile getirilmeli, mahkemelere taşınmalı, vakfın şimdiki hedeflerinden birisi de budur. Bir de Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nda özellikle dava açmak ve bu konuda proje geliştirmek için çalışmaktadır.

Medya: Kürtlere uygulanan hukuksuzluğa ille de bir isim bulmak gerekirse ne denilebilir. Bu nasıl bir hukuftur.

T. Tepe: Tabi ki, biz "sömürge hukuku"

TOHAV Yönetim Kurulu üyeleri birarada

diyoruz. Bugün Kürt insanı da Kürt coğrafyası da ülkesiyle her yönüyle sömürgeleştirilmiştir. Bir anlamda sömürgeci de aşağı bir statüdedir. Bu da sözüme yasal statülerle belirlenmiştir. İşte bugün Olağanüstü Hal Yasası'yla yönetiliyor. Oraya baktığımızda, hemen ayrı bir "hukuk" görüyoruz. Tabi hukuk bir yapıdır kurumudur. Orada ilişkiler, oradaki yaşam, oradaki üretim biçimi, oradaki siyasal yapılanma tabi ki fiili durumundan kaynaklanıyor. Devlet diyor ki ben sizi böyle böyle yöneteceğim, şöyle şöyle sömüreceğim. Gerek meclisinden gerekse de 5 tane generalden çıkarıp adına yasa koyuyor. İşte biz bunun yasa olmadığını, hukuk olmadığını, hukuksuzluk olduğunu araştırmalıyız.

Medya: Kürt hukukçuları hedef olan baskı ve saldırıları nasıl değerlendiriyorsunuz?

T. Tepe: Bu soruya verilecek cevap çok genel olmak zorundadır. Genel anlamda topyekün bir savaş var. Türkiye'de resmi ağzılar her ne kadar bunun adını koymak istemezlerse de, gayri iradi, zaman zaman itiraz etmek zorunda kalıyorlar. Örneğin, şimdi emekliye ayrılmış eski Genelkurmay Başkanı, düşük yoğunlukta bir savaş var diyor. Bu bir gerçektir, bir savaş var ve bu topyekün bir savaştır. Bu topyekün savaşta bazı kurumlar, sınıflar, katmanlar savaşın dışında tutulmuyor, tutulmak da istenmiyor. Kürt coğrafyasında köyler yakılıyor, yıkılıyor. İşkencelerden geçiriliyor, faili bizce belli olan cinayetler işleniyor. Kürt avukatlara yönelik saldırıları da bundan ayrı düşünmek mümkün değil. Tabi ki, örgütlenme anlamında bu saldırıları Kürt avukatları ürkütür. Birileri öldürülecek, kurumlar hedef seçilecek; ancak buna karşı en güzel mücadele yolu da örgütlenmeden geçer.

Medya: TOHAV'ın çalışması İstanbul'la mı sınırlı kalacak? Yoksa Kürdistan'da şube açma ya da farklı yerlerde, uluslararası merkezlerde temsilci bulundurma gibi bir örgütlenme ağı düşünüyor musunuz?

T. Tepe: Zorunluluktan dolayı İstanbul merkez olarak seçilmiştir. İstanbul merkez olmak kaydıyla ülkenin çeşitli yerlerinde şubeler açılacaktır. Uluslararası ilişkilere de başladık. Sanırım çok kısa zamanda epeyce ses getiren birtakım gelişmeler olacaktır.

Medya: Bu konuya bağlı olarak şunu sormak istiyorum: Uluslararası bazı kurum-kuruluş hatta kişiler, devletin özellikle Kürdistan'daki hak ihlallerine ilişkin bilgi, belge alma konusunda başvurabilecekleri Kürt kurum, kuruluş ve kaynakların yetersiz olduğundan ş-

kayetçiler. Vakfımız bu konuda nasıl bir katkı sunabilir?

T. Tepe: Bu konuda epeyce ihtiyaca cevap verebilecek durumda olacağız. Vakfımıza daha çok yeni olmakla birlikte, 200'ün üzerinde işkence başvurusu olmuştur. Vakfımız, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde 30'un üzerinde dava açmış, birçok araştırma yapmıştır. Komisyonları vardır. Şimdi de, gerek Uluslararası Af Örgütü gerekse diğer kurumlardan gelen talepleri karşılamaya çalışıyoruz. Ve inanıyorum ki orta vadede bu konularda belirleyici olan bir kurum olacaktır.

Medya: Peki TOHAV olarak özellikle Kürt hukukçularına ne gibi bir mesajınız var?

T. Tepe: Özellikle Kürt hukukçulardan istediğimiz şudur: Kendi halklarının hukukunu mutlaka araştırmaları, sorgulamaları ve bunun için de, mutlak örgütlenmeleri gerekiyor. Örgütsüz bir hukukçunun yapabileceği fazla bir şey yoktur. Bu nedenle anlayışları ne olursa olsun, olaya nasıl bakarlarsa baksınlar bu tür örgütlenmelerde yer almalı ve kendi hukuklarını araştırmalıdır. Biz diyoruz ki, bizim gibi hukuk alanında henüz çok genç insanların biraraya gelip kurduğu bu hukuk vakfına, bizden daha deneyimli meslektaşlarımızın mutlaka katkı sunmaları gerekir. Bir Kürt hukukçu nerede olursa olsun biz ona ulaşmaya çalışacağız. Bizim ulaşamadığımız yerlerde onlar bize ulaşsınlar, bize bilgi, kaynak aktarsınlar; biz de onlara yardımcı olalım. Ve böylesi bir birliktelik ve dayanışma duygusu içinde buluşalım.

Medya: Son olarak Medya Güneşi aracılığıyla, bir bakıma savunmanlığımızı üstlendiğiniz hak ihlallerine uğramış Kürt insanlarına mesajınız nedir?

T. Tepe: Kürt insanları günün her saatinde hukuksuzluğu yaşıyorlar. Şimdi bizim için belgeler, bilgiler, olaylar çok önemlidir. Çünkü biz somut birtakım vakalarla sorunları irdeleyerek çalışacağız. Bu yüzden hiç korkmadan, çekinmeden mutlak surette insanlarımız, yaşadıkları olayları, bilgi ve belgeleri bize ulaştırınlar. Belki kısa zamanda onların istediği biçimde tüm sorunlara yanıt veremeyebiliriz, ama sonuç itibarıyla bunların toplamını ele aldığımızda yapabileceğimiz çok şey var ve bunlar çok büyük şeylerin teminatı olacaktır. İşte şimdiden görüyorsunuz, devlet, bugünkü basında yer aldı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde oluşturulacak davalarda sahte belgeler oluşturmak için insanlarımızı ürkütmeye çalışıyor. İnsanlarımız hiçbir şekilde korkmasınlar, artık korkuyu yensinler ve kendi hukuklarını aramaya çalışsınlar. Adresimiz açıktır, elimizden gelen her türlü gayreti sarfedeceğiz.

Çözüm

Vildan Tanrıkkulu

tarih korkusu

Kürt toplumunun tüm mücadele süreci boyunca olumsuzluğunu en fazla yaşadığı konuların başında kendi toplum ve mücadele tarihi hakkında yeterli bilgi ve açıklığa sahip olmasının engellenmesi ya da bu olanaklara sahip olamaması gelmektedir. Bu durum çoğu kez yakın tarihimiz için bile böyle olmuştur. Uğur Mumcu gibi, TC. devletin ve Misak-ı Milli'nin bekasının sağlam savunucularından biri bile, Şeyh Sait ulusal başkaldırısı üzerine yazdığı kitabının önsözünde, bu konudaki kaynak yetersizliğine ve kaynaklar üzerinde Türk Genelkurmay'ının vesayetine veryansın etmekten kendisini alamıyor. Toplum yaşamı ve tarihimiz üzerine konulan bu yasaklar ve karanlık perde açıktır ki hem birey olarak hem de toplum olarak bizleri yakından etkiliyor. Bilgi ve kaynak yetersizliği halkımızın ulusal hakları için yürüttüğü mücadeleden farklı yönleri ve boyutlarını, nedenleri ve sonuçları ile birlikte bir bütünlük içinde kavramamızı, dün ile bugün arasında, geçmiş ile gelecek arasında sağlıklı köprüler kurabilme olanaklarımızı engelliyor.

Toplum tarihimiz, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, edebi ve diğer boyutları ile bizler için karanlık bir kuyu olmaya devam ettiği ya da çeşitli amaç ve nedenlerle çarpıtılarak toplumumuza sunulduğu sürece, gelişme dinamiklerimiz ve bu dinamikler temelinde toplum olarak şekillenmemiz çarpıklıktan kurtulamayacaktır. Böyle bir durum, giderek toplumsal ve kültürel kimliğimizi belirsizleştirerek ulusal kişiliğin gelişmesini önler. Bu nedenle de, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelemizin, aynı zamanda yukarıda belirttiğim yanları ile, toplum tarihimizi aydınlatma, onu çarpıklıklardan kurtarma ve kendimizi toplum olarak aydınlatma çabası olduğunu bilmemiz gerekiyor. Böyle bir yaklaşım, tarihimize tüm olumlu ve olumsuzlukları ile sahip çıkmayı hem öngörmekte hem de içermektedir.

Tarih genel olarak algılandığı gibi geçmiş, olmuş-bitmiş olanlar değildir.

Tarih, yaşanmışlar ile dündür, yaşananlar ile bugündür, yaşanacaklar ile gelecektir. Yani tarih, hem dündür, hem bugündür hem de gelecektir. Tarih, aynı zamanda siyasal yaşamdır, ekonomik ve sosyal yaşamdır, kültür ve edebiyat yaşamıdır. Tarih bunların bütünü ve bunların karşılıklı ilişkileridir. Tarih, bu bütünlüğün ve karşılıklı ilişkilerin içinde yaşanan dönemin koşulları ile ortaya çıkardıkları sonuçlardır. Tarih, bu sonuçların bugün ve gelecek için ortaya çıkardığı zemin ve yaşam biçimidir. Tüm bu yanları ile bakıldığında, tarihi bilmek, tarihi aydınlatmak ve çarpıklıktan kurtarmak, derin bir tarih bilgisi ve bilincine sahip olmak, bugünü aydınlatmak ve geleceği kurmak anlamına gelmektedir. Tarih, yine tüm bu yanları ile, sadece rakamlar ve şahıslar, savaşlar ve hükümdarlar, başarılar ve yenilgiler değil, aksine yaşamın kendisi, tüm yanları ile toplumun kendisidir. Bu nedenle de derin ve doğru bir tarih bilgisi ve bilincine sahip olamamak, yaşamın kendisini hem bireysel boyutu ve hem de toplumsal boyutu ile anlayamamaktır. Yaşamın ve toplumun tüm boyutları ile anlaşılabilmesi, ona müdahale etme, değiştirme ya da geliştirme olanaklarını ortadan kaldırır. Yaşamı ve toplumu tüm boyutları ile anlayamayanlar, yaşamı ve toplumu değiştirme ya da geliştirmenin asli unsurları durumuna da gelemezler.

Kendi kimliği ve kültürü ile kendi topraklarında varolma savaşı veren Kürtler açısından tarihi bilmek, varolabilmenin temel koşuludur. Bu nedenledir ki, Kürdistanı işgal edenler, parçalayanlar ve Kürt halkını yok sayarak yok etmek isteyenler, herşeyden önce Kürt toplum tarihi üzerine karanlık bir perde çekerek, tarihi ve dolayısı ile tarih bilgisi ve bilincini karanlığa gömmeyi her zaman temel yöntemlerinin başına koymuşlardır. Bunu başaramadıkları zaman da tarihimizi tüm boyutları ile çarpıtmayı denemişlerdir. Burada kullanılan, miş'li geçmiş zaman kipi, bu yöntemlerin sadece "dün" kullanıldığını vurgulamıyor. Aksine, "dün" zamanlamasının tarih açısından göreceliği ve yukarıda belirttiğim gibi tarihin hem dün, hem bugün ve hem de gelecek olduğu gerçeği, toplum tarihimizi karanlığa gömmek ya da çarpıtmak isteyenlerin, görece anlamı ile "bugün ve gelecekte" de bu yöntemleri kullandıkları ve kullanacaklarını göstermektedir. "Dün" dediğimiz hem 1980, hem 1974, hem 1965, hem 1959, hem 1938,1930,1925,1923 ve diğerleridir. Biri diğerine göre "dün" ya da "gelecek" idi. "Bugün ya da günümüzde" sözleri ile tesbit ettiğimiz zamanlamayı yarın, "dün ya da geçmişte" sözleri ile ifade edeceğiz. Yine "yarın ya da gelecekte" sözleri ile ifade ettiğimiz zamanlamayı yarın, "bugün ya da günümüzde" sözleri ile ifade edeceğiz.

Tarihe ve topluma tüm yanları ile böyle bir yaklaşım, yaşanan dönemin görevlerini, geleceğe göre doğruluğu görece olan "güncel" görevleri elden bırakmamanın, unutkanlığa saplanmamanın önemini ortaya koyuyor. Tarih bilgisi ve bilincimizde böyle bir süreklilik ile bireysel ve toplumsal boyutta aydınlığı ve aydınlanmayı yakalayarak, toplumumuzu bir bütün olarak karanlığa gömmek isteyenlerin çabaları boşa çıkarılabilir. Düşmanın tarihten korkması anlaşılır bir durumdur. Ya Kürt toplumunun kurtuluşu için yola çıkanların konuya ilişkin yanlışlıklarına ne demeli?

Civata Kurd
ikinci kongresini yaptı

Bave Azad

1992 yılının sonunda oluşturulan Civata Kurd (Kürdische Gemeinde in Deutschland e.v.) Federasyonu'nun 2. Genel Kurulu yapıldı. 3 Aralık 1994 cumartesi günü yapılan kongreye 50 kadar delege katıldı. Yaklaşık 15 derneğin üye bulunduğu Civata Kurd'un 2. Kongresi'ne, Heviya Gel, Hevkar, Koç-KAK, Hevdem ve diğer bazı çevrelerden temsilciler katıldılar.

Son derece olumlu bir hava içerisinde gerçekleşen genel kurulda oluşturulan divan, Genel Kurul'un yönetimini Kürtçe olarak gerçekleştirdi.

1992 yılının sonuna kadar KKDK adıyla varlığını sürdüren Civata Kurd, Genel Kurul kararı ile adını değiştirmişti.

Genel Kurul'un çalışmaları Kürdistan şehitleri adına yapılan bir dakikalık saygı duruşundan sonra başladı ve Civata Kurd'un çalışmaları hakkında çeşitli bilgiler verildi. Yeni yönetimin seçildiği kongrede, dar gurupçuluğun aşılması yönünde Civata Kurd'un önemli bir adım olduğu dile getirildi ve güçlendirilmesi için yoğun çalışmalar yapılmasının gereği vurgulandı.

Son bir yıl içerisinde Kürt sorununa karşı giderek olumsuz yaklaşımlar sergilemeye başlayan Almanya'nın, son seçimlerde Kürtleri iç politika malzemesi ha-

line getirmesi ve yasaların sertleştirilmesi eleştirilerek, buna karşı mücadele edilmesinin gereği vurgulandı.

Bu gelişmelerin, Almanya'da yaşayan 500 bin civarında Kürt kitlesinin sorumluluğunu bir kat daha arttırdığı dile getirilen kongrede, tüm Kürtler bu konuda duyarlı olmaya çağrıldı ve Kürt kitlesinin süratle örgütlendirilmesinin önemine dikkat çekildi.

Önemli miktarda Kürt nüfusun bulunduğu Almanya ve Avrupa'da ciddi bir Kürt lobisinin oluşturulması yönünde, yeni çalışma programlarının başlatılması görüşü benimsendi. Bu konuda önümüzdeki süreç içerisinde olumlu girişimlerin gerçekleştirilmeye çalışılmasının prensip olarak kabul edildiği Genel Kurul'da, Almanya'daki okullarda eğitim yapan Kürt çocuklarının, Kürtçe eğitim yapmasının yasal ve demokratik bir hak olarak kazanımı ile Kürtçe radyo yayınlarının gerçekleştirilmesi ve diğer bazı sorunların çözümü için mücadele edilmesinin önemine değinildi. Ayrıca Genel Kurul'da anayasal hakları gaspedilerek tutuklanan

Kürt milletvekillerinin tutuklanmalarını protesto eden bir mesajın da cezaevindeki milletvekillerine gönderilmesi kararlaştırıldı.

Civata Kurd Federasyonu'nun, tüm Kürt yurtseverlerine açık olduğu ve her yurtsever Kürdistanlının Civata Kurd bünyesinde yer alarak, dar grupçuluğun yıkılmasında önemli katkı sağlayacağı dile getirilen Genel Kurul'da ayrıca Kürdistan'da sürmekte olan acımasız, imhacı ve sömürgeci katliamların geriletilmesi için, Kürdistan'ın ulusal kurtuluşu için mücadele eden tüm güçlere gerekli desteğin sağlanması amacıyla yurtdışında propaganda yapılması başta olmak üzere, uluslararası demokratik kurum ve kuruluşların desteğinin sağlanmasının önemli bir kazanım olacağı da ifade edildi.

KDP-BAKUR
2. Kongresini
yaptı

Almanya (Medya Güneşi)-

1992 Eylül ayında kurulan Hevgirtin-PDK, 2. Kongresini geçtiğimiz günlerde gerçekleştirdiğini ve isim değişikliği yaparak KDP-BAKUR (Kürdistan Demokrat Parti-Kuzey) ismini aldığını açıkladı. Kongre sonuç bildirisinde; Kürdistan'ın, Türk militarizmi ve onun uzantıları olan kontrgerilla, JITEM ve itirafçılar gibi cellat grupların cinayet ve saldırıları sonucu her yanından hançerlenmiş, kanayan bir duruma getirildiği, şoven-militarist kliğin amacının Kürdistan'ı yurtsever Kürtlerden temizlemek, hatta Kürt nüfusu azınlığa düşürmek olduğu ve bunun için günümüz koşullarına uyarlanmış bir jenosid ve tenkil hareketi yaşadığı görüşüne yer verildi. Bildiride, partinin politik hedefleri ise, şöyle sıralandı.

-Kürt ulusunun kendi geleceğini özgürce belirleme (self-determinasyon hakkını gerçekleştirme) koşullarını

oluşturmak.

-"Türkiye Cumhuriyeti'nde Kürt-

lerin uluslararası hukukta belirlenmiş her türlü politik, kültürel, sosyal ve ekonomik haklarını elde etmek.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki Kürdistan parçasında, Kuzey Kürdistan'da çoğulcu parlamenter, demokratik bir düzen kurmak.

Ulusal
kültürel
değerlerimizi
müziğin
evrensel
birikimiyle
harmanlayan

CIWAN
HACO'nun
son kaseti
(ve CD'si)

ÇIKTI
aldınız mı?

İsteme adresi: SES PLAK YAPIM DAGITIM ve DIŞ TİCARET İMÇ 6. BLOK NO. 6410 UNKAPANI-İSTANBUL Tel.: 0212 - 527 52 61 Faks: 0212 - 513 50 87
Avrupa İsteme Adresi: Tanrıverdi, Postfach: 100 950 35 390 GIESSEN-DEUTSCHLAND Tlf: 01726588218 Fax: 0641 78 620
©Bu kasetin yayın hakları Çarçıra Basın ve Yayıncılık Limited Şirketine aittir. Kasete alınmış eserlerin kopyası yasaktır.

**Hak arama
mücadelesinde
yeni bir halka**

memur

eylemlilikleri

Rojen Gernas

Rant ekonomisinde gelinen nokta

Kamu çalışanlarının öteden beri içinde buldukları ekonomik sıkıntılar 24 Ocak ekonomik istikrar tedbirleri ve 12 Eylül faşist darbesi ile başlayan hızlı bir yoksullaşma süreci ile had safhaya ulaşmışken 5 Nisan Ekonomik İstikrar Paketi ile adeta bir çöküntüye dönüştü.

Çünkü 5 Nisan 1994 İstikrar Paketi, Kürdistan'da sürdürülen haksız ve kirli savaşa kaynak yaratmak amacıyla çalışanlara dayatılan bir saldırı ve savaş paketi idi. Bununla zaten yoksul olan, alım gücü günden güne düşen emekçiler yoksulluğun alt sınırına dayanıyorlardı. Ücretler kısıyor, insanlar işlerinden ediliyor. Özelleştirme ile sendikaların gücü eritiliyor, işlemler haracmezat satışa çıkarılıyor. Bu önlemlerle 1995 bütçesinde savaşa 500 trilyonluk kaynak aktarımı sağlanacak ve 388 trilyon liralık devletin borç faizleri ödenecek.

Yüzde 140'lara varan enflasyon karşısında 1995 bütçesinde ücretlere sadece yüzde 22.5 oranında zam verilmesi, görevli-toplu sözleşmeli sendika hakkının anayasa komisyonuna havale edilerek engellenmeye çalışılması, bütçenin savaş ve borç bütçesi olması, çalışanların ilaç bedellerinin yüzde 40'a çıkarılmak istenmesi bardağı taşıran son damla oldu ve kamu çalışanları eyleme başurmaktan başka çare bulamadılar.

Yoksullaşmada cumhuriyet rekoru!

Bu son gelişmelerle Türkiye'de gelir dağılımındaki dengesizlik giderek büyüdü ve gelir rakamları son 18 yılın en düşük düzeyinde gerçekleşti. 1976-1994 yılları arasında Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH), sabit fiyatlarla yüzde 92,74 oranında artarken son 18 yılda gelirlerdeki kişi başına düşen pay Cumhuriyet tarihi ortalamasının yüzde 31.7 oranının altında kaldı. 1995 yılı geçiş programı verilerinden yapılan hesaplamaya göre, 1976-1993 yıllarını kapsayan dönemde GSMH, 1993 yılı fiyatları ile 175 dolar olarak gerçekleşti. Kişi başına GSMH ise DPT rakamlarına göre 2933 liraya çıktı. Bu yıl rakamları kesinleşmemekle, birlikte yüzde 3,8 oranında bir küçülme bekleniyor. Buna göre kişi başına GSMH'deki düşüş yüzde 5,87'yi bulacak. Bu rakam hesaplamaya alınan 1976-1994 döneminde en yüksek düzeyde gerçekleşiyor. Öte yandan 1976-1994 döneminde sağlanan yıllık ortalama yüzde 3,49'luk artış Türkiye'nin 1923-1991 arasında yüzde 5,11 oranındaki yıllık ortalama artışından yüzde 31,7 oranında daha düşük bir rakam. Tüm bu göstergeler çalışan kesimlerin gerçek oranda ne kadar yoksullaştığının çarpıcı örnekleridir.

Yüzde 40 oranındaki enflasyon ortamında faiz-rant ekonomisi karşısında ücretlerin tamamen erimesi emekçilerin önünde tek seçenek bırakıyor. O da, örgütlü mücadeleyle gaspedilen haklarını alması yoluna başvurmasıdır. Faiz-rant ve dövizlerdeki gelirler, emekçilerin gelirini katlıyor. İşte bu ekonomik-sosyal ortamda yaşayan kamu çalışanları mücadeleyi yükseltmeye başladı.

20 Aralık son değil başlangıçtır!

Kamu çalışanları örgütleri ekonomik, sosyal, siyasal taleplerini dile getirmek ve çözümünü dayatmak amacı ile 20 Aralık 1994 gününü iş bırakma günü olarak tespit ettiler. Bu talepler işsizlik ve yoksulluğa karşı önlemlerin alınması gibi temel istemlerdi. 12 Eylül Anayasası başta olmak üzere tüm anti-demokratik yasaların değiştirilmesi, temel hak ve özgürlüklerin anayasal güvenceye kavuşturulması, Demokratik-Laik Bilimsel eğitimin sağlanması, özgür ve barış içinde kardeşçe birarada yaşama koşullarının sağlanması, tüm emekçiler için işsizlik, yoksulluk ve yeni zamlar getirecek bu bütçeye karşı çıkılması, Kamu çalışanları, "işimize, ekmeğimize, emeğimize ve geleceğimize sahip çıkmak amacıyla bugün tüm ülke çapında üretimden gücümüzü kullanacağız" sloganıyla yola çıktı.

28 Sendikaların oluşturduğu Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu (KÇSP)'nin aldığı bu tarihi karar yüzbinlerce Kürt-Türk vd. milliyetlerden emekçinin yer yer yüzde yüzlere varan katılımı ile gerçekleşti.

Okullarda eğitim verilemedi. Öğretmenlerin iş bırakma eylemine öğrenciler de okullara gitmeyerek destek verdi. Vergi daireleri, PTT birimleri, hastaneler, demiryolları ve belediyelerde hizmet üretimi durdu.

1995'de yeni alternatifler oluşturulmalı

M. Ali Yıldırım

1994 yılını geride bırakırken, ülkemiz Kürdistan'da birçok yönüyle karamsar bir tablo ile karşı karşıyayız. Binlerce köyün yakılıp yıkılması, yüzlerce "faili meçhul" cinayet, milyonlarca insanın yerini yurdunu terketmesi, ekonominin hemen hemen yok olma sürecini yaşaması gibi daha birçok örnek verilebilir.

Yukarıdaki tablo karşısında Kürt partileri, örgüt ve tek tek kişiler olarak üzerimize düşen görevleri yerine getirebiliyor muyuz? Elbette ki, cevap hayırdır. Çoğu kez önce örgüt çıkarlarımızı düşünüp ön plana çıkarıyoruz. Yani araçlar ile amaçlar yer değiştirmiştir. İki senedir Cephe çalışmalarından hala bir sonuç alınmamış ise bundan dolayıdır. Gerçekten halkımıza karşı bir sorumluluk duyuyorsak, beklenecek bir günlük zamanımız dahi yoktur. Birbirimize karşı demagoji yaparak bu halkı kandırmaya hiçbirimizin hakkı yoktur. Ve bu hakkı hiçkimse kendinde bulmamalıdır. Bunca sömürgeci devletin barbarlığına karşı bizi yanyana getirmeyen sebep nedir? Hemen söyleyeyim örgüt çıkarı, bencilik ve benmerkezci anlayıştır. Artık Kürt halkının tahammülü ve bekleyecek tek bir saati bile yoktur. Ok çoktan yandan çıkmıştır. Bu halka umut veren ve baskıya karşı başkaldırmasını isteyen bizlersek, buna yakışacak bir tavır zaman geçirmeden hemen koymalıyız. Kürt sorunu artık örgütleri aşmıştır. Dost da düşman da artık çok iyi biliyor ki, bu sorun artık tek tek şairlerinin yapacağı bir iş değildir. Şayet böyle olsaydı: bunca zaman birşeyler olurdu. Ama yaşam bize bir daha bu işi tek tek yapıların yapacağı bir iş olmadığını tüm yönleriyle gösterdi. Hala birileri bu gerçeği görmeyen ve kendilerini dünyanın merkezine koymak istiyorsa, birakalım bu arkadaşları kendi başlarına, kendi bildikleri yolda devam etsinler. Ama bunun dışında bulunan tüm yapılanmalar ve tek tek kişiler ne zamana kadar böyle bekleyeceğiz?

Kamu çalışanları 1990 yılında başlayan kıpırdanmalardan kısa süre sonra sendikal örgütlenmelerini yaratmayı başardılar. Daha sonraki süreçlerde kah vizite, kah iş bırakma eylemleri gerçekleştirdiler. Ancak bu dönemdeki eylemliliklerin bazıları etkisiz kalıyordu.

20 Aralık'ta ülke çapında ilk defa topyekün iş bırakma eylemi gerçekleştirilecekti. Acaba başarılı olacak mıydı? Katılım nasıl olacaktı? Hükümetin tavrı ne olacaktı? Gibi önemli sorular ortadaydı.

Tüm bu soruların cevabı 20 Aralık günü meydanlarda verildi. Çalışanlar korku ve baskı zincirlerini kırarak alanlara çıktılar.

Hükümetin tehdidi sökmedi. Çiller hükümetinin çalışanların yaptıkları işin yasal olmadığı, eyleme katılanların işten atılacağı, sürgün edileceği yönündeki tehditleri büyük ölçüde etkili olamadı.

Eylemin meşruluğu ve haklılığı; yasal mı, değil mi tartışma ve engellemelerini bir kenara itti. Kaldığı TC. Hükümeti imzaladığı 98 ve 151 nolu ILO sözleşmeleriyle, bu sendikalara aslında yasal statü tanımış olmaktadır.

Memur hareketi yürüttüğü haklı ve meşru mücadelesinde kamuoyunun da önemli oranda desteğini aldı.

Memur hareketinin gözlemlenen bir diğer özelliği de aşağıdan yukarıya doğru hızlı bir şekilde gelişme göstermesiydi. Bu da mücadeleyi daha kalıcı ve tutarlı hale getireceğinin işaretiydi. Denilebilir ki, giderek memur zihniyeti kırılmaktadır. Çünkü bu zihniyet kırılmadan mücadele hedefine ulaşamaz.

Emekçi ittifakı ve halkların kardeşliği esastır

Bugün devletin barbarlığına ve ben merkezci anlayışına karşı rahatsızlık duyan örgütler ve kişiler büyük bir potansiyel oluşturuyorlar. Yüzlerce deneyimli kadromuz ve her alanda politika yapabilecek insanlarımız vardır. Yukarıda değindiğim gibi bugünkü gidişattan rahatsızlık duyan herkes artık bir yerlerden başlamalıdır. Kimi eski ideolojik kavramların fazla önemi kalmamıştır. Halkımızın özlemlerini dile getirebilecek, haksızlık nereden gelirse gelsin karşı koyabilecek, halkımızı iki ateş arasında bırakan ortamdaki çıkarabilecek bir alternatif yaratılmalıdır. Bu alternatif dostunu ve düşmanını birbirinden iyi ayırdedebilecek, gerek ülkede ve gerekse uluslararası alanda halka güven verebilecek bir alternatif olmalıdır.

Böylesi bir alternatif TC'nin tüm uygulamalarını boşa çıkaracak, aynı zamanda benmerkezci anlayışları da frenleyecektir. Çok üzücüdür ki, ben merkezci bir tutum sergileyen PKK'nin yanlış uygulamaları çok büyük tahribatlara yol açıyor. Eyalet komutanı konumundaki bir gerillanın yanlış uygulamaları binlerce insanı ya devletin yanına itiyor veya ulusal kurtuluş mücadelesinden uzaklaştırıyor. Bu uygulamalarla uluslararası kamuoyu Kürtlerin aleyhine dönüyor. Birkaç sene sonra, yayın organlarından birinde, falan komutanın yanlışlarından dolayı bu kadar hata oldu, yanlışlıklar yapıldı vb. demeçler verilmesi, yaşanan tahribatı düzeltmiyor. Ağıt ve Hogır olaylarını buna örnek olarak vermek mümkün. Bu tür yanlışların önünü almak için yeni yapılanmalara acilen ihtiyaç olduğu gün gibi ortadadır.

Sonuç olarak yukarıda değindiğim gibi mevcut gidişattan rahatsızlık duyan herkes bir yerden başlamalıdır. Yoksa herşeyden vazgeçmek gerekir. Ah vah deyip hayıflanmanın bir anlamı yoktur. Herşeyi olurlarına bırakmak istemiyorsak, tek tek cılız çıkan seslerimizi birleştirmeli daha gür bir sese dönüştürmeliyiz. Kaybedecek fazla zamanımız yoktur.

20 Aralık 1994 eylemi; 5 Nisan ekonomik istikrar paketi ve Kürdistan'da sürdürülen kirli savaşa karşı cephenin örüldüğü tarihtir.

Gerçekten de 20 Aralık'daki eylem daha önceki eylemlerin aksine işçi kesimi de önemli oranda desteğini sundu. İşçiler, memur ve diğer tüm çalışanların belli başlı hedeflerde birleşmeleri, güçbirlikleri oluşturmaları son derece önemlidir. Bunun için de kurulmuş bulunan Demokrasi Platformunu harekete geçirmek kaçınılmaz bir görevdir.

Emekçi katmanların; Kürdistan'da insanları katleden, yerinden, yurdundan eden, bir ulusu soykırıma uğratan güçle, kendisini yoksullaştıran, sömüren, sürgün eden, işinden atan gücün aynı olduğunu anlamaya başlamaları son derece önemlidir. Yürüyüş boyunca "Yaşasın Halkların Kardeşliği!", "5 Nisan istikrar tedbirlerine hayır!", "Özgür basın susturulamaz!", "Devlet güdümlü sendikaya hayır!" sloganlarının sıkça atılması bunun göstergesidir. Ancak tüm emekçiler, kendilerine dayatılan onursuz, sefil yaşamı reddetmek, kendi çıkarlarına hizmet etmeyen kirli bir savaşın sürdürülmesine karşı açık tavır almak zorundadır. Kürt halkının kendi kaderini özgürce belirleme hakkına sahip olmasını savunmak Türkiye'de devrimcilerin ve çıkarları ortak olan emekçi kitlelerin asli görevlerinden olmalıdır.

Emekçiler; işyeri örgütlenmelerini temel haline getirdikleri ve mücadelelerini fiili ve meşru bir zeminde sürdürdükleri sürece kazanacaklardır. Bunun için de taban inisiyatifi şarttır.

Cephe, demokrasi û yekîtiya millî

• S. Roşan

Divê tēkiliyên me Kurdan bi hev re li ser esasê demokrasiyê bin. Rêzgirtin û pêwistiya fikir û rêxistinên pircure divê bingehê politikaya neteweyî be. Ne bi gotin lê di jiyane bi xwe de, divêt ev yeka han pir eşkere li ber çav be. Tu şik di serê kesekî de gereke nemîne.

Ji ber rewşa me ya civakî, siyasî, ji ber rewşa welatê me ya cografî û navçeyî her çiqas astengên pircûre li pêşiya me hebin jî, pirsra yekîtiyê her tim di rojeva polîtîkakarîna Kurdan de li cihekî berz e; û yekîti bi dengê bilind hawar dike: Bê min serkeftin ne mimkûn e. Pirsra welat û neteweyekî ye. Ev jî bê yekîtiyê nabe.

Ji ber rewşa neteweya Kurd û welatê wê, pir eşkere ye ku yekîtiyê xurt û bi rēk û pêk pêwist e. Yekîtiya me Kurdan li gor şert û mercên welatê me, rewşa me ya siyasî û civakî, bi xwe re li berçawgirtina metod û prosesa di vî warî de tene. Ango ji heq û huqûk, ji ya dilê me wêdetir, zirûfên siyasî me mecbûrê qaîde û normên pêwist dikan. Pirsgirêka ku mirov dest bavê û li çareserkirina wê bigere, di şertên îroyîn de bi çarçoweyêke rasteqîn mehdûd e. Kurdên ku li bakûrê Kurdistanê dijîn herçiqas bi serkeftin an jî şikestina birayên xwe yên parçeyên din kêfxweş û xemgîn bibin jî, di çareserkirina problemê de her parçeyek xwedî xusûsiyetên xwe ye. Lewra li vir pirsgirêk di çarçoweya Kurdistana Tûrkiyeyê de dihête munaqesekirin.

DEMOKRASÎ û TĒKILIYĒN DEMOKRATİK

Çima cephe an yekîti, di bin çî nawî dibe bila bibe, di vî çarçove de pêwist e. Aya bi rastî pêwistiya di vî warî de bi rēk û pêk hatine munaqesekirin an na. Gelo polîtîkaya me ya navnetewî û navxweyî, tēkiliyên me yên siyasî bi hev re û tēkiliyên me yên navnetewî, mecbûrbûn û giringiya demokrasiyê di tēkiliyên me de, bi awayeke kamil xwe rûber dikan an na. Nuha pir mimkûn e, hin kes bêjin ev ne pirsên rojevê ne. Bi qe-neeta min pirsra demokrasiyê di hemî pêngav û tēkiliyan de- yek ji pirsên herî girîng e. Lewra gazind û rexneyên me Kurdan bi xwe jî li ser vî yekê ne. Li hemî parçeyên Kurdistanê rexneyên ku em li serdestên xwe digirin di çarçoveya demokrasiyê de ne. Heta derekê mirov dikare bêjê, hemî zilm, zordarî û îşkenceyên li me dibin, ji ber tunebûna demokrasiyê û civateke demokrat e. Ne hewceye em dirêj bikin. Ji ber vî yekê wexta mirov bi xwe rîayeta qaîde û normên elzem neke, çênabe mirov ji yên hemberê xwe daxwazê wisa bike. Erê rast e, em gelekî eşiyane, me pir zilm û zordarî dîtîye. Lê pir eşkere ye ku ji bilî demokrasiyê tu rêyekî din jî nîn e. Tecrûbeyên tarîxî di vî warî de diyar in. Li herêma me, rojhelatanavîn, heger guhertinên pir mezî pēkneyên, bi wan guhertinên gewre dewletên cihanî destirêjiyê li bûyeran nekin; di proseke wê de yên bindest jî ji wan tevliheviyan sûd wernegrin, vekirî û eşkere ye; bi tene serê xwe, ku bi çar aliyên ve bi nedostan pêçayî ne, dê yên bindest nikarin bi metodên çewt û rêya çekdarî dawiyê li dagirkirina welatê xwe binin! Herweha civaka Kurdan, ya ku hîn jî şahidê xurtiya eşîr û hwd ye, rêya tēkoşîna

çekdarî li ber çavderbaskirinê bi tundî pêwist dike.

Nedostên me di şertên tevlihev de istifadeyê ji qelsî, nakokî û zeîfiyên civaka me dikan. Ev yeka birînen civaka Kurd yekcar kûr dike, astengên li pêşiya yekîti û xurtbûna me Kurdan bêhtîr gur dike. Tevlihevi û ji hevketina struktura civakê her ku diçe berfirehtir dibe. Warên ku xwezaniya millî lê zeîfin bi vî rewşê dibin asteng li pêşiya rewşa xwe ya objektîf û tevgera neteweyî. Bi kurtî elzemiya demokratbûna tevgera Kurd, di xebata xwe de bikaranîna metodên demokratîk, wacibîya rewş û tēkiliyên neteweyî û navnetewî ne.

Divê tēkiliyên me Kurdan bi hev re li ser esasê demokrasiyê bin. Rêzgirtin û pêwistiya fikir û rêxistinên pircure divê bingehê politikaya neteweyî be. Ne bi gotin lê di jiyane bi xwe de, divêt ev yeka han pir eşkere li ber çav be. Tu şik di serê kesekî de gereke nemîne. Gelek cara nivîs di derbareyê demokrasiyê de, di kovarên me Kurdan de tēn xwendin. Em nerazîbûna xwe li ber tunebûna demokrasiyê nîşa didin. Baş e, çima ev pirs her di rojeva me de ye. Eşkere ye ku di vî warî de problemên me Kurdan hene. Binpalaskirina pirsgirêkê ne çare ye. Em mecbûr in di tēkiliyên xwe de demokrat û xwedî normên navnetewî bin. Tu rêyêke din jî nîn e. Di bin alaya vî an wê berjewendiyê û îdeolojiyê politikakirin ne hêceta wêqesê ye ku mirov dest ji demokrasiyê û tēkiliyên demokratîk bikişîne. Lewra jiyana bi xwe wek dilê me û politikaya me nameşe. Herweha destkişandina ji demokrasiyê. bi diktatorî û zordestiyê encam dide. Eynî proses dibe sebebê çolkirina bîr û rayên pircûre. Bi van metodên diktatorî kultura siyasî ya pluralîst ku çarçoweya tēkiliyên demokratîk yên atmosfera demokrasiyê pêk dihênin-kokbirî dibe. Wek nimûne: Ji avakirina dewleta KT (Komara Tirkîyê) heta îro tirsra herî mezîna ya birêvebirinê dewletê ji demokrasiyê bûye. Tarîxa vî dewletê bi birêvebirina awerte (sikiyonetim) dagirtî ye. Derbeyên eskerî, lēdan, zilm, diktatorî, nebûna azadiyên pircûre (azadiya fikirî, rêxistinî, dînî û hwd) di deftera micrimîya vî dewletê de bi qeyd in. Birêvebirinê vî dewletê her tim xwestine pêşiyê li insanen bigirin û kultura siyasî ya pluralîst û demokratîk qut bikin. Vî dewletê li insanên xwe weke ferdên azad tucarî nenêriye. Lewra piraniya insanên vî civakê bi xwe jî ne bûne ferdên serbixwe û azad!

Pir eşkere ye ku diktatorî û metodên insanên azad û serbixwe na afirînin. Di sistemeke demokratîk de, tēkiliyên civatê an jî takekesan li ser esasê azadbûnê û tēkiliyên serbixwe ne, lewra insanên xwedîfikir û xwedîşexsiyet di civakê de pirtir dibin û civat bi xwe azad dibe! Her ev prosesa ha ji bo komel, rêxistin û hemî organizasyonên din jî welê ye. Civatên demokratîk civatên herî bi îstîkrar in. Her weha di maneya xwe ya rast de, rêxistinên herî xurt ewin yên ku li ser esasê demokratîk hatine demezrandin; û atmosferêke azad de kar û barên xwe bi rê ve dibin. Ev partîne ku fikir, program an jî polîtîkaya wan dihête zanîn, eşkere kar dikan, bîr û raya xwe pêşkêşî xelkê dikan; encamê hilbijartinên giştî diperjirînin. Ev e, xurtbûn û bi gel bawerî!

Bi gelemperî tevgera neteweyî ya Kurdistana Tûrkiyeyê, ji ber rewşa Tûrkiyeyê ya navneteweyî, dikare di warê dîplomasî û xebata xwe ya navnetewî de, gelekî kelkê wergire. Tirkîye dixwaze bibe endamê YE (Yekîtiya Ewropa), wê gelek peymanên navneteweyî qebûl kirine; wekî KEHE (Konseya Ewlekariya û Hewkariya Ewropa-AGİK). Tirkîye dixwaze xwe wekî welatê demokratîk nîşa bide. Di warê dîplomasîyê de lê digere, ka dê çawan karibe xwe ji tengasiya pirsgerêka Kurdî xilas bike. Bi propagandaya xwe ya navneteweyî, yên bindest û tûşê zilm û zordariyê bûyî neheq; xwe jî li ber wan neheqîyan parêzger û bêguneh nîşa dide! Pirsgirêka neteweyekî bi teror îtham dike. Dewleta xwe ya diktator û terorîst demokrat, civata Tûrkiyeyê jî azad bi nav dike. Lê bi xwe jî baş dizane û di ferqa vî nuqtê de ye. Ango birîna wan ya herî nazik demokrasiyê, pluralîzma fikrî, rêxistinî, azadiya çapemenî û hwd ye. Li dij vî siyaseta dewleta Tirk divê em Kurd baş hevî bidin da ku em karibin rûyê wê yê

qirêj, lîstik, fêlbazî û derewên wan li ber raya giştî ya cihanê eşkere bikin. Divê meydana tekoşîne ne ji aliyê dewletê, ji aliyê tevgera demokrat û neteweyî bihête tayînkirin. Ne ku ew bi fen û fêlbaziya xwe cih li me teng bike û bi gorî daxwaza xwe me mecbûrê metodên xelet, yên ne di berjewendiyê me de, bike.

YEKÎTIYA NETEWÊYÎ

Pirsra yekîtiyê pirsêke sereke ye; ji sedsalan û vir de her tim li ber deriyê me bi şeweyekî pir acil rû dide. Ji ber rewşa me ya civakî, siyasî, ji ber rewşa welatê me ya cografî û navçeyî her çiqas astengên pircûre li pêşiya me hebin jî, pirsra yekîtiyê her tim di rojeva polîtîkakarîna Kurdan de li cihekî berz e; û yekîti bi dengê bilind hawar dike: Bê min serkeftin ne mimkûn e. Pirsra pirsra welat û neteweyekî ye. Ev jî bê yekîtiyê nabe.

Tarîx şahidê vî yekê ye!

Ji vir bi sedsalan berê zanayê mezin Ehmedê Xanî, ji bo çareserkirina tevlihevi û anarşîzma di civata Kurdan de, bi şeweyekî pir zelal, rêya rizgarîyê destnîşan kiriye. Her çiqas di ser re sedsal jî derbas bûn, civata Kurd û welatê wan tûşî gelek guherînên civakî, iktisadî û siyasî man jî, hîn jî welatê me di bin bandorê de û gelê me ne azad e. Ji bo azadî û rizgarîya neteweyî tēkoşin berdewam e. Wek tē zanî Ehmedê Xanî di sedsala 16'an de yekîtiya gel di bin fermandariya padîşahê Kurd de dibîne. Di şertên wan rojan de, ji ber rewşa civakî û siyasî dîtina çareserkirina pirsgirêkê di bin serokatiya padîşahê Kurd de pir normal û di cîh de ye. Bê guman di ser re gelek sedsal derbas bûn. Guherînên cûr be cûr pêkhatin. Ya ku zanayê gewre Xanî dixwest îro roj dikare di bin alaya neteweyî, li gor şert û mercên civakî di bin birêvebirina yekîtiyêke neteweyî pêk bê. Nav çî dibe bila bibe, ya girîng û pêwist ev dezgeha neteweyî karibe neteweyê bi xwe mobilîze bike û bi yek dengî meşrûiyet û temsîla neteweyî bê lam û cîm di meydana xebata navneteweyî de bi wicûd bike. Siyaseta navneteweyî ya ku çarçoweya danûstendinên dewletan û neteweyan datîne, ji bo me girîng û pêwistiya dezgehên neteweyî û navneteweyî wacib dike. Erê em ne dewlet in, lê heger mirov doza dewletbûnê bike, bi kêmasî divê mirov pêwistiya bingehî di vî warî de bi cih bîne. Berevajîya vî, ango bi-cihneanîna vî prosesê teqabulî kêmtegehiştina astengên pirsgirêkê didin dest. Ev yek hîn dikare bibe sebebê aloziyên pircûre û di xebata me ya navneteweyî û di xwe-îfadekirinê de jî me re serêşiyên giran peyda bike. Ji tecrûbeyên navneteweyî em dizanin ku yên yekîtiyêke xurt pêk neanîne ji dost û hevalbendên xwe jî alîkariyêke pêwist bidest nexistine.

Yekîtiya neteweyî (cephe an naveke din) li welat û civaka me teqabulê pluralîzmê dike. Kategoriyên pircûre, îdeolojiyên ji hev dûr, berjewendiyên guhertî, rêxistinên biferq -çî mezin çî biçûk- û xebata cûr be hemî bi hev re pêwistiya yekîtiyêke heterojen in. Ev yeka ha ji ber çend nuqtayên balkêş û reel tete:

- Beşdarî yekîtiyê nikarin di nav rêxistinekê de kar bikin. Lewra divê ew cuda bin; lê bi hev re bikarin xebatê bikin û yekîtiya millî pêk binin.

- Civak bi xwe ne homojen e. Pir normal e ku di warê siyasî de jî ev yeka he xwe rû bide.

- Pluralîzm û bihevrexebatîkirin teqabulê tolerans, bêhnfirehî û tēkiliyên demokratîk dike. Ji bîr û rayên cuda re firseta xweîfadekirinê û wekhavî yek ji esasên bihevre karkirinê ye.

- Xwe rizgarkirina ji tengasiya îdeolojiyan û pêşilêgirtina berjewendiyên neteweyî.

- Xwe dîrxistinina ji polîtîkaya alîgirî ya grûbî. Rêzgirtin ji bo giştî ya ku bi meşrûiyetê pêkdihe.

- Di temsîla di nav yekîtiyê de pêwistiya meşrûiyeta li ser esasê civakî.

- Li her derê, bi serbilindî û bi eşkere xebatîkirin; xwe ji tengasiya ilegal rizgarkirin.

- Pêwistiya xebata diplomatîk bicîhanîn.

Baş e, gelo warê tēkiliyên siyasî yên di navbera Kurdan bi xwe de tevgera Kurd çiqas biserkeftî ye? Çi mixabin bersiva vî pirsê ne pozîtîf e. Xebata van bîst

salên dawiyê ya ku di warê yekîtiya neteweyî de hatiye kirin, tu encameke, destkeftî ya bi rêkûpêk neda ye. Em Kurd gava xebat û tekoşîna neteweyî ya tarîxa Kurdan li ber çawan derbasdikin, em her tim rexneyên giran li tevgerên siyasî digirin. Em hemî, rola eşîret û begên Kurdan, ne yekbûn û sentralîzma neteweyî yek jî sedemên esasî ya têkçûn û şikestina serhildanên tarîxî dibînin. Rexne li çî ye. Lê em bi xwe di çî rewşê de ne. Aya me bi xwe yekîtiya neteweyî pêk aniye an na.

Belê çawa na!? Wek eşkere ye, rêxistinên Kurdan hemî bi hev re di nav yekîtiyeye neteweyî de cih girtine. Çi mezin çi piçûk hemî rêxistinên me berjewendiyên girûbî dane hêlekê, mil di milê hev li dij zordestiyê û ji bo bidestxistina mafên demokratîk û neteweyî tédikoşin. Li kolanan li bin alaya neteweyî bi dengekê û bi hev re şarên xwe bilind dikin. Li derveyê Kurdistanê Kurd hemî, çî li platformên neteweyî çî jî li yên nawneteweyî be, li gel hev kar dikin. Carna problemên ku bê hemdê me Kurdan, di navbera me de rû didin jî, em bi di tifaqê de ne; em di hîlbijartinên giştî de em bi xurtî pişgiriya namzetên hevûdu dikin. Hemî problemên xwe yên hundurî em bi tolerans, bêhfirehî û aştiyane çareser dikin. Ji ber vê rewşa me ya kamil, nexêrxwazên me matmayî mane. Edî nizanî çî bikin. Rê li wan teng bûye, dibêjin "çî qewimiye, çawa Kurd dikarin bibin yek, ma gelo dawîya dinyayê ye?" Belê, aya ez xewnê şêrî û xweş dibînim, an neyarên me kabûsan dibînin!?

Lİ TIRKIYEBÛ

Yekîtiyeye xurt di şertên Tirkiye û Kurdistanê de bi hevkarîya Kurd û tirkan li ser esasê wekhevîyê di çareserkerîna pirsgerêka Kurdî de dikare bibe rêveker. Di pirsê hevkarî û xebata siyasî de, jîyan bi xwe me mecbûrê guhertina politîkaya teng û şablonî dike. Nuha pir diwar e û li gelek welatên din jî bi tecrûbeyan kifş bûye ku Kurd bê alîkariya hêzên demokratîk û bi tunebûna demokrasiyê li Tirkiyê tûşî gelek zehmetiyên gewre dibin. Xweşbîndî di rewşa îro de zehmet e lê di gel vê yekê jî hevkarîya hêzên demokratîk ji her du alîyan ve, divê yek jî rîknê siyaseta hevbeş be. Partî û hêzên Tirkan, yên ku mafên me yên neteweyî û demokratîk gebûl dikin, divêt wekî hevkar bihêne qebûl kirin. İdeolojî li vir nikare rol bilîze! Yên (çepên marjînal) ku gotinên tûj dibêjin lê di civata Tirkan de tu giraniya wan tune ne ji Nebî Nûh ayetan tînin; bi çiroka "kalo nemire bihar tê; pîrê nemire pincar (qîvar) tê" îcra-î siyaseta dikin, em wan dostan li dinya wan bihêlin! Ew li ber piştê hespên xwe yên boz, serê wan li ewran ketî li piştê xwe toz û dûman hêştî ji realîta gel û civakê bê hayin! Her dibezin. Em ji wan re serkeftin ji dil û can daxwaz dikin.

Çi yekîtiya me Kurdan li gel hev, çî ya li gel hêzên Tirkan û çî xebata navneteweyî be, bi şeweyekî guhêrbar ji çarçoweya tengasiya îdeolojîyên pîrcûre rizgarbûyîna siyaseta dixwaze. Ango em mecbûr in xwe ji yekîtiyên û hevalbendiyên klasîk xilas bikin. Li mekanîzmayên nûh bigerîn û biafirînin, şeweyên hevkarî li gor rewşa me divê bêne dîtin. Her çiqas ez bi xwe jî, ji bo munaqeseya pîrsê, gotina cephe bikartînin lê nebawer im ku herkes wekî hev ji naveroka vê têbigihe. Bijartina ûsûla çareserkerîna pîrsgerêkê tesîreke mezin li ber formasyona yekîtiyê dike. Heger mirov giraniya xebata xwe bide ser bikaranîna rêyên sert (çêkdarî) bibe nebe dê ev siyaseta han gelekî xwedîtesîr be li ser xebat û birêvebirina yekîtiyê. Herweha ferqiyeta bihêzbûna tevgeran dê bibe serêşeke din. Negirîngirtina bîr û rayên demokratîk û bêmezîniya naveroka yekîtiyê li ber bîngeha civakî, dikare bibe sebebê bê rêkûpêkbûna birêvebirina yekîtiyê. Madem siyaseta li ser bihêzbûnê dihête avakirin; wê gavê eşkere ye, mezîna (denge-balans) hêlên yekîtiyê heger ji aliyekî ve pir giran be, dê rîknên hevkarîyê her tim di bin metirsiyê de bin. Lê heger mezîna yekîtiyê bi şeweyeke têkûz rû bide; wê gavê terefên yekîtiyê mecbûr in hesabê vê yekê bikin. Ev dikare bibe sebebê domandina herdemî ya yekîtiyê û mirov dê karibe jê pişt rast be.

Heta rewşa me negihêje vê dereceyê, bi maneyeke têkûz yekîtiyê nahê avakirin. Tecrûbeyên di vî warî de diyarin. Pêwîstî û rastbûna yekîtiya neteweyî heger li ser bîngeheke civakî, neteweyî û têgehiştîneke kamil nehête danî -avakirin- û yekzimanî di warê xebata demokratîk û navneteweyî de nehête dîtin encamdayîna wê bêhimkûn nebe jî, pir pir zehmet e.

"Gerçeğin hapsedilmesi gereken coğrafya"

R. L. Seydo

Gündemi saptırma çabaları başarılı olamaz

Türkiye'nin asıl gündemini herkes farklı algılıyor. Kimine göre seçimler, kimine göre Karaoğlan'ın dönüşü, kimine göre Civangate olayı, kimine göre Bezen'in yurtdışına kaçırılmaya çalışıldığı antikalar, kimine göre özelleştirme, kimine göre Çiller'in basına yansıyan adası, vs vs... Bunlar Türkiye'nin asıl gündemini değiştirme konusunda ne kadar usta olduğuna ilişkin örnekler... Bu, Yunanistan ile Ege'de yaratılan sorundan da iyice anlaşılacaktır. Kısacası, Türkiye mevcut gündemini değiştirmede epeyce usta. Sözüme ona gündemi yansıtan gazete başlıklarına baktığımızda, "Balkanlar'da kızışma", "Karşılıklı savaş gösterileri", "Ege'de patlamaya hazır bomba" vs. vs. Patlamaya hazır olanların gündeme gelmesinden söz ediliyor. Oysa yaşananlarla karşılaştırıldığında, bunun Türkiye gerçekleriyle haşır neşir olanlar açısından ürkütücü bir yanı yok gibi. Çünkü yıllardır patlayan bombaların gündemi bombardımana tabi tuttuğu bir Türkiye'de, "patlama" olasılığı bulunan gelişmeler fazla ilgi çekici olmamaktadır. Bu nedenle gündemi saptırma çabaları sonuçsuz kalmaya mahkumdur. Çünkü Türkiye'de asıl gündem, Kürt sorunu ve bu sorunla ilişkili olarak büyüyen, Türkiye'nin gelişme engellerinden oluşmaktadır. Türkiye'de demokrasinin kaderi de bu soruna bağlanmış durumdadır. Kürt sorununu çözemeyen bir Türkiye'nin demokrasiye açılan yolda ilerlemesi beklenemez.

Sorgulanması gereken bir saplantı ve statükoyu zorlayan gelişmeler

Ulus kavramı ve bu kavramın içeriğini, "vatanın ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" ilkesi çerçevesinde saptama saplantısının Türkiye'yi çıkarabileceği bir düzlük görünmüyor. Türkiye bu saplantıyı sorgulayarak, sıradan vatandaşın her gün haşır neşir olduğu gerçekleri görmeme körlüğünden kurtulmadıkça, onun "demokrasi" konusunda ilerleme ve uygar dünyayla bütünleşme ile ilgili çabaları sonuçsuz kalmaya mahkumdur. İnsanlığın doğa ile savaşında, teknolojinin gücüyle korkunç bir üstünlük sağlamaya doğru hızla ilerlediği bir dönemde, 70 yıllık inkar politikalarında ısrar etme, bu yolda gülünç teoriler üretme ve her gün piyasaya yeniden sürülen "Kürt, Laz, Çerkez, Arap vs'nin ortak adı: Türktür" gibi masallar Türkiye'yi çok gülünç bir duruma sokmaktadır. Hele bu "bilimsel masallar", üniversitelerde "bilim adamı" sıfatıyla çalıştırılanların ağzından dinlemek, Türkiye'nin bu saplantıdan kurtulması ile geleceğe daha sağlıklı temellerde uzanması arasında güçlü bir ilişki bulunduğuna olan inancın gerçeği ne ölçüde dile getirdiğini kavramanın daha bir önem kazanmasını koşullandırıyor.

Yukarıda sözünü ettiğim tanımla, aslında bu kavramın içine bilimi de -kirtleterek- sokmaya çalıştıkları halkların varlığı kabul edilmiş oluyor. Tabii bu kabul, tam da "ortadan kaldırmanın" teorik gerekçelerine daha doğrusu teorik bataklığına saptırıldığı bir zamanda istemeyerek de olsa gündeme geliyor. Yani kavramın içeriğine ilişkin gerekçeler öne sürülürken, sözüme onu meydana getiren öğelerden söz edilirken, Kürt ulus gerçeğini diğer azınlıkların düzeyine indirme ile ilgili tuzağı bir yana bırakırsak, statükoyu koruma kaygısıyla bile olsa, farklı halk topluluklarının adı telaffuz edilmek zorunda kalıyor.

Tüm "teori" üretme çabalarına karşın, statükoyu korumak olanaksızlaşıyor. Statüko gelişmelere dayanmıyor. Değişmek kendini bir zorunluluk olarak dayatıyor. Değişmeyi bir zorunluluk haline getiren gelişmeler, yıllardır yadsınan bir gerçekliği hala yadsımak için tüm olanakların devreye sokulmaya çalışılması karşısında, "Türkiye'de demokrasi güçlerinin savaşımının yarattığı olanakların yanında, her türlü riski göze alarak bu gerçeklik temelinde yükselen istemlere sahip olmayı ısrarla sürdürerek yükselen eylemin bizzat kendisidir.

Türkiye Kürt kimliği konusunda bir noktaya gelmiş durumdadır. Bu nedenle Kürt kimliğinin kabulü ve bu kabulün hukuksal meşruluğuna kavuşturulması kavgası açısından, önemi asla azımsanmayacak bir zaman dilimini yaşıyoruz. Artık Kürt kimliğini yadsımak olanaksızdır. Tüm direnç odaklarına ve bu odakların ka-

faları bulandırmaya yönelik yoğun çabalarına karşın, toplumsal meşruluğu olan bu gerçeklik, kendine denk düşen hukuksal meşruluğun oluşmasını bir zorunluluk haline getirmiştir.

Devleti yönetenlerin temel kaygısı, demografik yapıya müdahale ve varılan nokta

Bugün Kürt gerçeğini kabul ettirme eylemi karşısında teslim bayrağı çeken devleti yönetenlerin kaygısı, artık bu kabulün hapsedilmesi gereken coğrafyanın sınırlarının saptanması temelinde yükseliyor. "Bu sorunu kabul edelim de, bunu vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü perspektifi ile nasıl bütünlüştürebiliriz" diye kara kara düşünenlerin, bu çıkmazdan kurtulmaya ilişkin politaka önerilerinin özellikle bu dönemde daha bir öne çıktığı gözlemlenmektedir.

Devletin Kürdistan konusuna bakışını biçimlendiren ve sorunun hapsedilmesi gereken coğrafyaya ilişkin kaygı temelinde yükselen bu politakanın uygulanabilmesi uygun koşulların oluşturulmasını gerektiriyor. Devlet bu amaçla Kürdistan'da tüm Kürt halkını potansiyel tehlike olarak gören topyekün bir savaşa girişti. Topyekün savaşın Kürdistan'da nüfus hareketlerinin temel yönünü saptayacağı ve demografik yapıyı bu politikanın "kabulü ve uygulanabilirliği yönünde değişime uğratacağı hesaplanıyor. Böylece kapalı kapılar ardında saptanan politikaların dayatılması için uygun bir ortam yaratılmış olacak. Devletin beklentisi budur ve demografik yapıya yüklenmesinin temelinde de bu amaç bulunmaktadır.

Kürt ulusunun haklı talepleri ve savaşın yolaçtığı milyonlarca insanın göçü ile sarsılan bir Türkiye... Tabuların tartışma gündemine alınıp, sorgulanmaya yönelik çabaların yoğunlaştığı ve devlet politikasının yasakçı zihniyetinin, silahların gölgesinde sürdürüldüğü bir Türkiye...

Bir yandan büyümek isteyen ve Avrupa'daki gelişmelerin dışında kalmak istemeyen bir Türkiye, öte yandan da, koca bir ulusun istemlerini silah zoruyla bastırmayı politika olarak benimseyen; yığınların demokratikleşme istemlerine kulaklarını tıkayan, demokratikleşmeden uzak bir ülke.

Kürt cephesinde neler olmalı?

Peki, hem Kürdistan'da hem de Türkiye'de yarıda dile getirilen kimi gelişmeler yaşanırken, Kürtler, sorunun gerektirdiği duyarlılığı gösterme ve eylemliliği örgütlemeye gerekenleri yerine getirme konusunda neler yapmalıdır? Türkiye'de Kürt sorununun çeşitli platformlarda tartışılmasına başladığı ve devletin bu sorunu hapsedebileceği sınırları saptamaya ve benimsetmeye çalıştığı bir dönemde, Kürtler daha geniş düşünmek zorundadır. Kürtler, yaşanan sürecin nesnel karakterini kavramaya yönelik çabaları yoğunlaştırarak, bu sürecin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmanın koşullarını yaratma görevi ile karşı karşıyadır. Hem ulusal planda hem de uluslararası planda Kürt halkının haklı taleplerini en iyi ve en geniş biçimde örgütleyerek, sorunu sahiplenebilecek ulusal temsil yetkisine sahip kurumlarını yaratmalıdırlar. Grupsal çıkarların genel çıkarlara alternatif olduğu dönemleri geride bırakmayı, bir halk olarak tarih sahnesinde hak edilen yerin alınmasını sağlayacak olan başarının ön koşulu olarak algılanmalıdır. Kürtler bu anlamda, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde beliren tıkanıklıkları aşmaya özen göstermelidir. Fakat bugün bu alanda zaman zaman gündeme getirilen çeşitli alanlardaki tıkanıklıkları, bu arada özellikle diplomatik alandaki sorunları aşmaya yönelik olarak yürütülen kimi çabalar, soruna genel ulusal çıkarlar temelinde değil, bizzat bu alanda kabul ettirmenin aracı olarak yaklaşılması nedeniyle bu konuda umut olan kurumlar dejenerere almakta ve giderek gözden düşmektedir. Böylesi taktiklerle genel çıkarların örgütlenmesinin dumura uğraması olasılığını geride bırakmadan, Kürtlerin de bir yerlere varabileceği kuşkuludur.

Kürtler artık yaşanan gerçekliğin somut özelliklerini ve bunun toplumda yarattığı etkileri görmek ve Kürt sorununun coğrafyasının sınırlarının tespitini başkalarına bırakmanın garantisiz olabileceği, geniş tabanlı ulusal siyasal örgütlenmeyi gerçekleştirme becerisini göstermek zorundadır. Bunun başka bir çaresi yoktur.

İngiliz Hükümeti, IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu)'nun siyasi kanadı, Sinn Fein ile masaya oturdu ve İrlanda sorununun görüşmeler yoluyla çözümlenmesinin ilk adımlarını attı. IRA'nın Eylül 1994'ün başında "süresiz ve koşulsuz" ateşkes kararı almasından 3 ay sonra, İngiliz yönetimi IRA'yı resmen tanıdığını, masaya oturarak ilan etmiş oluyordu. Daha önceleri Güney Afrika'da yaşanan gelişmeler, 27 yıllık hapislikten sonra Mandela'nın devlet başkanlığına seçilmesi, ırkçılık rejiminin tarihin çöplüğüne atılması, Filistin'de nihai bir çözüme ifade etmese, sancılı bir süreci içerse de, özerklik yönünde atılan adımlar ve İrlanda sorununun çözümü doğrultusunda başlayan yeni süreç, bir bütün olarak geniş yankı ve tartışmalara yolaçtı, açıyor. Neler oluyordu? Bu bir "teslimiyet", bir "ihanet" miydi? Yoksa "silahla bir yere varılmıyacağına bir kez daha kanıtlanması" mıydı? Veya bu gelişmeler "silahlı mücadelenin siyasal mücadelenin çıkarlarına tabi bir şekilde mutlaklaştırılmadan yürütülmesi gerektiği"ni mi gösteriyordu? Tartışmalar bu vb. eksenlerde yoğunlaşmakta, her yaklaşım kendisinin düşünsel "zafarını" ilan etmektedir.

IRA'nın ateşkesinin en çok tartışıldığı yerlerin başında Kürdistan ve Türkiye gelmektedir. Bu bir tesadüf değildir; çünkü benzer bir ulusal sorun da buralarda yaşanmaktadır. Bu bağlamda, İrlanda'daki silahlı mücadelenin gelişim seyri Kürdistan'daki sürecin değerlendirilmesi için önemli veriler sunmaktadır.

IRA'nın ateşkes yönünde aldığı karar, aslında ilk değildir. Daha önceleri de birkaç kez ateşkes yapılmış; fakat, bunlar uzun sürmemişti. Ateşkeslerin kaderini İngiliz devletin politikaları ve pratik tutumları belirlemiş, ateşkeslere olumlu yanıt alınmamıştı. İngiliz yönetimi kısa bir süre öncesine kadar da "IRA gibi terörist bir örgüt, elinde silah olanlarla masaya oturmayız" yaklaşımında diretiyordu ve IRA'nın siyasi kanadı Sinn Fein'e basında propaganda yasağı koymuş, Sinn Fein'in barış görüşmelerine katılmasını kabul etmemişti. Yani IRA'yı bir taraf olarak görmek, muhatap almak istemiyordu. İşte bu "güneş batmayan imperatorluğun" mirasçısı İngiliz yönetimi sonuçta IRA'yı muhatap almadan, sorunun siyasal çözüm yolları belli bir takvime bağlanmadan, mücadelenin sona ermeyeceğini bir kez daha görmek ve kabul etmek zorunda kalmıştır. Elbetteki, İngiliz yönetiminin böyle bir karar varmasında ABD'nin çözüm doğrultusundaki baskılarının rolü olmuştur; ama bunda belirleyici öge, İngilizlerin artık sorunu bu şekilde çözemeyeceklerinin bilincine varmaları ve savaş" yükünü daha fazla taşıyamamaları olmuştur. IRA'nın bu ateşkes kararının daha önceliklerden önemli farklılıkları vardır ve uzun süreli dolaylı-dolaysız görüşme ve pazarlıkların ürünü olduğu açıktır. Nitekim İngiltere Başbakanı John Major, bu gizli görüşmelerin yıllardır yapıldığını kabul etmek zorunda kalmıştır. İngiliz yönetimi 6 aylık bir süre boyunca ateşkesin devamı durumunda barış görüşmelerine Sinn Fein'in de katılabileceğini ve Sinn Fein üzerindeki basın yasağının kaldırılabilirliğini açıkladı. Nitekim Aralık '94'ün ilk günlerinde Sinn Fein'e yönelik basın yasağı kaldırıldı ve İngiliz yönetimi Sinn Fein ile masaya oturdu. IRA, İngilizlerin bölgeyi terketmelerini ve K. İrlanda'nın "Serbest İrlanda" ile birleşmesini istiyordu. İşte, son ateşkes kararının alınmasının temelinde böyle bir siyasal çözüme yolaçılmış olması yatıyor. Bu yaklaşım ve somut durum,

gerek İrlanda halkı gerekse ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi veren diğer halklar için neyi anlatıyor? Bu soruya farklı cephelerden bakıldığı ve farklı cevaplar verildiği biliniyor.

Silahlı mücadele mutlaklaştırılmamalıdır

Bazı yaklaşımlar, IRA'nın "süresiz ateşkes" kararının teslimiyetten başka bir anlam taşımadığını, bunun "uluslararası emperyalist politikaların dayatmaları ürünü" bir uzlaşma olduğunu, İrlanda halkının kurtuluşunun silahlı mücadele ile sağlanabileceğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, silahlı mücadeleyi bir fetiş haline getiren, siyasal mücadeleyi silahlı mücadelenin bir bileşeni olarak gören anlayışın bir ürünüdür ve bu nedenle silahların susması, mücadelenin susması ile özdeş görülmektedir. Elbetteki silahlı mücadele yürüten oluşumların, silaha yükledikleri abartılı misyonlar ile yaşamın gerçekliği arasında süreç içinde ortaya çıkan uyumsuzlukların da, ateşkeslerin sözkonusu çevrelerce "teslimiyet" olarak yorumlanmasında önemli payı vardır. Örneğin, IRA, silahlı mücadelenin amacını "İrlanda'nın birliği ve bağımsızlığı" olarak programlamıştı. Oysa ki, bugün bağımsız, birleşik bir İrlanda oluşmadığı halde, silahların susması kararı alınmıştır. Aynı durum Filistinliler için de geçerlidir. Düne kadar İsrail devletinin varlığını kabul etmeyen; "tüm Yahudiler Arap topraklarından sökülüp atılmadan, İsrail'in devlet varlığına son verilmeden silahlı mücadele son bulmayacaktır" diyen FKÖ ve Filistin halkı, bugün, içindeki siyasal ayrışmaya rağmen, büyük çoğunluğuyla İsrail'in devlet varlığını kabul eden ve onlarla bugün bağımsızlık için değil, özerklik için anlaşılan bir pratik sergilemişlerdir. Elbetteki, çoğunluğun tutumu daima mutlak doğru tutumdur demiyorum. Ama yaşam, Filistinlilerin İsrail devletini tanımama politikasının doğru ve gerçekçi olmadığını açığa çıkarmıştır. Özerklik için anlaşılması tabii ki bağımsız Filistin hedefinin gerisindedir. Ama, özerklik anlaşması, Filistin halkının siyasal, diplomatik vb araç ve yöntemlerle bağımsızlık mücadelesini sürdürmeyecekleri anlamına gelmiyor. Açık ki, her iki tarafta da geri adım, taviz vardır. İsrail devleti bugüne kadar "teröristlerle masaya oturam" diye direten tutumundan geri adım atarak FKÖ lideri Yaser Arafat ile masaya oturmuş, Arafat'ın özerk bölge başkanlığını kabul etmiştir. Arafat da hem İsrail devletinin varlığını kabullenmiş hem de bundan böyle bağımsız Filistin hedefini siyasal mücadeleyle, silahlı bir şekilde yürütmeyi benimsemiştir. Peki, Filistinlileri ve İsrail'i böyle bir sürece yönelten nedenler nelerdi? Bunun uluslararası, bölgesel ve bölgesel boyutları vardır. Bugün, ABD'nin başını çektiği devletlerce bir "yeni dünya düzeni" oluşturulmaya çalışılıyor. Böyle bir uluslararası düzenin organize edilebilmesi için öncelikle bölgesel ve uluslararası sorunların varlığı boyut ölçüde şu ya da bu şekilde

Bazı kesimlerin "şiddetle bir yere varılmaz" yönündeki değerlendirmeleri de bir noktadan sonra devletin şiddetine karşı meşru direnişin yadsınması anlamına geliyor. Devlet, sorunun demokratik, siyasal yollardan çözümü yönünde kapıları açmadığı sürece şiddet hem meşru bir nitelik taşır, hem de akılcı ve yerinde kullanıldığında sonuç alıcı bir rol oynar.

Siddetin mücadelesi

çözülmesi gerekiyor. Bu anlamda, Filistin-İsrail sorunu, Ortadoğu'da Araplarla İsrail devleti arasında sürekli olarak başağartacak ve büyük devletlerin bu bölgede istedikleri dengeleri oluşturmalarını önemli ölçüde zedeleyecek bir nitelik taşıyor. Aynı gerçeklik Araplar ve İsraililer için de artık bir kördüğümüne dönüşme tehlikesini taşımaktaydı. Yani bir anlamda Araplarla İsrail ve büyük devletlerin çıkarları bir noktada çakıştı ve ortak bir çözüm paydası olarak bugünkü özerklik anlaşmasına gelindi. Bu çözüm, Filistinlilerin gerçek özlemlerini tam anlamıyla kucaklamasa da, bağımsız ve özgür bir Filistin'in kapısını büyük oranda açmış olması ve Filistinlilerin ulusal sorunlarının çözümünde ileri bir adım ifade etmesi nedeniyle, Filistinlilerin daha kârlı olduklarını söylemek mümkündür. Bundan sonrasını iç güçler dengesi, uluslararası ve bölgesel konjonktür belirleyecektir. Açıkcası Filistinlilerle Arapların içinde buldukları durum ve İsrail'in konumu gözönünde bulundurulduğunda bugünkü statü Filistinliler açısından dünden daha ileridedir.

Peki, Güney Afrika'da yaşananları nasıl yorumlamak gerekir? 27 yıl boyunca cezaevinde en ağır işkence ve yaşam koşullarına mahkum edilen Nelson Mandela'nın bugünkü G. Afrika devlet başkanı oluşunu "emperyalizmin oyunu, teslimiyet" vb. şekillerde değerlendirmek ne kadar gerçekçidir? İnsanlık tarihin yüz karası Apartheid rejiminin yeryüzündeki son kalıntısının da tarihin çöplüğüne atılmış olması, siyah çoğunluğun özgür, demokratik bir seçimle hem iktidarı hem de özgürlüğü kazanması, insanlık adına onur verici, ileri ve tarihi bir gelişme değil midir? Eğer, bugünkü çözümde uluslararası koşulların da önemli payı olmuşsa, bu, siyah halkın yüz yıllardır süren direnişinin belirleyiciliğini geri plana itebilir mi? Evet; bugün G. Afrika'da devrimci demokratik bir iktidar, sömürü sistemini yıkacak bir toplumsal dönüşüm yok ama, G. Afrika'da tarihin en özgür günleri, en demokratik ortamı yaşıyor ve bu geleceğin özgür günlerine, emek iktidarına önemli bir yol açacaktır. İşte, bugünkü sonucun alınmasında, Nelson Mandela ve ANC (Afrika Ulusal Kongresi)'nin silahlı mücadelenin meşruluğunu tartışma

konusu yapmaksızın, son birkaç yılda silah yerine, yolları açılan siyasal, demokratik yöntem ve araçları yoğunlaştırmalarının belirleyici rolü olmuştur. Hangi aracı ne zaman ve nasıl kullanacağını bilenler, yaşamda bunu somutlaştıranlar zafere daha yakın olmaktadır.

Filistin, G. Afrika vb. birçok ülkede oluşan yeni uluslararası durumun, bu ülkelerdeki güçler dengesiyle belli tıkanmalar ve yıllardır yürütülen mücadele birikimiyle bütünleşmesi sonucu, sorunların siyasal çözüm yollarının ve altyapısının oluşturulması yönünde önemli adımlar atılmak zorunda kalmıştır. Ve bu zorunlu adımlar, sözkonusu halkların statülerini daha ileri bir noktaya vadmıştır. Bu gerçeklik İrlanda'da da yaşam bulmaya başlamış; G. Kürdistan'da önemli mevziler kazanılırken, K. Kürdistan'da da önü alnamaz bir çözüme doğru yol alınmaktadır. İşte, böylesi bir tarihsel süreçte, siyasal çözüm yollarının daha çözümlenmeye başlaması ve elde edilen kimi güvencelerle, silahların susmasını bir "teslimiyet", bir "ihanet" olarak görmek, süreci kavrayamamaktan ve silahlı mutlaklaştırın, fetişleştiren bir anlayışla sorunların çözümüne yönelmekten kaynaklanmaktadır. Ama, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelelerinde silahlı mücadelenin pozitif rolünü de unutmamak lazım.

Silahlı mücadeleyi reddeden yaklaşımlar çözüm değildir

Silahlı mücadeleyi mutlaklaştıran, her silah susuşunda "teslimiyet" diyerek fırtına koparan yaklaşımlar kadar, silahlı mücadeleyi reddeden, yerinde kullanıldığında siyasal mücadeleye getirebileceği olumlu katkıları görmek istemeyen anlayışlar da, yol açıcı olmaktan uzak bir nitelik taşımaktadırlar.

Şiddet ve bu bağlamda silahlı mücadele, başta sömürgeci ülkeler olmak üzere devrim ve sosyalizm mücadelesi yürütülen ülkelerde sürekli tartışılmalı bir sorun olmuştur.

IRA'nın ateşkesi ile diğer gelişmelerden sonra, birçok çevrede "biz demiyor muyduk? şiddetle bir yere varılmaz" sesleri yükselmeye başladı. Şiddetin sorunları çözemeyeceğini, mücadeleye zarar verdiğini savunan yaklaşımlar tabii ki yeni değildir. Kimi kez silahlı mücadele "terör" ile özdeş görülmüş, ulusal kurtuluş mücadelesinde şiddetin rolü ya küçümsenmiş ya da reddedilmiştir. Bir süre öncesine kadar şiddeti savunmayanları "ihanetle" suçlayanlar, "gerektiğinde silaha da başvurulabilir" diyenler bugün "şiddet tümüyle reddedilmelidir" demeye başladılar. Burjuva reformist çevrelerde yükselen "sorun barışçıl yollardan çözümlenmelidir" seslerinin bile, büyük oranda "terör" olarak nitelendirildiği şiddetin bir sonucu, bir etkileşimi olduğu da nesnel bir gerçekliktir.

Şiddet, her şeyden önce ezilen sömürge ulusa egemen devlet tarafından

deki rolü üzerine

Sinan Doğru

Filistin, G. Afrika vb. birçok ülkede oluşan yeni uluslararası durumun, bu ülkelerdeki güçler dengesiyle belli tıkanmalar ve yıllardır yürütülen mücadele birikimiyle bütünleşmesi sonucu, sorunların siyasal çözüm yollarının ve altyapısının oluşturulması yönünde önemli adımlar atılmak zorunda kalmıştır. Ve bu zorunlu adımlar, sözkonusu halkların statülerini daha ileri bir noktaya vardırıştır.

zorla dayatılan ve bu nedenle de meşru bir savunma aracı rolü taşıyan bir olgudur. Filistin'de, İrlanda'da, G. Afrika'da ve Kürdistan'da varolan ulusal ve toplumsal sorunların siyasal, demokratik araç ve yöntemlerle çözümlenmesinin tüm yolları kapatıldığından, şiddete başvurulmak zorunda kalmıştır. Bu anlamda da şiddet çözüm için hızlandırıcı ve yolacı bir misyon oynamış; İrlanda vd. örneklerde görüldüğü gibi devletlerin masaya oturmalarında önemli bir faktör olmuştur. Aynı gerçeklik K. Kürdistan için de geçerlidir. Türk devletinin er ya da geç, Kürt halkının temsilcileriyle masaya oturmak zorunda kalacağını söylemek için kahin olmaya gerek yok ve böylesi bir sonuçta, silahlı mücadelenin önemli bir rol oynadığını, oynayacağını objektif olarak soruna yaklaşan herkes görebilir.

İrlanda'da yıllarca "teröristlerle, eli silahlı güçlerle masaya oturmayız" diyen İngiliz yönetimi, IRA henüz silahları tımden bırakmamışken masaya oturmak zorunda kalmıştır. Bu somut durum, hem silahın diğer araç ve yöntemlerle koordineli olarak kullanıldığında ne denli etkili olabileceğini gösteriyor; hem de, savaş sürdükçe haksız tarafın, devletin gittikçe içinden çıkılmaz bir noktaya sürüklenişini ifade ediyor.

Bazı kesimlerin "şiddetle bir yere varılmaz" yönündeki değerlendirmeleri de bir noktadan sonra devletin şiddetine karşı meşru direnişin yadsınması anlamına geliyor. Devlet, sorunun demokratik, siyasal yollardan çözümü yönünde kapıları açmadığı sürece şiddet hem meşru bir nitelik taşır, hem de akılcı ve yerinde kullanıldığında sonuç alıcı bir rol oynar.

K. Kürdistan pratiği, şiddeti reddeden ya da başvurmayan anlayışların sürecin ne denli gerisinde kaldıklarını somutlayan açık bir örnektir. İnsanlara yaşama hakkının bile tanınmadığı, en küçük demokratik girişimin bile kanla bastırılmaya, hapis ve işkencelerle susturulmaya çalışıldığı 12 Eylül faşizmi koşullarında; kitlelere ulaşmak ve mücadeleyi yeni sürece uygun bir şekilde reorganize ederek, silahlı mücadeleyi gündemleştirmek bir zorunluluk halini almışken, bundan kaçınıldı. Ve yüzbinlerle ifade edilen siyasal potansiyel heba edildi. O ağır koşullarda mücadele etmek isteyenlerin diğer örgütlerle koordineli bir şekilde silaha sarılmaktan

başka bir yolu yoktu. Çünkü kitlelere ulaşmak, onları örgütlemek, ajitasyon ve propaganda ile onları tekrar harekete geçirebilmek için, devlet hiçbir demokratik, siyasal araç ve yöneme hayat hakkı tanııyordu. Kitlelere gitmek gibi bir derdi olmayanlar, şiddete başvurmadılar ve sonuçta kendi kitlelerini de kaybetmek durumunda kaldılar. Yerinde ve zamanında akılcı müdahalelerle şiddet de diğer mücadele biçimleriyle koordineli bir şekilde yaşama geçirilmiş olsaydı, hem Kürdistan'daki tahribatın bu boyutlara varışı önemli oranda önlenebilirdi, hem de siyasal çözüm yolunda daha büyük mesafeler kat edebilirdi. Şiddet, şiddetin diğer mücadelelerle beslenmesi anlayışından uzak ve ciddi yanlışlıklarla dolu bir yaklaşıma havale edildi.

Şiddet siyasal mücadeleye tabi olmalıdır

Zulme, sömürgeci şiddete karşı, meşru bir direniş ifade eden Kürt halkının silahlı mücadelesi elbetteki belli bir anlayışa dayanmalıdır. Şiddetin de bir mantığı olmalıdır. Meşruluk; şart, zaman ve mekan ölçümünü dışlayan bir şiddet anlayışını doğru kılmaya yetmez.

Şiddeti ve özellikle silahlı mücadeleyi ülkenin ve dünyanın içinde bulunduğu süreçten kopuk bir şekilde değerlendirmek bizleri büyük yanlışlık ve çıkmazlara sürükleyecektir. Şiddetin somut hedefi iyi belirlenmeli, tarafların güçler dengesini gözetererek yürütülmelidir.

Şiddet, siyasal mücadelenin bir bileşeni ve onun yoğunlaşmış bir şeklidir. Bu anlamda da şiddeti siyasal mücadelenin üstünde bir irade olarak tanımlayan yaklaşımlar, sonuçta şiddeti

Halkı politik bir örgütlülük etrafında bütünleştirmeyi hedeflemeyen, içermeyen bir askeri mücadele; güçlü bir saldırı karşısında geriler, kitlesel direniş gibi güçlü bir halkadan yoksun kalır. O halde sendikasıyla, dernekleriyle, legal partisi ve yayın ağıyla kitlelere politik bilincin verilmesi, kitlelerin örgütlenmesiyle bütünleşmiş bir silahlı mücadele anlayışıyla ulusal ve toplumsal kurtuluş görev ve sorumlulukları yüklenilmelidir.

mutlaklaştırmaya, fetişleştirmeye var-dırmaktadırlar. Devrimci şiddet; özelde silahlı mücadele, siyasal mücadele ve siyasi otoriteye bağlı olarak ve onun ihtiyaçları doğrultusunda, dönem dönem ön plana, dönem dönem geri plana gelecek şekilde; evrensel değerlere bağlı kalınarak ve uluslararası savaş hukuku çerçevesinde yürütülmesi gereken meşru bir direniş, bir savunma aracı ve yöntemidir.

Sosyalist sistemin yıkıldığı, tek kutuplu bir "yeni dünya düzeni"nin yaratılmaya çalışıldığı bir ortamda, ulusal kurtuluş mücadelelerinde, belli bir güce dayalı, "kurtarılmış bölgeler" hedefiyle silahlı mücadelenin yürütülmesinin nesnel zemini yoktur. K. Kürdistan özgülünde ise, coğrafik, jeopolitik, bölgesel konum itibarıyla "ülke topraklarının dağlardan ovalara, ovalardan şehirlere doğru, karış karış kurtarılarak özgürlüğe kavuşturulması", yaşanan uluslararası konjonktür de hesaba katıldığında gerçekçi ve bilimsel bir yaklaşım değildir. Bu nedenle de, silahlı mücadele, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin edebileceği özgür bir ortamın yaratılması hedefiyle yürütülmeli; böylesi bir sürecin önünü açıcı, güçlendirici bir rol oynamalıdır. Kır ve şehir ilişkisi de yaşanan sürece ve koşullara göre belirlenmelidir. Silahlı mücadele, siyasal otoritenin inisiyatifinde, silahlı propaganda birliklerinden başlayarak ordulaşmaya değin varan bir süreci kapsar. Askeri otorite ve anlayış, siyasal otoriteye hükmetmeye başladığı andan itibaren, sorun gerçek çözüm kanallarından sapor; ordular arası bir kördüğüşüne dönüşür. Askeri mücadele, siyasi mücadeleye yük olmamalı yol açmalıdır. Aksi durumda mücadele tıkanır; devletin çözümsüzlüğüne kendi çözümsüzlüğümüzle bir alternatif üretmeyiz.

Halkı politik bir örgütlülük etrafında bütünleştirmeyi hedeflemeyen, içermeyen bir askeri mücadele; güçlü bir saldırı karşısında geriler, kitlesel direniş gibi güçlü bir halkadan yoksun kalır. O halde sendikasıyla, dernekleriyle, legal partisi ve yayın ağıyla kitlelere politik bilincin verilmesi, kitlelerin örgütlenmesiyle bütünleşmiş bir silahlı mücadele anlayışıyla ulusal ve toplumsal kurtuluş görev ve sorumlulukları yüklenilmelidir. Kitle örgütlerine, legal siyasal, demokratik platformlara "elime geçirir işlevsiz kılarım" anlayışıyla yaklaşıldığı sürece, sorunun ordular arası bir savaşa dönüşmesinin önüne geçmek mümkün olmayacaktır.

K. Kürdistan'da 10 yıllık silahlı mücadele bir boyutuyla Kürt sorununun kitleler düzeyinde bilince çıkması ve devlet tarafından kabullenilmesinde büyük bir rol oynarken, diğer yandan, sorunun açık yanlışlıklar, kitlelerin politize edilmemesi, diğer ulusal demokratik güçlere karşı alınan tavır ve benzeri tutumlar, verilen mücadele ve dökülen kan oranında bir sonuç alınamamasına neden olmuştur. Silahlı mücadele, moral, siyasal, demokratik, kültürel, diplomatik vb. bir çok yönüyle Kürt sorununun kendi kendisini yeniden üretmesine büyük katkılar sunmuştur. Geline aş-

mada ise, biraz daha geri plana çekilerek, siyasal mücadeleye ağırlık verilmeli; silah bir amaç değil, bir araç olarak görülmelidir. Silahlı mücadelenin seyri devletin tutum ve politikalarının yanısıra, diğer araçların etkili kullanılabilmesi olanaklarına bağlı olarak boyutlandırılır, ya da geri plana çekilir. Kürt hareketi, diğer araçların daha etkili kullanılması ortamını yakaladığında, dönemsel ateşkeslere yönelebilir; siyasal çözüm yollarını güçlendirebilir. Silahların tımden susturulması da mümkündür; tabii ki, tarafların gerçekten de sorunun görüşmeler yoluyla, demokratik bir şekilde çözümü için anlaşmalarıyla bu sağlanabilir.

Bugün, PKK dışında silahlı mücadeleyi yoğun olarak yürüten herhangi bir güç yok! Bundan sonra da bunun olmayacağı sonucuna elbette ki varılamaz. Yeni oluşan sürece uygun bir anlayışla, silahlı mücadele hala geçerliliğini koruyor. Belki eskisi gibi yoğunlaşmanın ortamı yoktur; ama, siyasal araç ve yöntemlere ağırlık verilirken, devletin zoru-na karşı devrimci ulusal zor da hala mücadelenin bir bileşeni niteliğini koruyor. Silahlı mücadelenin vardığı boyut dikkate alındığında PKK dışındaki güçlerin de PKK tarafından yapılan yanlışlık ve tahribatlara eleştirel yaklaşımı elden bırakmadan, silahlı mücadelenin devlete vurduğu darbe, mücadeleye verdiği katkılarının desteklenmesinde bir "ulusal mutabakat" içinde olmaları gerektiği inancındayım. PKK, diğer güçlere yönelttiği yanlış, tehlikeli suçlama ve tutumlardan vazgeçmelidir. Ciddi, samimi ve halkımızın istemlerini yakalayan bir ulusal birliğin vakalanması durumunda Kürt hareketinin yaşadığı çıkmazı aşması zor olmayacaktır. Ulusal birlik hem askeri, siyasi, diplomatik alanda daha güçlü bir direniş doğurabilir; hem de uygun bir zemini yakalandığında, yapılacak bir ateşkesle, devletin bu sorunun görüşmeler yoluyla, siyasal çözümü yönünde adımlar atması için daha ciddi ve güçlü bir baskı gücü oluşturulabilir. Türkiye'de, Kürt sorununun barışçıl ve demokratik bir şekilde çözümlenmesini isteyen tüm güçlerle Kürt ulusal hareketi arasında kurulacak dostça bir köprü, aynı zamanda devletin şiddetini durduracak güçlü bir etken anlamını taşıyacaktır.

Devletin insanlık dışı tüm saldırı, zulüm ve şiddeti sürdükçe ve siyasal çözüm yolu için bir halka yakalanmadan, Kürtlerden silah bırakmalarını istemek teslimiyeti dayatmak anlamını taşıyacaktır. Belli hedefler doğrultusunda yapılacak dönemsel ateşkesler ise, tümüyle devletin içinde bulunduğu durum ve halkımızın, mücadelenin ihtiyaçlarına göre belirlenmelidir. Savaştan durdurulup, Kürt sorununun demokratik, barışçıl yollarla çözümlenmesini hepimiz istiyoruz; ama, savaş her iki taraf da durdurmalı, Kürt halkına teslimiyet dayatılmamalıdır. Devletten bu yönde görülebilecek ciddi bir ışık, Kürtlerin adım atmalarını da beraberinde getirebilir, getirebilir.

Diyorum ki; Türk devleti de İngilizler gibi, İsraililer gibi, G. Afrikalı beyazlar gibi, kendi "terörist"leriyle, Kürt ulusal kurtuluş güçleriyle, masaya oturmalıdır, bunun adımlarını atmalıdır.

Kürt ulusunun iradesini özgür bir şekilde yansıtabileceği bir ortamın yaratılması için bir barış süreci başlatılmalıdır. Devletin şiddetine, Kürt halkının boyun eğmediği, eğmeyeceği artık görülmeli, kabullenilmelidir. Baskı ve şiddet sürdükçe, Kürt halkı da, yaşamı pahasına da olsa, direnişini sürdürecektir. Barış, teslimiyeti dayatmakla sağlanamaz.

Sîterka Geş

Felat Dilgeş

GIDÎ ŞERM E!..

Dilê min naxwaze ku ez qelemê bigirim destê xwe; dilê min naxwaze ku ez li ser vê êşê, vê kulê; vê birîn û nexweşiyê rawestim. Dilê min naxwaze û devê min nagere ku ez qala birakujiyê bikim. Devê min nagere ku ez bibêjim "Kurd hevdu dikujin." Ez naxwazim, ez naxwazim êdî tiştên bi vî awayî bibihîzim. Gelê Kurd naxwaze, dayikên Kurd naxwazin, xortên Kurd naxwazin; xwenda û ronakbîrên Kurd naxwazin; kî... kî vî şerê bearmanc, kî vî şerê neheq derdixê gidî!..Kî berê me dide hevdu, kî me bi hevdu dide kuştin; kî bi me dileyize, kî me dixapîne; kî ne ev gidî; kî ne ev ji bo Xwedê û pêxember; ew kî ne ku destên me dikin pêşîrên hev; ew kî ne ku xwîne me bi hevdu didin rêtin!..

Dîsa li Başûr xwîn diherike; yên ku heta do bi canê xwe, bi xwîna xwe; bi hemû hebûna xwe, mil di mil de li hember xwînwaran şer dikirin; hêvî û mefera gelê Kurd bûn; şervanên azadiyê bûn, dîsa destpêkirine hevdu dikujin. Mensûb û alîgirên du partiyên me yên mezin; KDP û YNK ketine hev. Devê min nagere, devê tu welatparêzêkî, devê tu Kurdekî dilsoz nagere ku bibêje "Kurd hevdu dikujin." Ku min ev hersê peyv ji neyar û xêrnexwazan bibihîsta, minê bawer nekira û bigota "Devê we xwar bibe; situyê we bişikê." Û di pey re, pê re minê di dilê xwe de bigota "Xwedê ji devê we seh neke." Erê minê weha bigota û ez bawer im her Kurdekî welatparêz, dê tiştên bi vî awayî bigotana. Lê çi heyf e ku em nikarin bibêjin. Nûçeyên vê sosreta mezin, vê ecêba giran, vê xwêlseriyê; vê felaket û qiyametê Kurd didin.

Ez li sedeman napirsim; ji bo min tu sedemek vê ehmeqî, vê nezanî, vê xwêlserî û vê kerîtiyê tune. Aqilê min nabire, ez ji binî dernakevim, ez fahm nakim; çawa Kurd hevdu dikujin gidî!.. Çawa du partiyên ku bi salan ji bo azadiya gelê Kurd têkoşîn dane, berê çekên xwe didin hev û hevdu dikujin!.. Hem jî bi dehan, bi bîstan, bi sedan... û bi ser de jî ne carek, ne du car, ne sê car, ne çar car... kîngê ku canê wan dixwaze her car.

Ma ev şerê xwekujî, ev şerê birakujiyê; ev şerê bêsedem û bêarmanc qedera me Kurdan e!.. Di kîjan kitêba pîroz de nivîsiye ku ewê Kurd hergav hevdu bikujin!.. Ev qeder naguhere; vê nifira xerabê li me kiriyê! Yên ku vî şerî dikin, beşdarî vî şerî dibin û an jî ji vê bêshûdiyê re dibin alî; ma qet Helepçeyan naynin bîra xwe; çi zû qampên Tirkan ji bîr kirin. Hesteke wan a dîrokî, şîûreke wan ê netewî tune!.. Ji dîrokê qet ders nastînin. Her tişt li aliyekî, ji şehîdan, ji şehîdên Kurdistanê şerm nakin. Ma nizanin, ma fahm nakin, ma tê nagihîjin her guleya ku berî hevdu didin, ew gule li yekî û azadiya gelê Kurd dikeve; di laşê Kurdîtiyê de birînen wusa xedar vedike ku ev birîn bi salan nayên girtin û nacebirin.

Ev banga min, di serê ji berpîrsiyarên KDP û YNK'ê, ji gelê me yê li Başûr û ji hemû gelê Kurd re ye. Eyb e, şerm e, fedî ye; me situxwar mekin, vî gelê li pêş çavê hemû dinê situxwar mekin; vî şerê bêmane, vî şerê bêsedem, vî şerê bêarmanc; vî şerê ehmeqî û kerîtiyê; vî şerê bêbext û xwêlser biqedînin, bisekinînin, rawestînin. Saniyek, daqayek, şetek, lezek, bîstek, demek, wextek; rojek bêrê vî şerê bearmanc rawestînin. Vê xerabiyê, vê bêbextiyê bi gelê Kurd re nekin; êdî bes e; kêr gihîşt kezebê, kêr gihîşt hestî; xencer di nav dilê me de, di kezeba me de daçikandiye; xwîn ji dil û kezeba Kurdistanê diherike. Vê xwîne bidin sekinandin; vê xwîne rawestînin; dilê me neşiwînin, kezeba me neperîtin; dostên me bi me neşînin, dijmin bi me nekenînin. Hawar bes e; ne carek, ne du car, ne sê car, ne çar car; hezar carî bes e!..

Dewleta Federe ya Kurdistanê; hêviya me ya mezin, mefera me, "qibleha" me tu bûyî û hê jî tu yî. Çavên çil milyon Kurdî li ser te ye, ey Kurdistanê azad. Me digot ewê azadî pêl bi pêl ji Başûr ber bi Bakûr û Rojhilat ve were. Û me digot ewê hemû hêzên çekdar ên başûrê Kurdistanê bigihîjin hevdu û ordiya Kurdistanê azad ava bikin. Me çi dizanibû ku ewê partiyên me, bi ordiyên xwe bi hev re şer bikin.

Gelo yên ku şerê xwekujî û birakujiyê dikin, haya wan jê heye ku xerabîya herî mezin, ew bi gelê Kurd û Kurdistanê re dikin.

Ne çekên kîmyayî yên Ereban,
Ne tanq û balafirên Tirkan,
Ne hovîti û bêbextiya Farisan;
Tu tişteke, tu tişteke min naêşîne!..
Bi qasî şerê navbera Kurdan.

Türkçe'de kullanılan kelimelere dair bir

Mustafa Gazi

Tımar (Tımar)

Kürtçe olan bu kelimenin anlamı "tedavi, bakım"dır. Bu kelimeden türemiş olan "tımarhane" ise yine Kürtçe olup, "tedavi yeri, hastane" anlamındadır. Ama her nedense bu halk arasında mecazi anlamda (deli hastanesi olarak) kullanılmış ve bu şekilde yerleşmiştir. Türk Dil Kurumu'nun (TDK) yukarıda bahsettiğim, yayınlamış olduğu Türkçe sözlükte "tımar" kelimesi Türkçe varsayılıyor ve bundan türemiş olan (tımarhane) ise, Farsça olarak belirtiliyor. Velhasıl yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi TDK'nun Türkçe sözlüğünde bilinçli yapılmış sahtekarlıklar sergileniyor. Kürt dilini inkara dayanan bir sahtekarlık belgesidir bu.

Parsa (Pars)

Kürtçe'de olan bu kelime Türkçe'ye biraz da anlam değiştirerek girmiştir. Kürtçe aslı "pars" (dilenti, dilenme) olan bu kelimenin tarihi bir anlamı da vardır. Medler (Kürtler), İranlılara üstünlük sağlayıp oradaki halkları köleleştirmişler ve özellikle de Acemlere "pars-parsek" (dilenci) adını takmışlar. Bu sonradan "Pers" olarak diğer halklar tarafından söylenmiştir.

Çomak/cop/çevgen

Bu kelimeler Kürtçe olup, Kürtçe bir başka kelime olan "çov" (sopa, değnek)ten türemiştir. Çevgen Kürtçe "çovgan/çoğan" (değnek, sopa)'nın Türkçe telaffuzuna uygun hale gelmiş olan biçimidir. Türk halkı Kürtçe bir başka kelime olan "çarçova"yı çerçeve biçiminde telaffuz eder ki, bu kelime de "çov"dan türemiştir ve anlamı da "dört değnek" veya sopa'dır.

Lüle (Lüle)

Kürtçe olan bu kelime Kürtçe bir başka kelime olan "Lül" (kıvrışık, kıvrım)'dan türemiştir.

Paçavra

Bu kelime Kürtçe olup günümüzde kısaltılarak "paç" veya "paçık" biçiminde kullanılmaktadır Kürtçede. Bu kelime Kürtçe olan "paç" (bez)'den türemiştir. Örneğin "paç"dan "peçan" (sarmak, sarmalamak), "paçın" (bezil) vb. gibi kelimeler de türemiştir Kürtçede.

Perçem (perçam)

Bu kelime Kürtçe olup Kürtçe bir başka kelime olan "perç/pirç" (saç, tüy)'den türemiştir. "Perç kelimesi "porç/ purç" biçimlerinde de söylenir. Kürtler arasında.

Oruç (Rojî)

Kürtçe olan bu kelime yine bir diğer kelime olan "roj" (gün)'den türemiştir. Kürtçeden Türkçe'ye geçen bu kelime Türkçe'de biraz da biçim değiştirmiştir. Kürtler İslam dinini kabul etmeden önceki dö-

nemlerde de, eski dinlerinde, oruç görevini yerine getirirlerdi. O zamandan beridir ki "rojî" kelimesi pek bir değişikliğe uğramadı. "Rojî'nin anlamı iki tanedir. Birincisi, "günlük", güne ait olan, günle ilgili olandır. İkinci anlamı ise, dinsel içerikli "oruç"tur.

Amaç (Armanç)

Kürtçe olan bu kelimenin öz Türkçesi "erek"tir. Bu kelimenin doğrusu "amanç" veya "armanç" biçimindedir, anlamıysa Kürtçe'de şudur: "Gaye, erek, hedef, fikir"dir. Aslında bu kelime Kürtçe'de "vurmak için konulan hedef" biçiminde doğmuş ve sonradan şimdiki anlamına kavuşmuştur.

Duman (dûman)

Kürtçe olan bu kelime Kürtçe bir başka kelime olan "dû" (duman)'dan türemiş ve bu biçimi almıştır. Yine Kürtçe bir başka kelime olan "dûkêl" (bacadan çıkan duman) da "dû"dan türemiştir.

Küncü (Küncî)

Kürtçe olan ve bütün Kürtler tarafından kullanılan bu kelime özellikle Kürtlerden derlenip Türkçeymiş gibi yutturulmaya çalışılıyor. Türk halkınca kullanılmayan bu kelimenin Kürtçe'de başka bir anlamdaşı yoktur benim araştırmalarıma göre. Bazı Türk dil derlemecileri, maksatlı olarak, derledikleri bazı kelimeleri (Kürt yörelerinden), Kürt dilini inkara dayanan politikalar doğrultusunda bu şekilde sahtekarca işlemişlerdir.

Tüfek (Tifin)

Öz be öz Kürtçe olan bu kelime, yine Kürtçe bir başka kelime olan "vıng" (vınlama)'dan türemiş ve "vınlayan alet" olarak Kürt dil literatüründe yer almıştır.

Keşkek (keşkek)

Türkçeyle hiçbir alakası olmayan, Kürtlere özgü bulgur unundan yapılan bu yemek Kürtçe'den Türkçe'ye geçmiştir. Yani keşkek bir Kürt yemeğidir ve bu yemeğin yanısıra daha birçok Kürt yemeği Türk mutfağına girmiş, bazılarının ismi de değiştirilmiştir.

Kaşmer (Qaşmer)

Kürtçe olan bu kelime, yine sahtekar derlemeciler tarafından Kürt yörelerinden derlenmiş ve Türkçe'ye maledilmek istenmiştir. Türkçeyle hem alakası yok ve hem de Türk halkınca bilinmeyen bu kelime dünyadaki bütün Kürtler tarafından kullanılan çok eski bir kelimedir. Anlamıysa "komiklik yapan, insanı güldüren, komik kimse"dir. Bu kelimedeki "mer" kelimesi Kürtçe "meriv" (adam, insan)'ın kısaltılmış halidir.

Parça (parçe/perça)

Kürtçe olan bu kelime, yine Kürtçe bir başka kelime olan "pare" (parça, kısım, pay) ile aynıdır ve bu Kürtçe'nin temel kelimelerinden biridir. TDK'nin Türkçe sözlüğünde ayrıca "parça" kelimesi Türkçe olarak hesap ediliyor, ama parça ile aynı olan

"pare" ise Farsça (Kürtçe) olarak belirtilmiştir. Parça ile "pare" arasındaki tek fark parçe kelimesindeki "ç" harfidir. Ve bu "ç" harfi parça kelimesine çok az değişik bir anlam ilave etmiştir. Aslında parçanın Kürtçe en eski biçimi "pareçe"dir. Ve süreç içerisinde buradaki birinci "e" harfi düşmüş ve şimdiki haline kavuşmuştur. Kürtçe'de "parçe"den türemiş olan "perçinandin" (ezmek) kelimesini de burada hatırlatmak isterim.

Perçin (Perçin)

Kürtçe olan bu kelime yine Kürtçe bir başka kelime olan "pare/ parçe" (parça, kısım, pay)'dan türemiştir. Perçin kelimesinden de "perçinandin" (perçinlemek) kelimesi türemiştir Kürtçe'de. "Parça" kelimesi üzerinde yukarıda durmuşum, o yüzden perçin üzerinde daha fazla durmayı gerekli görmüyorum.

Çapraz (Çeprast)

Kürtçe olan bu kelime yine Kürtçe olan "çep" (sol) ve "rast" (sağ) kelimelerinden oluşturulmuştur. Kürtçeden Türkçeye geçen bu kelime Türkçe telaffuzuna uygun hale getirilip kullanılmıştır.

Leyleq (leqleq)

Bu kelime Kürtçe'dir ve Kürtlerin bu ismi leyleğe takmalarının nedeni de onun çıkardığı sestene kaynaklanıyor. Yani leyleğin "leqleq" diye ses çıkarmasından dolayı bu isim verilmiştir. Süreç içerisinde "leqleq, leklek, leyleq" biçimini almıştır bu kelime. Ayrıca Kürtler birçok kuşa daha, çıkardıkları seslerden dolayı isim koymuşlardır. Örneğin "tur lî" diye ses çıkaran bir kuşa "tur lî" diye isim koymuşlardır. "Elelo" (hindi), "cîn" (karkuşu), "qirik" (karga) vb. gibileri de örnek olarak verebilirim buna.

Pazibent

Kürtçe olan bu kelime "pazû" (pazı) ve "bend" (ip) kelimelerinden meydana gelmiştir. Kola takılan muska veya kolçak anlamına gelen bu kelime Kürtçe'den Türkçe'ye geçmiştir.

Pürçek/pürçük (pirçik)

Türkçeyle uzaktan yakından hiçbir ilgisi olmayan bu kelime de, TDK'nin Türkçe sözlüğünde Türkçe'ye malediliyor. Oysa yukarıda birkaç örneğini daha sunduğum "pirç" (saç, tüy)'den türemiş olan Kürtçe kelimeleri hatırlarsanız bu kelimenin de onlardan farklı olmadığını görürsünüz. "Pirç" kelimesinin "perç/porç/purç" gibi biçimlerinin Kürtçe'de kullanıldığını da burada hatırlatmakta fayda görüyorum.

Lavaş (lewaş/lewaşe)

Kürtlere özgü olan bir çeşit ekmek ismi olarak kullanılan bu kelime yine sahtekar derlemeciler tarafından Kürtçeden derlenip, maksatlı olarak Türkçeye malediliyor. TDK'nin Türkçe sözlüğünde bu kelime Türkçeymiş gibi sunuluyor.

1-15 Ocak 1995

Kürtçe kökenli araştırma (2)

Burada Kürtçe olup Türkçe'de kullanılan bazı kelimelerden oluşan bir liste sunuyorum. Okur bu listeyi incelediğinde Türkçe'de kullanılan yüzlerce kelimenin varlığına şahit olacaktır. Bu listeyi daha da uzatmak mümkündür, ama örnek teşkil etmesi açısından bu kadarı yeterli olur sanıyorum.

Aferin	Gavur	Mey	Serdar	Terazi
Ahenk	Gerden	Meyhane	Serhat	Terzi
Alıç	Güfte	Meyve	Serkış	Terzihane
Amade	Gül	Meze	Sermaye	Tez
Aptes	Gülistan	Mih	Sersem	Tezgah
Apteshane	Günah	Mihenk	Sine	Tezgahtar
Aşıkâr	Günahkar	Miş-mişk	Siger	Timarhane
Avas	Gürz	Mum	Siyah	Traş
Ayin	Güya	Mundar-murdar	Sümbül	Tiz
Ayna	Hafta	Muşta	Sütün	Tuşu
Ayvan-eyvan	Ham	Müjde	Suvari	Ümit
Bahar	Han	Naçar	Şat	Viran
Bahçe	Hançer	Nahoş	Şah	Virane
Bahçıvan	Hane	Nam	Şahane	Yadigar
Bahşiş	Hanedan	Namert	Şahdamarı	Yahni
Baht	Harman	Namzet	Şayan	Yahut
Bahtiyar	Hasta	Nankör	Şebboy	Yar
Bari	Hastane	Nar	Şebnem	Yasemin
Bedbaht	Havan	Narh	Şeftali	Yaver
Bent	Hem	Naz	Şehir	Yegane
Berbat	Hem Dert	Nazelin	Şehzade	Yekta
Berhudar	Hemen	Nazik	Şeker	Zehir
Beste	Hemşeri	Neft	Şirin	Zemberek
Bestekar	Hemşire	Nergis	Şirve	Zemin
Beter	Henüz	Neşter	Şuh	Zerdali
Beygir	Her	Nevzat	Şuç	Zımpara
Beyhude	Hergele	Ney	Taç	Zırh
Bezirgan	Herkes	Neyzen	Tahit	Zırnık
Birader	Hiç	Nezd	Tahtirevan	Zincir
Bohça	Hoca	Nişan	Tarumar	Zindan
Borazan	Hor	Nişangah	Taze	Zira
Bostan	Hoş	Nişasta	Tazi	Ziryan
Bülbül	Hoşaf	Niyaz	Tebeşir	Zurna
Çadı	Hoşbeş	Numune	Ten	Zülûf
Cambaz	Hoşnut	Orospu	Tenहा	
Can	Hüda	Padişah		
Canan	Huy	Paha		
Canavar	Hüner	Pak		
Cengaver	Ibrişim	Palan		
Cenk	Işkence	Paye		
Çiğer	Kafes	Pazar		
Civan	Kağıt	Pazi		
Cop	Kahraman	Pejmurde		
Cüzdan	Kahya	Pehlivan		
Çarkak	Kör	Perde		
Çare	Kaşê	Perakende		
Çark	Kehribar	Pergel		
Çarmih	Keman	Perhis		
Çarşaf	Kement	Peri		
Çarşamba	Kemer	Perişan		
Çarşı	Kenar	Pervane		
Çehre	Kepaze	Perşembe		
Çengel	Kerhane	Peşin		
Çerçeve	Kervan	Peşkeş		
Çeyrek	Kese	Peşkir		
Çınar	Keşiş	Peştamal		
Çift	Keşke	Peygamber		
Çifte	Kevgir	Peynir		
Çile	Kezzap	Pişman		
Çilekeş	Kiler	Piyade		
Çimen	Kin	Piyaz		
Çoban	Kindar	Post		
Divan	Köfte	Put		
Dost	Köhne	Raf		
Dostane	Köse	Rahvan		
Dudu	Köse	Rehber		
Duvar	Kösebent	Rencide		
Dürbün	Kumru	Rençber		
Dürüst	Külâh	Rende		
Düşman	Külhan	Renk		
Efsane	Külbent	Reva		
Eğer	Küspe	Rubap-rebap		
Ejder-ejderha	Lacivert	Sade		
Encümen	Lav	Sahte		
Endam	Lenger	Sahtekar		
Endişe	Madrabaz	Saray		
Erguvan	Mala	Sarnıç		
Erişte	Maya	Saye		
Ezber	Mayhoş	Saz		
Ferman	Meğer	Sebze		
Feryat	Menekşe	Sehpa		
Fıstık	Merdiven	Selvi-servi		
Figân	Mert	Serap		
Gah-kah	Mest	Serbest		

Bu bölümde Türkçe'de kullanılan Kürtçe isimlerin bir kısmını sunuyorum.

Agah	Nalan
Bahar	Nejat
Bahtiyar	Nermin
Behram	Nergis
Binnaz	Neval
Bülent	Nevin
Can	Nevzat
Canah	Nigar
Belgin	Nihal
Ceng	Nihan
Cemşit	Nihat
Cihangir	Nilüfer
Derviş	Pakize
Didar	Pelin
Dilaver	Peri
Dilber	Perihan
Ebru	Pertev
Ejder	Pervin
Faris	Rahşan
Ferhat	Rana
Feridun	Reha
Ferman	Rengin
Firat	Reyhan
Fusun	Rezan
Gülcan	Ruşen
Gülçin	Serap
Gülistan	Serdar
Gülizar	Serhat
Gülşah	Rüstem
Gülşen	Server
Gülnaz	Suzan
Gül	Şadan
Handan	Seza-Sezai
Haydar	Şehriban
Hurşit	Şehnaz
Hüner	Şadi/Şadiye
Hüsrev	Şebnem
Jale	Şermin
Kahraman	Şeyda
Kamuran	Şirin
Kezban	Ümit
Mert	Yadigar
Mihriban	Yasemin
Mihrican	Yekta
Müjde	Zerrin
Müjgan	Ziver

Mirza Bextiyar

Di warê Milîsiya Gundan de me polîtîkayek hesap divê

Milîsên gundan bûn faktoreke civaka me. Faktorek ku, li cî û wargehê dinyayê bi destê welatên serderst ji bo berdevamiya berjewendiyên li hember têkoşerên netewa bindest hatiye bi kar anîn.

Milîstî ji bo dewleta Tirk ne tiştêkî nuh e. Di demên dawî yê Imperatoriya Osmanî de bi navê "Alayên Hemîdiyê" jî, ji xelkên cî, bi serkêşîya serokeşîrên hevkarên dewletê, hêzên milîs hatin pêk anîn... Alayên Hemîdiyê, him li dijî dewletên cîran û him jî, ji bo "asayîşa hundir" hatin bi kar anîn. Piştî Cumhuriyetê, di sala 1923'an de, bi navê "Îzale-i Şekavet Kanunu" Milîsiya Gundan ji nuh ve hat rojevê. Ew milîs, ketin ciyê Alayên Hemîdiyê. Sala 1962'yan de, ji ber ku hewcedarî jê nema, "Îzale-i Şekavet Kanunu" rakirin.

Milîsiya gundan ya ku nûha di rojevê de ye, piştî destpêkirina şerê çekdarî ava bû. Di Nisana 1985'an de, bi guhertina Xala 74'an ya Qanûna Gundan, Milîsiya Gundan bi awakî qanûnî, mehek piştî wê jî fiilî hat damezirandin.

Bi damezirandina Milîsiya Gundan, hin eşîrên ku her dem bi dewletê re hevkarî kirine, tavilê çekên dewletê wergirtin. Maas û îmkanên ku dewletê pêşkêşî milîsan kirin, bûn sedem ku hin eşîr û gundiyan ku hestê netewî bi wan re xurt nebûye û hejar in jî, dest bavêjin çekên dewletê. Taktik, awa û uslûba xebata PKK'ê jî, bû sedema ku hin eşîr û herêm jî çekên dewletê hilgirin.

Bêyî van sê cure milîsan, nemaze di demên dawî de, gelek gundî bi zor û tehdîden dewletê bûn milîs. Gelek gundî jî, ji bona ji cî û warên xwe koç nekin, li bajarên xerîb birçî û perîşan nebin, ne bi daxwaza xwe, wek ji du mirinan yekê hilbijêrin; hin jî gundên xwe koç dikin, hin jî dibin milîs. Di van du salên dawî de hejmara kesên çekên dewletê hilgirtine, ji hejmara yê di navbera salên 1985-1992'an de zêdetir e. Di sala 1992'an de, hejmara kesên milîs di navbera 30-35 hezarî de bû. Li gor reqamên berpirsên dewletê didin, nûha hejmara kesên çekên dewletê hilgirtine di navbera 60-65 hezarî de ye. Ev 30-35 hezar kesên ku di van du salên dawî de bûne milîs ji sedî notê wan bêyî rîza dilê xwe, wek marekî texin paşîla xwe çekên dewletê wergirtine.

Helbet dema mirov li hember Milîsên Gundan helwest digre, divê mirov sedemên milîsbûyîna wan, rewşa wan, têkiliyên wan û dewletê bide ber çavan. Helbet sedem çî dibê bila bibê, hilgirtina çekên dewletê nayê qebûl kirin, divê yê çekên dewletê hilgirtine, di wextêkî herî zû de dest jê berdin.

Herçend rewş weha ye jî, gelek hêzên me yê siyasî vê ferqê nabînin. Di peyv û nivîsên xwe de û hinek jî di kiryarên xwe de, li hember hemû milîsan yek helwestê digrin. Lê di van demên dawî de hin dîtin û awirên jî derveyî şablontiyê û berjewendiyên rêxistinî, bi berpirsariyê kûr û fireh li pîrsa milîsiya gundan, di platforma siyasî ya Kurdan de xuya dike.

Di vî warê de YEKBÛN'ê helwesta herî vekirî girt. Di kongreya xwe ya duduyan de ku, di îlona 1994'an de çêbû, YEKBÛN li ser vê pîrsê hûrgilî rawastiya. Rapora Polîtîk ya YEKBÛN'ê weha dibêje: "Milîsiya Gundan û li hin herêman çek hilgirtina eşîran encama bi îsrar ya politikaya dewletê ye. Her diçe dewlet di vî warê de hîn bêtir mirovan dixê hereketê. Valakirina mezra û gundan, di encama polîtîka dewletê ya zulmî de li herêman ku muxalefeta netewî lê xurt e, koçên dibin, hin polîtîkayên PKK'ê ku hin eşîran dafi paşîla dewletê dike û bi tîtişî ne-parastina destkevtiyên netewî û hin sedemên din, rê dide ku milîsî li gor salên buhurî hîn berfireh bibê û hin eşîr çek hilgirin. Hejmara kesên bêyî ku bixwazin, lê ji ber qetlîam û zulma dewletê milîsiyê qebûl dikin jî, ne hindik e. Sedema li ciyekî wek Cizîrê, serokmilîsek bibê serokê belediyê pir alî ye, divê ev yek bi aqilî bê hêlsengandin..."

Herweha YEKBÛN'ê, li gor vê perspektîfê di kongreya xwe ya duduyan de li ser milîsên gundan biryarek jî girt:

"Kongra Duduyan a YEKBÛN'ê di warê têkoşîna li dijî dezgehê Milîsiya Gundan de, diyar dike ku; hemû hêzên netewî, sedemên hilgirtina çekên dewletê bi hûrgilî hêlsengîna û di vî warê de hêssas bin. Lê tevî vê rastiyê jî, ji ber çî be bila bibê, divê gazî kesên ku çekên dewletê hirgirtine û di rêxistina çalîtiyê (Milîsên Gundan) de cih girtine bê kirin ku, yekser çekên xwe deynin û bî nav rêzên têkoşîna netewî û demokratîk."

Piştî kongra YEKBÛN'ê, PDK-Bakur (Hewgirtin-PDK di kongra dawî de navê xwe guhert û kir PDK-Bakur) jî kongra xwe ya duduyan di Çileyê Pêşîn a 1994'an de civand. Li ser Milîsiya Gundan dîtinek wek a YEKBÛN'ê di kongra PDK-Bakur de jî hat qebûl kirin. Li ser pîrsa Milîsiya Gundan PDK-Bakur dibêje: "Li hember zulma dewletê çek wergirtina xelkê zaafek e. Lê divê her çek wergirtinek bi dewletê re wek yekperçebûyîna neyê hêlsengandin, ev helwestek xelet e. Bi ser de jî, yê bi vî rengî bi çavekî 'xayin û xweffiroş' dîtin û wan wek armanca êrişên xwe tespîtîkirin, xizmeta bi hêzkirina dewletê wergirtine, yan jî çekên xwe bi dewletê dane qeydkirin, ne hevalbendîna dewletê ne. Hejmara hindik jî di dil bi dewletê re ye û bî ordiyê re hevkarîyê dike, pîraniya mayî ji şer û wêrankirina li Kurdistanê dibê, ji koçkirinan aciz e."

Dijminatî û dijîtiyên xelkê bi hev re ji bûyerên mezhebî, eşîrî, herêmî, û nakokiyên wek Milîsiya Gundan ku bi destên dewleta zordest li gor berjewendiyên xwe tîn çekirin, dertê. Divê em ferqa kesên ku ji dil çêka dewletê hilgirtine û yê bî dil çek hilgirtine, bibînin. Nexwe em li gor daxwaziya dijminatî xwe, 65 hezar milîs, tevî zarok, jin, dê û bav, bira, xwişk û xêzanên wan ku hejmar bi rehetî diçe milyonekî, neyar îlan bikin. Di civakan de jî bo şopa dijminatîyêkî bi temamî jî holê rabe bi hindikayî 3-4 cîl divê derbas bibin. Ev jî 100 sal e.

Em birîna xwe kûrtir û firehtir nekin!

Bir türkünün anlattıkları

Munzur Çem

Türkiye'de, özellikle de 1985'lerden sonra yoğunlukla tartışılan bir Alevi Sorunu var. Bir yandan toplumun tüm kesimleri üzerindeki baskılar, özellikle de Kürdistan'da sürmekte olan vahşet, herkes gibi alevi kitleyi de etkiliyor. Bu yönüyle Kürdistan'ın farklı bölgeleri arasında herhangi bir fark yok. İrkçi-şöven güçler için Botan, Amed, Serhat, Dersim ve öteki bölgeler aynı derecede düşmanlar. İster alevi olsun, ister sünni; ister Zazaki konuşsun, ister Kurmanci, Kürt Kürttür ve onların hedefleri arasındadır. Diğer taraftan, bu teröre ek olarak Êzdiler (Yezidiler) ve Hristiyanlar gibi aleviler ayrıca inançlarından ötürü de baskı altında tutuluyorlar. Bu da doğal olarak alevi kitle içerisinde tepkiye neden oluyor ve onları, hakları olan özgürlüğe kavuşmak için mücadeleye itiyor.

Ancak, devlet de bu arada boş durmuyor. O, alevileri aldatmak, onlara hedef şaşırtmak için 1925'lerden beri sürdürdüğü gerçekdışı propagandayı gün geçtikçe canlandırıyor. Sözümona alevi haklarını savunan kimi çıkarıcı çevreler, bu konuda ona yardımcı oluyorlar. Bu amaçla diziyile yalan söyleniyor, var olmayan "dostluklar" yaratılmaya çalışılıyor. Örneğin bu çevreler, sürekli olarak alevilerin M. Kemal'i desteklediğini, onu sevdiğini ve Türk devletine sahip çıktığını söyleyip duruyorlar. Üstelik kimi ilerici ve demokrat çevreler de aynı propagandanın etkisinden kurtulabilmiş değiller. Mustafa Kemal, elbet 1920'lerde sünni kesimlerden olduğu gibi, bazı alevi çevrelerden de destek gördü. Kimileri, kurtuluş ve kardeşlik üzerine söylenen parlak sözlere inandılar, kimileri ise çıkarılarını düşünerek onun peşinden gittiler. Ancak bu destek uzun ömürlü olmadı. Kemalist yönetimin, kendini sağlama alır almaz okun sivri ucunu Kürt halkına çevirmesi, sünni Kürtler gibi alevi Kürtler arasında da direnişi hızlandırdı. Kürt alevilerin, Kemalist rejime nasıl baktıklarının en iyi ölçütlerinden biri, hiç kuşkusuz halkın duygularının gerçek tercümanı olan türküleridir. Dersim'de söylenen pek çok halk türküsü, devletle Dersim arasındaki ilişkileri konu ediniyor. Bunlar içerisinde devletten yana hoşnutluk dile getiren bir tekine dahi rastlamak mümkün değil. Ama devlet zulmünden bahseden, onu yeren çok sayıda türkü mevcut. Hem de Aleviliğin etkisiyle bunlardan bazıları, halkın başına gelenleri, doğrudan Kerbela olayına benzetir; devlet yöneticilerini "Yezit" ya da "Mervan", haksızlığa uğrayan Dersimlileri ise, "12 İmam" olarak nitelendirirler. Aşağıda, Kertê Mazgeri (Mazgirt Gedigi) denilen yerde yapılan katliamla ilgili olarak söylenen türkü bunun bir örneğidir:

Di wayî wayî, way lemînê wayî
Way lemînê, way derdo wayî
Verê Kertê Mazgêrtê vêsayî de lemîn derdo
Domonê Dêrsimî top kerdî
Dest û payî gîrêdayî lemîn keko
Fîde xatune vana, "Lazê mî têsuno
Cêrenû vero cêrenû sero
Cisne Mewranî koçikê awe lazê mi nêdano."
Wayî wayî, wayî wayî
Keko wayî

Eze vana, "Keçê Fîdê û meberbe
Nî cisnê Mewranî Kerbelade kî nîya kerdo"

Wax lemînê wayî wayî
Lemin pepo wayî wayî
Eze vana, "Nî cisnê Mewranî Kerbelade kî nîya kerdo
Mînete meke" wayî wayî wayî
Leminê Keko wayî

Di wayî zerrê mi lete bîyo lemîn
Leminê keko
Mufettîşê amo Koyê Dêrsimî
Vano, "Cisnê nîno ke kotî esto mi rê vazê."

Lemin lemin lemin
Nan û sola ma nêweno
Vano, "Ez az nînan ra nêverdanû"
Di wayî wayî, wayî wayî
Dî wayî wayî, keko wayî, derdo wayî
Seytî Rîzayî êlçiyê nisno
Dêrsimê vêsayî
La lawo vana, "Bîrayêne xo vîr ra mekerê
Ez xatîr ve sima vazeno
Ez endî pêyser nêno
Cisnê Mewranî rê Heqa xo carneverdê."
Leminê wayî keko wayî.

Vah vah, vah lemin vah
Vah lemin, vah dertlerim vah
Yanasîca Mazgirt gedigi önünde ah lemin
Topladîlar Dersim çocuklarını
Ellerini-kollarını bağladılar, lemin kardeş
Fidan hatun diyor:
"Oğlum susuzdur
Yalvarıyorum, yakarıyorum
Mervan soyu, bir tas suyu vermiyor oğluma."
Vah vah vah vah
Vah kardeş.

Eze diyor, "Fîdê ağlama sen
Bu Mervan soyu Kerbela'da da böyle yapmış."
Vah lemin vah vah
Lemin pepo vah vah
Eze diyor, "Bu mervan soyu Kerbela'da da böyle yapmış
Yalvarma."
Vah vah vah
Vah kardeş vah
Vah yüreğim yanmış vah lemin lemin kardeş
Dêrsim dağlarına gelmiş bir mufettîş diyor, "Bunların soyu nerde varsa söyleyin."
lemin lemin lemin
Ekmeğimizi, suyumuzu yemiyor
Diyor; "Bunlardan geriye tek bir evlat bırakmam ben."
Vah vah vah vah

Vah vah, kardeş vah, dertlerim vah
Seytî Rîza yanasîca Dersim'e bir elçi göndermiş
Hey gidi dünya,
Diyor; "Unutmayın kardeşler
Sizinle vedalaşıyorum
Bir daha geri gelmem ben
Hakkımızı bırakmayın Mervan soyunun yanında."
Lemin vah, kardeş vah.

Dipnot

*Burada "cisnê Mewrani" (Mervan soyu ya da dölü) ile kastedilen, genel olarak katliamı yapanlar, mufettîş ile kastedilen ise 4. Genel Mufettîş General Abdullah Alpdoğan'dır. Yöneticiler ve askerler, İslam tarihinde adı çokça geçen

Batman'da dün Aziz, bugün Sabri Hoca

Gün geçmiyor ki bir Kürt yurtseveri, devrimcisi, demokrati kahpe kurşunlara hedef olmasın.

1993 yılında Batman'da DEP milletvekili Mehmet Sincar'la birlikte şehit düşen Metin Özdemir'in ağabeyi ve şu anda kapalı olan Batman Eğitim-Sen temsilcisi Aziz Özdemir, 19. 12. 1994 sabahı evinden öğretmenlik yaptığı Ziya Gökalp ilköğretim okuluna giderken arkadan kafasına sıkılan kurşunla ağır yaralanmıştı. Çevresinde sevilen, saygı duyulan ilerici ve yurtsever bir kişi olması, insan olması, malum güçlerin "faili belli" saldırısına yetti de arttı bile. Bu olayın doğurduğu nefret duygularımız henüz tazeysen, ülkenin başka bir köşesinde başka bir yurtsever-devrimci, kurşunlara hedef oluyordu. Kurşunlar Sabri Daş'ın aramızdan ayrılmasına neden oluyordu.

1950 yılında Batman ili Kozluk (Hazzo) ilçesinde doğan Sabri Daş, ilkokulu Kozluk (yedi bölük)'te, öğretmen okulunu Diyarbakır Ergani'de okudu. Öğretmen olduğu dönem devrimci hareketle tanıştı. 1974 yılından sonra devrimci-demokratlar içinde aktif olarak yer aldı. H. K. D. (Halk Kültür Derneği), daha sonra DDKD (Devrimci Demokratik Kültür Derneği) ile o dönemin öğretmen hareketini içinde barındıran TÖB-DER'de aktif bir şekilde yer aldı. Bir dönem de TÖB-DER Kozluk ilçe başkanlığı yaptı. O sıra, devlet güvenlik güçlerinin genelde Kürdistan'da, özellikle Kozluk ve köylerinde halka yaptığı baskı, sindirme ve provakasyonları protesto etmek amacıyla, başkanı olduğu TÖB-DER, DDKD ve DHKD'nin dağıttıkları ortak bildiri nedeniyle, 1 yıl hapis ve 6 ay sürgün cezası aldı. 12 Eylül sömürgeci faşist darbesinden sonra, gözaltına alınarak çok ağır işkencelerden geçirildi.

1983 ayrışmasına kadar KİP (Kürdistan İşçi Partisi), KİP-KÖİP (Kürdistan Öncü İşçi Partisi) ayrışmasından sonra, yani 1984 yılına kadar, KÖİP (Pêşeng) içinde yer alarak siyasi mücadelesini sürdürdü. 1984-1989 yılları arasında bağımsız bir yurtsever olarak mücadele etmeyi tercih etti. 1980-1989 yılları arasında defalarca gözaltına alınarak, sömürgecilerin işkence tezgahlarından geçirildi, ancak o hep işkence tezgahlarında onuruyla direnmesini bildi.

Gün geldi, saziyla, sesiyle, sözüyle ve esprileriyle, gün geldi cezazelere katılarak, şehit ailelerin başsağlığına koşarak çevresine güven verdi, umut aşıladı ve Sabri Hoca, ömrünün baharında, yaşamının en verimli yıllarında,

devletin örgütlü "karanlık" güçlerinin hain kurşunlarına hedef oldu. 29. 12. 1994 günü saat 18.00 civarında uğradığı saldırı sonrası, hastaneye kaldırıldı. Kurşunlara karşı direndi, tıpkı işkencelere direndiği gibi. Ne yazık ki, kan kaybına karşı direnci yetmedi ve aramızdan ayrıldı.

Ölümünden önce güvenlik güçlerince sorulduğu ve şüpheli şahıslar tarafından takip edildiği, kendisi tarafından da birçok kez söylenmişti. Ancak bunu bilmek saldırıdan korunmak için yeterli olmamıştı.

Görülüyor ki; belli bir örgütlülük içinde yer almamak veya almak istememek, kurşunlardan, tutuklanmaktan ve işkenceden korunmaya engel değil. Bunun aksine saldırıları durdurmanın tek ve gerçekçi yolu örgütlülük ağını örmek ve mücadele cephesini genişletmektir. Halen Kürdistan, Türkiye ve dünyanın diğer ülkelerinde binlerce yurtsever devrimci insan mevcut ve mücadelelerini tek başlarına vermekteler.

Oysa ki, ilerici, demokrat, devrimci, yurtsever ve aydınlarımızın (legal, yarı legal ve illegal) konularına denk örgütlü yapılar içinde mücadele etmeleri, güçlerini yandaşlarının güçleri ile çeşitli platformlarda birleştirip, ortak yumruk, beden ve beyinle demokrasi için, insan hakları için, politik idealleri halkların düşmanlarına karşı mücadele bayrağını yükseltmeleri artık bir zorunluluktur.

Bu tür saldırıların Kürdistan'da ve metropollerde kontralar tarafından tekrar hızlandırılması, önümüzdeki yıl devrimci, ilerici, demokrat, yurtsever ve aydınlara yönelik çirkin, kanlı saldırıların daha da yoğunlaşacağı haberini vermektedir.

Amaç belli; halkı ve militan kadroları sindirmek. Ya ulusal demokratik kişi ve güçlere düşen görev ne? İşte bunlara düşen görev; dağınkılığa, bireysel mücadeleye son verip, güçlerini, çeşitli platformlarda, farklı örgütlenmelerde, birleştirmeleri ve bunun gerekleri doğrultusunda pratik adımlar atmalarıdır. Bu görev en başta sosyalistlerin birliği ve Kuzey Kürdistan Ulusal Cephe Platformu'na düşmektedir. Kürdistan'daki köy yakıp yıkmaları, insanlık dışı uygulamaları ile Kürdistan ve metropollerdeki "faili meçhul" cinayetleri kınamak yetmez. Koşullar ve güçlere denk düşen somut ortak adımların atılması şart. Geç kalınmış ama fırsat tümünden elden gitmiş değil.

● Rojen Said Cindî

ve aleviler tarafından sevilmeden Mervan soyundan kabul ediliyorlar.

Kürtçenin Kurmanci lehçesinde "lumin" biçiminde geçen "lemin", Türkçe "ah başıma gelen", "vay benim başıma" tarzında çevrilebilir. "Pepo" ise acının, felaketin habercisi olan "Pepûg" (Guguk ya da İbibik) kuşunun ötüşüdür ve burada başa gelen felaketi

çağırır. Türkçede bu sözcük yerine "Ey vah" ya da "vah" sözcükleri kullanılabilir.

Dersim'in bir ilçesi olan Mazgêr, Kurmanci lehçesinde Mezgir olarak söylenir. Konuşma dilinde "Mazgirt" ya da "Mazgêrd" diye de geçer.

** Türkü H. Doğanay'ın bir kasetinden alındı.

Türkiye'de patlaması gerekenler neden patlamıyor

Kemal Çağlar

Son bir-iki yılı bir patlamalar yılı olarak nitelendirebiliriz. Şovenizm ve Kürt düşmanlığında bir patlama var, faili meçhul cinayetlerde bir patlama var; basına, düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne yönelik bombalı-bombasız saldırılarda bir patlama var, siyasal-dinsel gericiilikte bir patlama var, savaşa harcanan para miktarında bir patlama var. Ecevit'le, Türkeş'le faşist harekette bir patlama var. Bütün bunlardan önemlisi patlamaların faili de artık kendisini gizleme gereği duymuyor. Evet, hırsızın, soyguncunun, ahlaksızın, talancı, yağmacı ve hayali ihracatçının, savaş tacerinin, rüşvetçinin ve yolsuzlukları meşlek edenlerin çıkarlarını; kan, işkence, ölüm, baskı, terör gibi insanlıktan uzak yöntemlerle, vahşice koruyan, onlara hizmet eden Türk devletidir. Bütün bu bombaları hazırlayan, pimi çekip patlamaya yönlendiren... odur. Bunu artık sadece biz söylemiyoruz. Cumhurbaşkanı Demirel de Özgür Ülke bürolarının bombalanmasından sonra, "yahu bu kadar açıkça da yapılmaz ki" dercesine "bu işler kanunlara havale edilmelidir" diyerek kontrgerillaya, biraz daha "dikkatli" davranmaları uyarısında bulunmuştur.

Toplumsal patlama

Osmanlıdan devralınan bir alışkanlık olsa gerek, çifte standart ve devlete sadakat, Türk insanında öyle

zırılıyorlar. Anlaşılan devlet, bombanın kablolarını öylesine profesyonelce bağlamış ki, esas patlaması gerekenler bir türlü patlamıyor. Siz işçilerin ve son dönemlerde de memurların yaptıkları yürüyüşlere, grevlere vb. "tutulma" bakmayın. Fas'ta bir ekmek zammı için ayağa kalkan insanları, bir çok ülkede en küçük haksızlığa başkaldırıyla cevap veren kitleleri düşündükçe; bugün eylem düzenleyen memurların durumunu **çok iyi** olarak nitelendirmekte gerçekten güçlük çekiyorum. Yüze 150'ye varan bir enflasyon, kömik miktardaki ücret-maaş "zamları", hayat pahalılığı karşısında cepteki paranın yarı yarıya değer kaybedişi, birkaç ayda bir bindirilen zamlar, savaş, yoksulluk ve çürüme, yaşamı çekilmez hale getirmiş; bıçak, kemik-memik bırakmamışken, işçi ve memurların daha yeni yeni kıpırdanmaları -evet, sadece kıpırdanmaları- gerçekten de toplum bilimciler, sosyo-psikoloji uzmanları vb. bilimsel oluşumlar tarafından, analiz edilmesi gereken ilginç bir durumdur. Bu sömürü düzenine, zulme ve yoksullaşmaya karşı patlaması gerekenler, tam da devletin istediği şekilde Türk pop müziğini patlatıyorlar; yüzleri bulan şarkıcı, milyonlara varan kaset satışlarıyla, özellikle genç kitlelerin, kendi kendilerini kandırmalarının, tatmin etmelerinin çabası içindedirler. Yine Türkiye'de gündemin birinci maddesi olarak en büyük toplumsal uyuşturucu misyonunu oynamayı başaran futbol da,

Nazım Hikmet'in "sürü gibisin be kardeşim" dediği bu insanlar, sömürü düzeninin, bu çağdışı "bombacı" devletin mezarını kazacaklarına kendi elleriyle kendilerine tabut hazırlıyorlar. Anlaşılan devlet, bombanın kablolarını öylesine profesyonelce bağlamış ki, esas patlaması gerekenler bir türlü patlamıyor.

ezip geçtiği ve bellekleri sıfırladığı, sorunun bir boyutudur. Devrimci demokrat ve sosyalist güçlerin ağır yenilgi alıp, kitle bağlarını yitirmeleri diğer önemli bir boyuttur. Dünyadaki altüst oluşların yarattığı olumsuz etkileşimler de küçümsenemeyecek bir noktayı oluşturuyor. 12 Eylül ile birlikte tekeli sermayenin varolan partiler arasındaki ayrımları en aza indirmesi kitlelerin devlete karşı etkinliklerinin, değişik boyutlarda tüm partilerce bir tampon oluşturularak engellenmeye çalışılması da temel bir faktördür. Hele hele, SHP'nin sözümona "sosyal demokrat" kimliğiyle kitlelerin pasifize edilmesinde oynadığı rolü hepimiz gördük, görüyoruz. Ama açıktır ki, kitlesel tepkilerin, patlamaların önündeki en büyük engel, şovenizmin Kürt halkına karşı ırkçı bir muhtevayla boyutlandırılmasıdır. Devlet şovenizmle beyinleri bulandırılmış kitlelere her ses çıkarışlarında vatan-millet-sakarya edebiyatını tekrarlamış ya da onları da "teröre, bölücülüğe prim vermek"le suçlayarak aba altından sopa göstermiştir. Ve bu somut durum, sonuçta en geniş emekçi kitleleri açıklık sınırına getiren Kürdistan'daki savaş yükünün aynı zamanda kitlesel patlamaların önlenmesinde devletçe frenleyici bir etken olarak kullanılması gibi acı bir gerçekliği de ifade etmiş oluyor. Yani devlet kendisiyle birlikte tüm halkı, emekçi kitleleri de yok oluşturma, batağa, çözümsüzlüğe sürüklemeye çalışıyor.

Son dönemlerde memur hareketinde görülen kıpırdanmalar herşeye rağmen önemlidir. Ve bunun daha da etkili olmaya yöneleceği açıktır. Fakat, kitlelerin genel politik örgütsüzlükleri ile devrimci, demokrat ve sosyalist güçlerin ciddi bir güçsüzlük, dağınıklık ve marjinalleşme içinde oluşları dikkate alındığında, ne yazık ki, bu eylemliliklerin daha ciddi ve köklü dönüşümlere yönlendirilmesi umutları çok uzaktır. Elbette ki bıçak kemiği parçalayıp geçtiğinde bir "ah" sesi duyulacaktır. Ama bunun geç kalınmış bir "ses" olacağı kaygısını da dile getirmek istiyorum.

Bugün, bütün bu gerçeklikler bir kez daha Türk halkının özgürlüğünün Kürt halkının özgürlüğüne endeksli olduğunu gösteriyor. Türkiye emekçi kitlelerin daha demokratik, daha özgür bir yaşama kavuşabilmesi, Kürt halkının özgürlüğünün sağlanması, böyle bir sürecin başlatılmasıyla orantılıdır. Türkiye'deki devrimci, demokrat ve sosyalist güçlerin Kürt ulusal demokratik mücadelesine, onun Türk insanı nezdinde meşruluk kazanıp, haklılığının benimsetilmesine büyük

ihtiyacı vardır. Diğer yandan Kürt hareketinin de Türkiye'deki demokratik ve özgürlükçü güçlerin desteğine büyük ihtiyacı vardır. Barış sağlanmadan memurun, işçinin lokmasındaki küçülmenin önüne geçilmesi imkansızdır. Barış ise, Kürt halkına ulusal demokratik haklarını verecek bir sürecin, ortamın yaratılması, Kürt halkının özgür iradesinin kabul edilmesiyle mümkün olacaktır.

Siyasal birliğin önemi

Türkiye'deki demokrasi, özgürlük ve sosyalizm mücadelesi veren güçlerin kitleselleşip, toparlanmalarına gereksinim vardır. Bunun için de öncelikle, siyasal ve düşünsel olarak birbirlerine yakın olanların, dağınıklığa, bölük-pörçüklüğe son vererek, olabilecek en geniş potansiyeli kapsayacak bir partisel birliğe gitmeleri şarttır. Birtakım önyargıları, dargrup çıkarlarını, kısa vadeli hesapları bir yana bırakarak, en geniş kitleleri kapsayacak bir birleşik sosyalist parti Türkiye'de oluşturulmalıdır. Tüm demokrasi güçlerini kapsayan bir demokrasi cephesi mutlaka yaratılmalıdır. Bunlar yaratılmadıkça ne kitlelerin ellerindeki Türk bayrakları, yakalarındaki Atatürk resimleriyle faşizmin, ırkçılığın, şovenizmin seline kapılmaları engellenebilir ne de bu geniş aç yığınların kendi elleriyle kendi boyunlarındaki ipi çekmelerinin önüne geçilebilir. Türk halkı bu durumda oldukça, biz Kürtlerin işi de epey zorlaşıyor; her şeyimizle Türkiye'deki harekete endeksli olmasak da yine de sorun daha bir zorlaşıyor. Kürt ulusal demokratik güçlerinin birliği ve paralelinde Kürt sosyalistlerinin olabilecek en geniş örgütsel-politik birliğinin sağlanması Kürt halkını özgürlüğe ulaştıracak tarihsel adımlar olacaktır.

O halde; hem Türkiye emekçi kitlelerini, demokratik ve özgürlükçü güçleri patlatacak temel faktör olarak devrimci-demokrat, sosyalist güçler toplanmalı; hem de Kürt ulusal demokratik hareketi, kendi birliğini yaratarak, bu gidişe dur demelidir. Her iki kanalın arasına örülecek güçlü bir köprü her iki kesimde de çözümü büyük oranda hızlandıracaktır.

Türk devletinin elindeki bombayı bu sefer bizzat onun elinde patlatmak için hepimize; Türk, Kürt, tüm özgürlük, demokrasi ve barış güçlerine önemli görevler düşüyor. Bunun için de mücadele ve direnişten başka yol yoktur.

O halde; hem Türkiye emekçi kitlelerini, demokrasi ve özgürlükçü güçleri patlatacak temel faktör olarak devrimci-demokrat sosyalist güçler toplanmalı; hem de Kürt ulusal demokratik hareketi, kendi birliğini yaratarak, bu gidişe dur demelidir. Her iki kanalın arasına örülecek güçlü bir köprü her iki kesimde de çözümü büyük oranda hızlandıracaktır.

bir yer edinmiş, öyle bir kişilik özelliği haline gelmiş ki, her şey ters tarafından işliyor. Esas patlaması gerekenler patlamıyor. Geniş kitleler, kendilerini açıklık sınırına sürükleyen bu terörist hırsızlar devletine dur diyeceğine, yakasında Atatürk resmi, elinde Türk bayrağıyla Kürtlerin insani temellerdeki özgürlük mücadelelerine karşı barikat oluşturmaya çalışıyor. Bunu yaptığı sürece de boynundaki kölelik zincirine bir halka daha eklediğini göremeyecek kadar köreltilmiş durumdadır. Evet, Nazım Hikmet'in "sürü gibisin be kardeşim" dediği bu insanlar, sömürü düzeninin, bu çağdışı "bombacı" devletin mezarını kazacaklarına kendi elleriyle kendilerine tabut ha-

kitlelerinin bombayı kendi ellerinde patlatması misali, gerçeklerin üstünü örten bir konumdur. Bu güzelim spor dalı ve güzelim müzik, kitlelerin apolitikleştirilmesinde, sömürücü ve vurguncuların, terörist devletin ömrünü biraz daha uzatmada ne yazık ki, önemli bir rol oynar duruma getirilmiştir. Elbette ki, sorunu salt devletin politikalarına yüklememek gerekir; biraz da kitlelerin, sözünü ettiğim duruma eğilmek gerekir.

Evet, esas patlaması gerekenlerin bugüne kadar yeterli ve uygun bir şekilde patlamamış olmalarının, Türk halkının tarihsel-ruhsal şekillenmesinin yanısıra daha önemli nedenleri de vardır. 12 Eylül faşist balyozunun, toplumsal muhalefeti

Siyaset Meydanı'nda Kürt sorunu(!)

Haydar Diljen

A Ali Kırca'nın 24 Aralık'ta sunduğu ve 28 Aralık'ta da bir bölümü tekrarlanan **Siyaset Meydanı** adlı programı ilgiyle izledim. "Güneydoğu sorunu" yani **Kürt sorunu** veya **Kürdistan sorunu** konulu bu program, katılım ve zamanlama açısından diğerlerinden farklıydı. Resmi görüş sözcüleri, yine her zamanki gibi, birçok gerçeği tersyüz etmeye çalıştılar. Telefonla programa katılma olanağı verilmemesi ya da verilemediği için, programda dile getirilen bazı görüşlere bir kaç noktada değinmek istiyorum.

Program boyunca Kürtler, Kürt kimliğinin kabul edilmesini talep ettiler ve Kürtlerin Türkiye'yi bölerek ayrılmak istemediklerine, resmi ideoloji sözcülerini inandırmak için çaba harcadılar. Buna karşın resmi görüş savunucuları da, bilinen paslanmış eski görüşlerini dile getirdiler. Programda resmi görüşü savunanlar içinde şahinlerin sözcülüğüne soyunan Bölge Valisi **Ünal Erkan** ve Mehmetçik gazetecilerden Emin Çölaşan gibiler, bir yandan vatanmillet-sakarya ve bayrak edebiyatıyla Kürtleri tehdit ederken, diğer yandan da gerçekleri inatla tersyüz etmeye çalışarak, sorunu anlamaktan ne kadar uzak olduklarını bir kez daha sergilediler.

İstenecek özgür bir ortamda olmamakla beraber, Kürt sorununun son aylarda çeşitli özel TV kanallarında ve bu arada **atv**'de bu kapsamda tartışılması ve soruna ilişkin ayrı görüşlere sahip olan Kürtlerin ve Türklerin kısmen bu tartışmaya katılmaları olumlu bir gelişmedir. Bu tür programlar gösteriyor ki, kapsamlı tartışma olanağının sağlanmasıyla sorun, özel tim ve korucu terörüyle gerilla mücadelesi arasındaki sıkışıklıktan kurtulacak, halklarımız tarafından daha iyi anlaşılması sağlanacak ve çözüm önerileri daha gerçekçi olacaktır.

Hayri Kozakçıoğlu ve diğer bazı resmi görüş savunucuları tarafından savunulan ve yeterince cevap verilmeyen önemli iddialardan biri; "1920'den beri Güneydoğu'daki gelişmelerin altında yabancı parmağı var" iddiasıdır. Bu iddia 70 yılı aşkın bir süredir, sağıyla ve soluyla hemen hemen, evet hemen hemen diyor, tüm Türk örgütleri ve bazı asimile olmuş Kürtler tarafından savunulan devletin inkarcı ve çürümüş resmi görüşüdür. Çok ilginçtir ki, bu çevreler başka hiçbir konuda pek anlaşamazlarken Kürt sorununda, bu resmi görüş etrafında eski CHP'den DP'ye, eski MDD'cilerden PDA'cılara, TKP'den TIP'e ve bugün de bu anlayışların analık ettiği uzantıların, aralarında çeşitli nüanslar olsa da, pek rahatlıkla anlaşılıyor ve anlaşılıyorlar. Fakat, bugün ülkede olayların verdiği boyut, bu görüşün iflas ettiğinin kanıtıdır. Resmi ideolojinin Siyaset Meydanı'ndaki sözcüleri tarafından böyle bir hava veriliyordu ki, sanki Kürtler bugüne dek tüm insanı ve Kürt olmalarından kaynaklanan haklarını kullanmışlar, fakat buna rağmen nankörce davranıp yabancı parmakların aleti olmuşlardı. Bu bakış açısı sorunu saptırmadığına, soruna at gözlüğüyle bakmaktadır. Yıllardan beri kendi kimlikleri kabul edilmeyen, binlerce yıl yaşadıkları atalarının topraklarında işgale ve sürgüne uğrayan, kendi dillerini, kültürlerini geliştirme hakları zorla ellerinden alınan ve hatta en kıymetli varlıkları olan kendi çocuklarına istedikleri isimleri koyma hakkını bile kullanamayan Kürtler, neden onları baskı altında tutan güce veya güçlere karşı mücadele etmesinler? Neden birileri istediği için kaderlerine razı olsunlar?

Resmi ideoloji savunucuları, artık sorunu "yabancı parmağı" gibi iddialarla saptıramazlar. Çünkü günümüzün bilgi ve iletişim çağında, en ücra bir köydeki insanları bile kandırmak çok zordur. Kürtler de artık bu başdöndürücü gelişmeden paylarını alabilecek kadar akıllanmaya başladılar. Yani dünyamız artık eski dünya değil. Kürtler de eski Kürtler değil. Kürtler son on yılda her alanda birçok şey öğrendiler. Örneğin bugün yüzbinlerce Kürt, birçok yabancı dil biliyor. Kürtler diplomasiyi öğrenmişlerdir ve dünyada insan hakları rüzgarının, kendi ülkelerinde de esmesi için çeşitli kanalları zorluyorlar. Hakkari'nin en uzak köylerinden

Sorunun tek çözüm yolu vardır. O da Kürt, Türk ve diğer azınlıklardan 50 milyonu aşkın bir kitlenin, şahinlere rağmen, kendi sorunlarını tartışabilecekleri sınırsız bir tartışma ortamı yaratmasıdır.

birinde yaşanan bir olayı aynı saatlerde tüm dünya duyabiliyor. Yani bu bilgi ve iletişim çağında insanların gözünün içine baka baka yanlış bilgilerle kandırmak mümkün değildir. Bu nedenle de Kürt ve Kürdistan gerçeğini inkar edenler bu tavırlarıyla bir yere varamazlar.

Eğer resmi ideoloji sahipleri; bugünkü TBMM'nin çoğunluğu, Meclis'te grubu bulunan partilerin hemen hemen tüm yöneticileri, ordu içindeki sertlik yanlıları, çeşitli örgütlerde, devlet kurumlarında ve basın kuruluşlarında bulunan ırkçı-faşist güçler ülke yönetiminde etkili oldukları sürece, sorunun demokratik yollarla kardeşlik ve eşitlik temelinde çözüleceğine inanacak kadar iyimser değilim. Çünkü resmi ideoloji savunucularının büyük bir bölümünün bu yanlış anlayış ve davranışlardan kısa sürede vazgeçeceklerine dair bir belirti yok. Bunların bir bölümü daha kana doymamışlar, daha çok kan istiyorlar.

Peki sorun nasıl çözülecektir? Bana göre, sorunun tek çözüm yolu vardır. O da sağduyularına gerçekten inandığım Kürt, Türk ve diğer azınlıklardan 50 milyonu aşkın bir kitlenin, şahinlere rağmen, kendi sorunlarını tartışabilecekleri sınırsız bir tartışma ortamı yaratmasıdır. Böyle bir ortam yaratılmadan, ne Avrupa'nın, ne diğer ülkelerin, ne de bir kaç Kürt -Türk aydınının halklarımızı empoze edecekleri çözümler gerçekçi çözümler olmayacaktır. Çünkü on milyonlarca Kürt ve Türk halkı daha konuya ilişkin sözünü söyleyememiştir. Durum böyleyken, programa katılan Kürtlerin hemen hemen tümünün "Kürtler ayrı devlet kurmak istemiyor, Türkiye'yi bölmek istemiyor, Türk halkıyla birlikte yaşamak istiyor..." gibi cümlelerle boğazlarını yırtarcasına bağırmalarına ne gerek var? Sanki Kürt halkı için demokratik ve özgür bir ortamda sorunu tartışıp kendi çözüm önerilerini somutlaştırdığı bir süreç yaratılmış da bazı Kürt aydınları, ya da siyasi parti temsilcileri onlar adına garanti veriyor. Bu konuda resmi görüş sahipleriyle resmi görüşe karşı olanlar arasında bir paralellik var. Yani benzer tutum resmi görüş taraftarlarıncaya da savunuluyor. Sanki yukarıda değindiğim bir ortam ve süreç sonucunda, çeşitli bilimsel araştırmalar veya referandum sonucunda öyle bir kanaate varmışlar gibi, "aslında Türkiye'de yaşayan herkes Türktür, Kürtler bu ülkenin asli unsurlarıdır ve kendilerini Türk hissediyorlar, Türk deyince Kürtler de kastediliyor. Kürt sorununun arkasında yabancı parmağı var" benzeri tezler ileri sürüyorlar.

Kürt veya Türk, herhangi bir kişi ya da örgüt, konuyla ilgili görüşünü söyleyebilir elbet. Ama kim veya hangi güç, Kürt halkı adına konuşabilir; Kürt halkı, doğrudan veya temsilcileri vasıtasıyla henüz iradesini ortaya çıkarabilecek koşullara sahip değilken?

Bir şeyin daha altını çizmek istiyorum; o da PKK meselesidir. Şahinler, sorunu PKK ile mücadele sorunu olarak görüyorlar ve bölge valisi Ünal Erkan'ın yaptığı gibi savaş naraları atarak, savaş kişirticiliği yapıyorlar. Oysa ki sorun, kesinlikle PKK sorunu değildir. Çünkü PKK'nin geçmişi 15 yıla dayanırken, Kürtlerin örgütlenme ve demokratik hakları için mücadelelerinin kökleri 18. yüzyıla kadar uzanıyor. Cumhuriyet döneminin onlarca Kürt isyanı bunun somut kanıtıdır. Yani Kürt sorunu PKK ile başlamıştır ve PKK ile de yok olmayacaktır.

Resmi görüş sahibi şahinler, Kürt sorununa ilişkin iddia ve uygulamalarda ayak ditektikleri ve 50 milyonu aşkın Kürt ve Türk de buna seyirci kaldıkları sürece Kürdistan'da Türk ve Kürt gençlerinin kanı akmaya devam edecektir. Kısacası şahinlere rağmen sorunu birlikte tartışıp, demokratik bir çözüme varmak için sınırsız bir tartışma ortamının yaratılması başarılamazsa, zaman geçtikçe sorun daha da karmaşık bir hal alacak ve bu karmaşanın derinleştiği yolları sarmak daha da zorlaşacaktır.

Sosyalistlerin birliği üzerine

Bavê Baran

Farklı siyasal örgütlenmeler eğer toplumdaki farklı siyasal eğilimlerin toplumsal yaşama yansımaları olarak ele alınarlarsa, siyasal örgütlenmelerin sayısal fazlalığı da toplumsal yaşamın zenginliği olarak algılanmalıdır. Ancak, henüz kendi toplumsal yaşamını örgütlemeye (iktidar olmada) söz ve karar yetkisine sahip olmayan Kürdistanlı sosyalistlerin, ülke bütünlüğü gözönüne alındığında siyasal yaşamdaki yeri ve hegomonik fonksiyonlarının yetersiz olması "yakın"ların birleşmesini dayatmaktadır. 70'li yıllarda Kürdistan'daki siyasal uyanışın motoru olan sosyalist dinamikler bugün atıl durumdaki potansiyelleri ancak birleşerek harekete geçirebileceklerdir.

Kürdistanlı sosyalist siyasal kadroların bir araya gelmeleriyle oluşacak harmanlama, sosyalist demokrasi, örgüt içi demokrasi gibi tartışılan kavramların hayata uygulanması ile siyasal iktidar ve demokrasi modeli üretme şansını da yakalamış olacaktır.

Sınıflı toplumlarda demokrasi, devletin siyasal ve ekonomik gücüne orantılı uygulanır. Artan ya da azalan "düşman" sayısı devletin içindeki siyasal-ekonomik güç ile ilgilidir. Ancak sosyalistler için demokrasi, ortak oluşturulmuş siyasal iktidar programının ve politik üretimlerin alttan üste alınan kararlarla işletilmesidir. Sosyalist hareketi oluşturan kadroların olgunluğu, kararlarla katılma gücü ve oranı örgüt içi demokrasinin güvencesidir.

Siyasal kadroların harmanlanmasından alınacak olumlu sonuçların önündeki engel, "eski" tip kadro yapısıdır. "Öncü güç", "tek devrimci hareket" şablonlarına dayalı siyasal anlayışın doğal sonucu olan kendisini partiye eşitleyen "politbüro" gibi deneyimler, "merkezi" yani ağır basan örgütlenme anlayışı, örgütleri üyelerinin denetimi ve üretimine kapalı tutmaktır. Bu tür örgütlerde adeta liderlik "kültü" egemendir. Bunlar, olumlu ya da olumsuz her türlü politik üretimin merkezini oluştururlar. Bu "kültün" dışındakiler adeta karar uygulayan, emir alan, kimliksizleştirilmiş kadrolara dönüştürülmüştür. Özellikle Kürdistan sosyalist hareketinin sadece 70'ler sonrası boy vermesi gözönüne alındığında bu "genç" önderlerin altına girdikleri yükün boyutları ve çaresizlikleri daha iyi ortaya çıkıyor. Bu liderlikler 78'lere gelindiğinde Kuzey Kürdistan'da gelişen toplumsal muhalefetin altında ezilmiş, yeni politikalar üretmemiş, darbe sonrası örgütlerini mobilize olma durumuna getirememişlerdir. Sosyalist birlik tartışması, kadro politikası, örgüt içi demokrasi anlayışlarına yönelmelidir. Örgüt, aynı bakan, aynı işi yapan küp şekerler kümeleneceği anlayışında ele alınmamalıdır.

Öte yandan Kürdistan sosyalist hareketinin en temel sorunlarından birisi de "siyasal iktidar" için "siyasal kopuş" perspektifini yakalayamamasıdır. "Misak-ı Milli"ci anlayışa tavır koyarak ulusal demokratik kimlikle varolduğuna ortaya koymaya çalışan ve bu "meşrulaşma" çabasıyla siyasal kopuş sürecini başlatan Kürdistan sosyalist hareketi "ülkesi için iktidar" çizgisini orturtmamıştır. Kürdistan'da iktidar yaratma perspektifi, bugün her zamankinden daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. PKK'den Şerafettin Elçi'ye, Demokratik Değişim Hareketi'nden Orhan Kotan'a kadar geniş bir yelpazede düzeniçi muhalif olma anlayışıyla, devlete medya yoluyla mesaj taşınmaktadır. Adeta TC'ye "Kürt halkı adına" "ayrılmak istemiyoruz" söylemi ile "güven verme" yarışına giriliyor.

Kimdir güven vermesi gereken? Yüzyıllık devlet terörüne katliamlara ve asimilasyona maruz kalan Kürt halkı mı? Kürdistanlılar adeta "özür dilemesi" gerekler olarak sunan Kürt yurtseverleri yarattıkları toplumsal tahribatın farkında da değiller.

Oysa ki, güven vermesi gereken TC'dir. Bunun için atılması gereken adımlar bellidir. Askeri çekme, köy koruculuğunu kaldırma, dönmek isteyenlerin yerlerine dönmelerini sağlama ve zararlarını tazmin etme gibi adımların yanında esas olarak Kürt ve Türk halklarının eşit iki halk olduğunu güvence altına alan ve referandumla

kadar sürecek olan geçici anayasal düzenlemeler, Kürt halkına verilecek güvenin başlangıcı olabilecektir. Bunun dışındaki her türlü adımın ulusal ve uluslararası alandaki çözümsüzlüklerden ortaya çıkacağı bilinmelidir. Ayrılmaya hakkını da içeren bir referandum takvimini oluşturup uygulamaya koymayan her türlü anlayışın kaynağı güvensizliktir. Ya ulusal demokratik mücadelenin yeni adımlar atması ya da uluslararası demokratik kamuoyunun zorlanmasıyla atılacak adımlar, zorlama olacağından elbette güven niteliği taşımayacaklardır.

Kürdistanlı sosyalistlere önemli görevlerin düştüğü bu süreçte gerekli araçlardan yoksunluk ve güç olamama önemli bir handikaptır. Bu anlamda da Kürdistanlı sosyalistler referanslarını sunacak araçları yaratmak sorumluluğu ile karşı karşıyadırlar. Mevcut yayınların birleştirilmesi, daha güçlü bir içeriğin ve değişim ağının oluşturulması belki bu düzeniçi dalga kırma görevini yerine getirecektir. Böylesi bir dönemde sürece müdahalede sosyalistlerin yetersizliği ortadayken "kusi" sabırla kabuklarına çekilmiş hareket görünümünde olunmamalıdır.

Birlik tartışmaları ve bu konuda atılacak adımların aynı zamanda ulusal cephe çalışmalarının da güçler dengesinde yürütülmesine ve gerçekleştirilmesine olanak sağlayacağı açıktır. Bu adım aynı zamanda sürecin ilerletilmesi ve eksikliklerin giderilmesine önemli katkılar sunacaktır. Sosyalistlerin ağırlığının artması; toplumsal ilerleme ve demokrasi, sınıf perspektifi ile sorunların çözümü, Kürt çevrelerindeki büyük yığılmaların mücadelecisi bir dinamik haline getirilmesinde de etkili olacaktır. Tüm bunlar sosyalist kadrolar içinde aynı çatı altında mücadele ve iç tartışma ayaklarının oturtulması olacaktır.

Son iki yıldır kimi yerde ortak açıklamalarla, kimi zaman da deklerasyonlar biçiminde gündemleştirilen pratik ve düşünsel faaliyetlerin "idealize" olmayı hedefledikleri söylenemez. Elbette ki, düşsel idealizasyonlara kapalı düşünsel üretim eyleminin kısırlaştırıcı sonuçları olacaktır. Birlik, birleşmenin kendisini "idealize" etmeyi değil, birlik içerisinde birlikte eylemi, teorik-politik üretimi idealize etmeyi hedeflemelidir.

Birlik daha baştan Marksizmin az gelişmiş ülke versiyonlarında sıkça rastlanılan kolektivistizm, birlikte üretim ve eylem anlayışını dışlayan bir tavırla oluşturulmamalıdır. Çağdaş, modern bir örgütlülük anlayışını projelendirmelidir. Tabulaştırma, tanılaştırma, dokunulmazlık zırhlarına büründürülen liderlik anlayışlarına tavır almayı önüne koymalıdır. Kimi zaman kısa dönemli politikalar için başarılı görünen bu tür liderlik anlayışlarının uzun sürede eleştiri-özeleştiri fonksiyonlarını kısıtlayan önder monoloğuna dönüştüğü için toplumsal dinamiklerin önünde engel olmaya başlarlar. Az gelişmiş, sömürge ülkelerin ulusal kurtuluş devrimleri bu tür liderlik örnekleriyle doludur.

Son olarak; sosyalistlerin sınıfsal tavır için referansları değişmemiştir. Sınıflı toplum, sömüren-sömürülen ilişkisinin olduğu toplumdur. Farklı sınıflar birbirlerinin aleyhlerine varlıklarını sürdürürler. Farklı sınıfların olması sınıfsal çatışmanın da olmasını zorunlu kılar. Sınıfsal çatışmaya müdahalede sömürülenler açısından sosyalist örgütlenme zorunludur. Ekonominin globalizasyonu sömüren sınıfları her zamankinden daha çok içiçe çirmektedir. Burjuvazinin uluslararası dayanışma koşulları bugün her zamankinden daha fazladır. Emperyalist bir kampın kendisini tek alternatif olarak sunması karşısında, sosyalist güçler kendi alternatiflerini koymak durumundadırlar. Burjuvazinin uluslararası dayanışması, karşısında, güçlü bir sosyalist dayanışmayı bulmalıdır. Emperyalizm şiddetten ayrı düşünülemez. Kürdistan özgülünde emperyalist şiddet TC'nin kullandığı şiddettir.

Kürdistan sosyalist hareketinin diğer sınıfsal yaklaşımlardan farklı olmasını sağlayan bu temel referanslar sosyalist programın ana unsurlarıdır.

1-15 Ocak 1995

"Ma Kurd gurên hevdû ne?"

Mustafa Aydoğan

Sê salên Kurdan û hêviya neteweyekî

Sal 1991. Hawara girseyan digihaşt ezmanan. Bi milyonan Kurd berê xwe dabûn serê çiyân. Koça milyonan dinya rakiribû ser piyan. Neteweyekî seri hil dida. Neteweyekî li hember êrîşa tarîtiyê, bi mîrxasî di ber xwe dida. Neteweyekî di nava ba û bahoza bêhêvîtiyê de, xwe li rohnîyê digirt. Neteweyekî di bazara mirînê de, li jiyânê digeriya. Neteweyekî ku tevli hemû dijwariyan, xwe li hêviyê pêça bû, di bin êrîşa xezaba dijmin de, li perçeyekî welatê xwe berbanga azadiyê zewî dikir. Hêviyên çandî zil didan; îmkana çinîna van hêviyan û wergirtina berê ve çinîne, xewn û rastî tevli hevdû kiribû. Neteweyekî hêdî hêdî nîşanî dinyayê dida ku ji yana birêvebirina civakê pê re hebû. Û neteweyekî ku ji bindestiya sedsalan off bûbû, di nava malbata gelên çihanê de, ji xwe re li çihêkî digeriya. Ev tabloya 1991'ê ya ku ji bo "bikaranîna îrada azad" rê vekir, hîn jî li ber çavên Kurdan e. Bi saya bûyerên ku ev tablo xemilandin, şertên Gulana 1992'an hat amadekirin. Di 19'ê Gulana 1992'an de, pêvajoyeke nû destpêkir; gaveke dîrokî hat avêtin. Li başûrê welêt hilbijartinên dîrokî çêdibûn û rêya ku ber bi Kurdistanê demokratîk ve diçû, bi hevî û bi bawerî dihat vekirin. Şewqa vê hevî û baweriyê xwe da her aliyê welêt.

Ew roj baş tê hîra her Kurdî/Kurdê. Piraniya civaka me piştigirîya wê pêvajoyê. Hê qeyd û şert kir û ji bo parazîna destkevîtiyên ku li başûrê welêt hatibûn bidestxistin, çî ji destan dihat, tîxîr nekir. Tevî ku di wê rojê de, li ser awayê birêvebirina hilbijartinan hinek îddîa hatin holê jî her Kurdekî/Kurdekê digot; "Ji bo min kî bê hilbijartin, ne girîng e. A girîng ew e ku gelê Kurd di dîroka xwe de, cara yekem bi destê xwe, bi îrada xwe, bi bîr û biryara xwe, hilbijartinekê amade dibe." Bi vî awayî menfeetên giştî di ser hertiştî re hatin girtin. Ev hilbijartin ji aliyê raya giştî ya dinyayê ve jî mîna hilbijartinekê azad û demokratîk hat nixandî. Gelek rojnemeyên welatên cuda yên Ewropayê jî bi awakî pozîtîv li ser vê bûyerê nivîsîn. Di 17'ê Gulanê de, di rojnemeya "Dagens Nyheter" ya Swêdê de jî nivîsek bi navê "Ett demokratiskt Kurdistan" (Kurdistanê demokratîk) derket. Min wê rojê, ji ber girîngiya bûyerê û ji bo nîşandana hêviyên raya giştî ya Swêdê, ew nivîs wergerand Kurd û di nava rûpelên Berbangê de weşand. Ev proses li gelek deverên din yên dinyayê bi awayên cuda hat jiyîn. Ji ber ku Kurdan di dîroka xwe de, cara yekem di hilbijartina ku wan bi xwe amade kiribû de, ji bo xwe deng didan, hem raya giştî ya Kurdan û hem jî ya dinyayê, li hember kil û kêmasiyan, ji adetê zêdetir bi tolerans bûn. Divê ew helwest tu carî neyê wê maneyê ku wan hem hilbijartin û hem jî danûstendinên ku di wê pêvajoyê de rû didan, mûkemel didîtin.

Ev bûyer ne bi tenê ji bo Kurdan, lê herweha ji bo hemû gelên Rohhilata Navîn û nemaze jî ji bo wan dewletên ku ji sedsalan û vir de, xwedî tecrûbeyên dewletbûnê bûn, numûneyeke nû û pêş de bû. Ji ber vê xusûsiyê, gelek dewletên herêmê ketin nava tîrseke mezin. Ew tîrs bi gavên piştî hilbijartinan û nemaze bi wan gavên ku hilbijartinan bi xwe rê jê re vekir, bêtir bû. Kurd gav bi gav ber bi dewletbûne ve dimeşîyan; di 19'ê Hezîranê de Parlamento; di 4'ê Tîrmehê de Hukûmet û di 4'ê Çirîya Pêşînê de Îlana Dewleta Federal ya Başûrê Kurdistanê. Hêviyê li herçar perçeyên welêt, dilê Kurdan dabû ber xwe. Meyla pêşveçûnê û hewildanên ji bo xurtkirina destkevîtiyê neteweyî, di sala 1993'an de jî dewam kir. Ji ber vê yekê, sala 1991, 1992 û 1993'an, wek sê salên kurdan hatin nixandî.

"Ma Kurd gurên hevdû ne?"

Ev pêşveçûn heta destpêka Gulana 1994'an, bi kullekî be jî dom kir. Lê ji wê wextê û vir

de, birînen ku diviyabû bihata pêçandin, ji nû ve hatin xurandî. Pêvajoyek ku hemû destkevîtiyên di van hersê salên Kurdan de hatibû bidestxistin, dida ber xwe dest pê kir. Pêvajoyek di bin ronahiya mejiyekî talanker ku ji bo xwe "mafên mirovan" dixwest, lê li dijî terefên din "mafên mirovan" qet nas nedikir, hat jiyîn. Bajâr dihatin wergirtin, dever dihatin "rizgarkirin". Kurdistanê perçeyekî ve carê bi destên Kurdan dihat parvekirin. Pêşmergeyên êsîr diketin jî, lê ji gul-lebarankirinê xelas nedibûn. Talankirin, îşkence, bi zorê gelek tişt bi girtiyan dangotin û hwd, hêdî hêdî şertên ku çavên xelkê li dagirkeran bigere, ava dikir. Vê carê, li axa başûrê perçeyekî, xwîna bi sedan pêşmergeyan, bi destên Kurdan ve dihat herîkandin. Hejmara jinên situxwar û zarokên sêwî zêdetir bûn. Wek ji kevn de tê gotin; "Kurd gurê hevdû bûn, Kurd ji hevdû re xurt bûn". Di vê rewşê de, di nava gel de bi awakî bi heq weha dihat gotin: "Ger hêza Kurdan ewqas hebû, ji bo çî li d4everên dagirkerî nediceribandin. Ma gelo ew44 pêşmergeyên me yên ku ji aliyê Kurdan ve hatin qetilkirin û hîn jî tenê qetilkirin, li ber deriyê bajarê Kirkukê bihatana şehîdkirin de ne baştir ba? Ma gelo mafê tu kesî heye ku vê gava bi îddîaya ku dê dîroka demokrasîyê bida Rohhilata Navîn, provake bike û rêya têkçûna destkevîtiyê veke?"

Hesabên li ser vî şerî hatin kirin

Di pêvajoya vî şerî de, hêzên herêmê yên ku di "Şerrê Delavê" de li ba "Hêzên Hevkar" çîh standin û îro ji nişka ve bûn "dostên" Seddan, ji bo ku embargoya Yekîtîya Neteweyan ji ser Iraqê rabe, xebateke pîrr hêl meşandin û hîn jî dimeşînin. Hemû dewletên çîran, ji bo parazîna "yekîtîya axa Iraqê", rakirina embargoyê şert dîtin. Ji wan re firsetek peyde bûbû, êdî dikaribûn bi dinyayê bidin qebûlkirin ku "Kurd nikarin civaka xwe bi rêve bibin", ji ber vê yekê û ji bo li "bakurê Iraqê" valahiya otorîteyê çênebe, divê pêvajoya ku Kurdan gav bi gav ber bi dewletbûnê dibir, têkeve bin kontrolê û sînorek jê re bê danîn. Gavên ku heta nûha dihatin avêtin, zor didan sînoren hejî jî. Lê vî şerî rengê pêvajoyê guhert û gelê Kurda xist nava tavwasan. Dema li ser sedemên vî şerî tê rawestî, dijîtiyên ku di nava hêzên Kurdan de hene, bêtir tê munaqesekirin. Lê li gor min, ew hêla rastîyê ya xuya ye. Rast e, sistema fift-fift xetîmîbû. Di nava hêzan de, ji bo îqtîdarbûyîne, dijîti hebû. Ji bo birêvebirina civakê, reqabeta sîyasî ya di nava hêzên neteweyî de jî bûyerê xwezayî bû. Ev reqabet dikare caran bi metodên îftîdaî yên ku gelek tahrîbatan bi xwe re tîne jî bê meşandin. Lê rewşa herêmê, hewildanên dewletên dagirker yên ku di eynî demê de bi xurtî derketin ortê, rewşa ku wan dixwest bê holê û nemaze rewşa ku bi alîkariya vî şerî hat holê, dibe sebebê ku mirov jî dervayî dijîtiyên ku di nava hêzên neteweyî de hene, li ser hinek sedemên din û hesabin mezintir bifikire. Ez hêvî dikim û dilê min jî dixwaze ku ev awayê fikirandinê çewt derkeve. Lê weha xuya ye ku sînyalên rastiya hejî, li dil guhdar nakin.

Helwesta organên hilbijartî

Di vî şerî de, rewşa herdu organên hilbijartî bala mirov bêtir dikişand. Li Kurdistanê, şerê birakujî berê jî gelek can dabû ber xwe û di sînga civakê de, birînen kûr vekiribû. Lê vî carê rewş pîrr guhertibû; Kurd xwediyê muesseseyên neteweyî bûn û civak wî aliyê organên hilbijartî û li gor qanûnan dihatê birêvebirin. Gelo serokê Parlemantoya Başûrê Kurdistanê, mîna serokê organa qanûndanîne ku ji aliyê gel ve hatîye hilbijartin û serokê Hukûmeta Başûrê Kurdistanê, mîna serokê organa birêvebirinê ku selahiyeta xwe ji organa wergirtîye, li hember vî şerî ku îrada organên hilbijartî nas nedikir û bi qaîdeyên xwe, hem otorîteya wan herdu organan jî ortê radikir û hem jî wan di pratîkê de, bêfonksiyon dihişt, helwesta ku ji wan dihat xwestin, wergirtin? Ma gelo herdu organan di pêvajoya şer de îmtîhanêke baş dan? Jiyânê nîşan da ku di destpêkê de, ne

serokê Parlemantoyê û ne jî serokê Hukûmetê, bi helwesta muessesebûne herket kirin. Herduyan jî bi destpêkirina şer ve, berê xwe dan cepheyên xwe çîh girtin û bi çî awayî dibe bila bibe, di birêvebirina vî şerî de, wek endamên serkirdayetiyên partiyên xwe rol leyistin. Bi kurtî herdu organ jî di vî îmtîhanê de, di sinîfê de man. Gava ku hêzên din li dijî otorîteya wan derdiketin û çek bi kar dianîn, wê gavê herdu organan li ser bingehê bicîhkirina otorîteya organan û qanûnan, bi tundî li dijî raawestîyan û ev helwest jî aliyê pîrraniya Kurdan ve hat parastin. Lê ev helwest di vî şerî de nehat dîtin. Organên hilbijartî diviyabû beriya herkesî rîayetî qanûn û biryarên ku wan bi xwe derxistine, bikirana. Ger ew bi xwe rîayetî qanûnan nekin, we gavê mafên wan yên ku xelkê dawetî rîayetkirina qanûnan dîke jî ji ortê radiibe. Qanûn divê ji bo herkesî derbas bibin. Ez di vê nîqteyê de berê xwe didim serokên herdu organan û dibêjim ku bicîhkirina otorîteya qanûnê ku ji bo herkesî derbas dibin, berpirsiyariya we ye. Her çî dibe, bila bibe, divê hîn li gor vê berpirsiyariyê herket bikin. Divê hîn îrada ku gel teslîmî we kiriyê, nedin tu deverin din. Hîn jî dizanin ku jî dervayî gel, tu şexsiyet, rêxistin an merciyên ku ji we mezintir in, tunene. Divê hîn li gor vî statuyê li xwe biniherin û xwe nexin bin tu îradeyên din. Belkî hinek dê ji min bipirsin; "Ma tu ji bo çî berê xwe didî Hukûmet û Parlemantoya reben û bêçare?" Ji ber ku bi ya min, berpirsiyariya parazîna otorîteyê li ser milên herdu organan û gelê Kurd hêviya xwe jî eşîran, şexsiyetên bi navûdeng û hêzên cuda bêtir, bi wan organên ku hatine hilbijartin û îrada neteweyî Kurd wergirtine, girê dide. Herdu organ jî mecbûr in ku li gor hêviyên Kurdan û qaîdeyên dewletbûnê bimeşin. Belkî ji bo hinekan, herdu organ jî di xaniyên ku ji dema Saddam manê, bêtir tu maneyê îfade nakin, lê ew jî bo gelê Kurd hîn jî kelayên hêviyê ne. Sedemên ku ez berê xwe beriya herkesî didim herdu organan û serokên wan jî ev e. Gelê Kurd hem parlemantoyê û hem jî hukûmetê divê, lê yên ku bikaribin bi berpirsiyariya xwe rabin û îrada gel bi eslî temsîl bikin. Ji bo ku ev herdu organên di vî şerî de di sinîfê de mane, rola kela hêvîbûnê bi çîh bîne, divê li gor selahiyetên xwe, bîkevin nava danûstendînekin di û helwesteke bi şexsiyet nîşan bidin. Ji bo pêkanîna vê yekê, berpirsiyariyên dîrokî dikeve ser milên herkesî.

Divê li gor vê berpirsiyariyê bête meşandin. Na na, bi vî -awayê danûstendînekin hêzên Kurdan û karakterê refartiyên wan, jiyandina dezgehên neteweyî yên bi şexsiyet pîrr zehmet xuya dibe. Ev awayê danûstendînekin hêzên Kurdan û karakterê raftariyan, ji bo bilezkirina pêvajoya dewletbûnê, mîna astengeke mezin xuya dibe. Kurd heta nûha nedewletbûna xwe, bi xurtbûna hêzên dagirker û menfaetên ku di siyaseta dinyayê û nemaze di ya herêmê de xwedî giraniyekê ve girêdidin. Lê ez îddîa dikim ku ger herkes destûra dewletbûyîne bide me jî em ê bi vî awayî dîsa nikaribin neteweyî Kurd di se-wiyeya dewletbûnê de, bi rêxistin bikin. Bi vî mantiqê ku tê meşandin, ne dewlet, tu platformeke biçûk ya neteweyî jî pêk nayê. Ger em dixwazin bibin dewlet, divê em wê he-yecan û şûra 1991'ê ya ku di bin ronahiya hevîya ber bi dewletbûyîne çûyîne de peyde bûbû, ji nû ve derxine ortê.

Helwesta derengmayî

Hukûmet û Parlemantoya Başûrê Kurdistanê, wek min li çor diyar kir, destpêka şer, de di dilê wan de çî hebû, bila hebe, lê li gor rastiya ku derket meydane, li organên xwe bi xwedî derneketin. Parlemanto û Hukûmet ancax piştî şer bi çend mehan, li xwe hay bûn û jî bo çareserkirineke ku di bin siya dezgehên neteweyî yên hilbijartî de, kete nava hewildanekê. Ew helwesta ku duxwuyabû di despêkê de bihata wergirtin ku bi derengî be jî hat wergirtin, ji aliyê gelekên, ji bo bi şexsiyetkirin û xurtkirina wan dezgehên mîna şansekê nû hat nixandî. Hukûmet û Parlemantoyê xebatên rawestiyayî domandin û

organan, biryarên ji bo çareserkirine wergirtî. Hukûmetê di biryara xwe de, eşkere diyar dikir; "Ger ev pîrs neyê çareserkirin, yanî banderiya qanûnan neyê bicîhkirin, em jî bo berpirsiyara meşandina karê Hukûmetê, ne amade ne." Parlemantoyê di 25'ê Tîrmehê û 15-Tebaxê de, ji bo îstîqrara welêt û banderiya qanûnan deklarasyon derxistin. Ev helwesta nûh ya ji aliyê wan herdu dezgehên ve dihat wergirtin, ji aliyê gelek kesan ve mîna ultîmatomekê dihat nixandî. Disa bi saya banga serokê Parlemantoyê Cewher Namiq û serokê Hukûmetê Kosret Resûl, ji bo munaqeskirina rêyên çareserkirine û rawestandinê vî şerî, civîna Parlemantoyê ya ku Mesûd Barzanî û Celal Talabanî jî beşdar bûn, hat amadekirin. Hukûmetê di wê civîne de, ji Celal Talabanî û Mesud Barzanî re, daxwaz û pêşniyarên wan yên ku ji 16 xalan pêk dihat, xwend.

Hukûmet û Parlemantoyê bi derengî be jî dest bi însiyatîvgirtinê kirin û pîrsên xwe li Parlemantoyê munaqesê kirin û li wir biryar wergirtin. Ev awayê danûstendînekin, mîna rexnekirina helwesta ku di destpêka şer de hatibû wergirtin jî hat fahmkirin. Ji aliyê din ve, bi derengî be jî li Parlemantoya neteweyî civandin, ji li Solopiyê, Şîrîn Palasê û Parîsê civandinê baştir e. Ez hêvî dikim, ew helwest bê domandin û helwestên ku prestîja wan dezgehên daxist, bê mahkûmkirin. Ev dê rêya xurtkirina prestîya wan bêtir veke.

Hudûde piştigiriyê

Kurdan di destpêka pêvajoya ku bi 1991'ê ve destpêkir de, wek min li çor jî diyar kir, hê şert û qeyd piştigirîya xwe ya dilsozî nîşan dan. Lê piştî van bûyeran, derket ortê ku civata Kurd di vî warê de çî qas şiyar be, piştigirîya li ber bingehê welatparêziyê de ewqas fonksiyoneke rast bileyize û îhtîmalên îstîsmarkirina vî piştigiriyê de ewqas qelstir bibe. Divê bê diyarkirin ku hudûdê vî piştigiriyê heta dema ku menfaetên giştî yên neteweyî û nemaze destkevîtiyên ku hatine bidestxistin bê parastin e. Ew danûstendînekin ku şertên têkçûna destkevîtiyê neteweyî pêk tîne, dive ne li hêviya piştigiriyê bin. Her gava jî bo xurtkirin û parazîna destkevîtiyê neteweyî jî ji bo hilanîna van melodên îftîdaî yên ku muhra xwe li danûstendînekin hêzên Kurdan dixîne, dê piştigirîya her dilsozekî/dilsozeke Kurd werbigre.

Helwesta hêzên Kurdistanî

Kurd di warê parazîna menfeetên giştî û xwe bi awakî azad û serbixwe îfadakirine de, tev li hemû çewtî û kêmaniyan, di rewşêke baştir de xuya dikin. Ev rewş di pêvajoya şer de bi teqdîr hat dîtin. Di vî şerî de, hemû hêzên Kurdan kêman jî zêde, helwestên xwe yên resmî di bin ronahiya dersên ku Kurden Rojavayê Başûrê Kurdistanê û hêzek Bakurê Kurdistanê helwesteke cuda wergirtin û raya giştî ya Kurdan ev helwest helwestek mîna helwestên salên 70'yî nixand. Lê jî dervayî van hemû hêzan, bêtî terefîgirtinê, an jî bê ku li tu sûcdarekê gerîne, bi perspektîva parazîna destkevîtiyê neteweyî li dijî şerê birakujiyê rawestîyan. Ev jî di civakê de, li hember hewildanên terefên şer yên ku dibin sebebên bêhêvîtiyê, balanseke peyde kir û vî hêviya civakê ya ji bo pêşerojê xurttir kir. Berê, di şerê birakujiyê de, terefîgirtin û terefê din bi şerxwaziyê îthamkirin, adet bû. Lê hêzên neteweyî bi awayê danûstendînekin xwe, nîşan da ku ew helwesta kevn êdî ne helwesta serdest e. Ev divê neyê wê maneyê ku di warê sebebên şer de dîtinên hêzan tunene. Divê ew wek nîşana pêşveçûna di warê sewiyeya şûra neteweyî de bê nixandî. Civaka me tev li hertiştî, ji bo gavên ku bikaribin birînan bipêçin û di civakê de, ji nû ve îstîqrarê peyde bike, bi hêvî ye.

Not:Berî demekê li ser şerê Kurdistanê Iraqê ev nivîs hatibû nivîsandin û di Ar-mancê de çap bûbû. Ji ber hoyên bingehî-nên şer ji holê ranebûne û ji ber ku Par-lamento û Hukûmet hîn rola xwe nalîze, ev nivîs hîn akuwel e.

DÜNYA TURU

İsrail-Filistin

Arap liderler, dünya ülkelerine İsrail'in barış önüne koyduğu engellerin kaldırılması için baskı yapılması çağrısında bulundular.

Mısır, Suriye, Suudi Arabistan liderleri Mısır'ın Aleksandra kasabasında Ortadoğu'da barış görüşmelerini ve son durumu ele alan gündemle toplandılar.

Suriye ile yürütülen barış görüşmelerinin tıkanma eğiliminin ortaya çıkmasıyla birlikte, Arap ülkelerinin İsrail'le ayrı ayrı anlaşmalarından rahatsızlık duyulması sonucu Arap ülkelerine işbirliği çağrısında bulundu. Özellikle İsrail'in Golan tepelerindeki ve Lübnan'daki askeri varlığını tartışan üç ülke bu konularda yardım talebinde bulundular.

Öte yanda FKÖ-İsrail barış görüşmelerine rağmen, İsrail'in Filistin topraklarında yerleşim alanlarını genişletme çabası FKÖ tarafından kınandı ve "barışa darbe" olarak yorumlandı. Filistinlilerin yerleşim için düşünülen alanlarda oturma eylemi yapması, zaman zaman Filistin polisi ile İsrail askerleri arasında çatışmalara yolaçtı. İsraili barışçıl güçler de İsrail hükümetinin yeni yerleşim birimleri açma kararını protesto ediyorlar.

Çeçenistan

Çeçen devlet başkanı Dudayev, Rusya devlet başkanı Yeltsin'e gönderdiği mesajda koşulsuz görüşme çağrısında bulundu.

Çağrıdan önce savunma bakanı, Rus askerlerinin Çeçenistan'ın başkenti Grozni içlerine gireceğini ve Çeçen savunmasını kıracaklarını açıkladı. Öte yandan geçtiğimiz yıllarda ölen ünlü bilim adamı Andrei Sakharov'un eşi Yelena Bonner, insan hakları örgütlerine çağrıda bulunarak Rusya hükümetini ve Boris Yeltsin'i protesto ettiğini açıkladı. Ancak tüm engelleme çabalarına rağmen Rus birlikleri Çeçenistan'ı işgal etti. Çeçenlerin direnişyle çatışmalar sürüyor.

Kuzey Kore

17 Aralık'ta Kuzey Kore sınırında ele geçirilen helikopter pilotu Amerikalı asker Baby Hall uçuşunun suç olduğunu, affedilmez ve hatalı olduğunu açıklayan bir konuşma yaptı. Kuzey Kore yetkililerinden kendisinin affedilmesini isteyen pilot için ABD yetkilileri serbest bırakılması çağrısında bulundular. Kuzey Kore hükümeti ile ABD arasında süren görüşmelerden sonra pilotun serbest bırakılacağı açıklandı.

Bosna-Hersek

Bosnalı Sırp lider Radovan Karadžić yeni yıla ateşkesle girmeye hazır olduklarını açıkladı. Karadžić, açıklamasında ateşkesin dört aylık bir süre için yapılabileceğini açıkladı. BM komutanı general Micheal Rose ile yaptığı görüşmede ateşkes kararını açıklayan Karadžić kararın eski ABD başkanı Jimmy Carter ile yapılan görüşmede alındığını belirtti.

'94 yılında dünya...

• Seyda Alpşen

1989 yılında Doğu Avrupa'da sosyalist devletlerin çatırdamaya başlamasıyla birlikte uluslararası politika yorumlarında ciddi söylem değişiklikleri ortaya çıktı. Soğuk savaş dönemi de denilen sosyalist ülkelerin oluşturduğu sosyalist kamp ile kapitalist ekonomilerin egemen olduğu gelişmiş, az veya orta derecede gelişmiş kapitalist ülkeler ve üçüncü dünya ülkeleri denilen kimi sosyalist, kimi devlet kapitalisti ülkelerin oluşturduğu bir siyasal konjonktürden daha farklı bir sürece girildi. Bu süreç artık sosyalist kampın olmadığı, çözülen sosyalist ülkelerin kapitalizme yöneldiği, üçüncü dünya ülkeleri denilen ve BM'de önemli bir etkinliği olan kesimin de artık etkinliğini yitirdiği politik-siyasal atmosferi resmediyor.

Bu iki kamp arasında kalan üçüncü dünya ülkeleri de aslında siyasal olarak sosyalist kampın yürüncesinde bir politik tavır içerisindeydi.

Bölgesel sorunlar bu iki kampın ilişkisi ve etkinliği gözönüne alınarak değerlendiriliyor; statükocu, statik bir politik seyrin uluslararası güçler dengesi gözetiliyordu.

SSCB'nin ve sosyalist ülkelerin tarihe karışması ile tüm dengeler altüst oldu. Uluslararası politikadaki yeni yorumlar, yeni kavramlarla güçlendirilmeye çalışıldı. Gorbaçov'la birlikte yerleşen glastnost-prestroyka kavramları yeni dönemin habercisi oldu. Daha sonra yeni dünya düzeni, liberalleşme, globalleşme, pazar özgürlüğü ve özgürlük, pazar özgürlüğü ve insan hakları kavramları günlük dile yerleşmeye başladı. Açıkcası sosyalizmin ideolojik olarak prestij yitirmesi, kapitalizmin güven tazelenmesi sonucunu doğurdu. Bu güven tazelenmesi elbette kendini kavramlaştırmayı ve referanslarını tazelenmeyi gündelleştirecekti, öyle de oldu.

Bu kavramlar bir ideolojik hegemonya ile birlikte emperyalist perspektiflere göre olayları yorumlama tavrını da beraberinde getirdi. Dünya kamuoyu sağ dalganın, kapitalizm hayranlığının anaforuna girdi.

1994, artık bir sağ dalganın sisli basıncının yavaş yavaş ortadan kalkmaya başladığı bir yıl oldu denilebilir.

Avrupa'da, Avusturya ve İsveç referandumlarıyla Avrupa Birliği'ne katılma, Norveç katılmama kararı aldı. Avrupa seçimlerinde sosyalistler Avrupa Parlamentosu'nun en büyük grubu olarak ortaya çıktı. İtalya hariç diğer Avrupa ülkelerinde ırkçı-faşist hareketin oy oranı eski düzeyine yakinken, ırkçı-faşist saldırılarda artış oldu. İtalya'da sağcı-faşist hareket iktidara geldi.

Avrupa aynı zamanda Balkanlar'daki politikalarında, çıkar çatışmalarıyla tartışıldı. NATO ile BM arasındaki farklı yaklaşımlar, ABD ile Avrupalı ülkelerin Bosna-Hersek konusundaki çelişkileri, Balkanlar'da Rusya'nın etkinliğini arttırdı. Diğer taraftan Balkanlar'da etkisi belirgin biçimde artan ülke Almanya oldu. Bosna-Hersek'teki kriz derinleşti ve çözümsüzeleşmeye başladı.

Ortadoğu'da ABD üstünlüğü gelişti. Filistin-İsrail antlaşması, Ürdün-İsrail, Mısır-İsrail, ABD-Suriye görüşmeleri,

- 1994, artık bir sağ dalganın sisli basıncının yavaş yavaş ortadan kalkmaya başladığı bir yıl oldu.
- Avrupa'da Avusturya ve İsveç referandumlarıyla Avrupa Birliği'ne katılma, Norveç katılmama kararı aldı.
- Yılın, en önemli tarihsel olaylarından biri de Güney Afrika'da, ANC'nin iktidara gelmesiydi.
- Angola, Mozambik ve Balkanlar'da sosyalistler yeniden iktidara geldiler.
- TC'nin Adriyatik'ten Çin Seddi'ne politikası Doğu ve Batı'da Rus duvarına çarparak darmadağın oldu.
- Kürdistan demokratik güçleri için ise, '94 kayıp bir yıl oldu.

Ortadoğu'da İsrail etkinliğini arttırdı. Filistin hareketini otonomiye hapsedme ve ABD-İsrail-Arap ülkeleri ilişkileriyle, gelişen radikal İslamcı hareketin önünü barajlamada önemli adımlar atıldı.

Batı'da Libya, Doğu'da İran'ı izole edip ehlileştirme hedefinde, ABD önemli adımlar atmış oldu.

İngiltere'de diğer gelişmelerin yanı sıra IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu) lobisinin yoğun baskısıyla İrlanda sorununda adım atılmaya başlandı. İngiltere ile birliktir Kuzey İrlanda'daki Protestanların bu tavırlarını sürdürmeleri İrlanda politikasında Kuzey'de çoğunluk olan Protestanlar'a dayanan politik manevralarıyla İngiltere hükümeti gelişmenin önündeki en temel engeli oluşturuyor.

Yılın, belki de son yılların en önemli tarihsel olaylarından biri Güney Afrika'da, Nisan ayı sonunda, yapılan seçimlerde ANC'nin iktidara gelmesiydi. ANC, iktidarı beyazlarla paylaşmayı seçti, ancak beyazlara verilen tavizler nedeniyle siyahlar kitlesel gösterilere başladılar.

1 Ocak 1994'de Meksika'da ayaklanan Zapatistalar, halen ayaklanma bölgesi Chiapas'ta etkinliklerini sürdürüyorlar. Ülke çapında ulusal demokratik kongreyi toplamaları, ülkede direnişin yaygınlaşmasını geliştirdi. Lokal bir hareket olan Zapatistaların etkinliğini kırmak için, hükümet kuvvetleri operasyonlara başladılar.

Angola ve Mozambik'de, Balkanlar'daki eski sosyalist ülkelerde, sosyalistler yeniden iktidarlara ele geçirdiler. Ancak bu gelişmeler kimi sol basında yer aldığı gibi komünistlerin iktidarı ele geçirmeleri olarak anlaşılmalıdır. Artık kapitalist ekonomiye geçişi hedefleyen bu ülkelerdeki eski komünistlerin yeniden güçlenmeleri kapitalizmin etkisinin kırılmaya başladığı, bir zamanlar kitlelerin büyük gösterilerle alaşağı ettikleri insanları yeniden seçmeleri anlamında anlamlıdır ve değerlendirilmelidir.

Rusya önce bağımsız devletler topluluğu formülasyonu ile eski SSCB cumhuriyetlerini yeniden denetimine aldı. Bu devletlerdeki Rus azınlıkları önemli birer mevzi olarak kullanmaya başladı. Kafkaslar'da Çeçenistan işgaliyle Kafkas ülkelerine ve bölgede Türkiye, İran, Pakistan ve Afganistan "eski sınırcı Cumhuriyetlerle uğraşmayın" mesajı verdi. Balkanlar'da Sırp-Yunan-Rus ittifakı ile etkinliğini ortaya koydu. AGİK toplantılarında NATO'ya girmek isteyen ve NATO'dan yardım bekleyen Doğu Avrupa ülkelerine

ve NATO ülkelerine "gerçekleşirse kendi güvenliğimi tehlikede görürüm" mesajı verdi. Sert tavır aldı. Karadeniz'de diğer ülkelere geri adım atırdı.

TC için 1994, uluslararası politikada Adriyatik'ten Çin Seddi'ne anlayışının Doğu ve Batı'da Rus duvarına çarpmasıyla darmadağın olduğu bir yıldır. İki kutuplu dünya denklemlerinde Doğu jandarması olan Türk devletinin öneminin azalması sonucu. Kürt sorunundan dolayı Batılı devletler TC'nin Gümrük Birliği'ne tam üye olmasını ertelediler. Avrupa Parlamentosu'nda TC ile ilgili sert kararlar alındı. Öte yandan TC, Irak, Suriye ve İran Ortadoğu'da Kürdistan ulusal demokratik mücadelesinin kırılması için tarihsel işbirliklerini sürdürdüler. Ortadoğu'da Kürtler lehine statüko değişimini istemeyen emperyalizm Türk devletine silah ve ekonomik desteğini sürdürüyor.

Kürdistan ulusal demokratik güçleri anlamında da 1994 yılı kayıp yıl olarak sayılmalıdır. Güney'de yurtsever güçlerin çatışmaları, Kuzey'de TC'nin Kürdistan'ı insansızlaştırma politikasına engel olabilecek politik üretimlerin gerçekleştirilmemesi, ulusal cephe çalışmalarının sonuçlandırılmaması, Kürdistanlı sosyalistlerin gündemin gerisinde kalmaları UDG'nin önemli bir bölümünü (PKK, PSK, PDK-Bakur, legal alanda çalışan yurtseverlerin önemli bir kesimi) düzen içine çekip, sağa savurdu.

1994. yılı uluslararası politikada sağ dalganın söylemleri, insan hakları, demokrasi sloganlarının ne kadar iki yüzlü, çifte standartlı anlayışlara kaynaklık ettiğini de gösterdi. 1993'te Rusya'daki parlamentonun bombalanmasında, Bosna-Hersek'teki iç savaş sorumluluğunda, Ruanda'da yüzbinlerce insanın ölümünde ve Çeçenistan işgalindeki tepkisizlik, Afrika'daki emperyalist politikalar sonucu açlık, sefalet ve yoksulluk kaynaklı ölümlerde, Avrupa'da sosyalizmin ortadan kalkmasıyla demokratik haklara yönelik artan ırkçı-faşist saldırılarda Güney Kürdistan'da belirsizliğin sürmesinde ve desteğin azalmasında, Kuzey Kürdistan'da bombalanan, yakılan her köyde, üç bini aşan faili meçhulde, Kürdistan'ın boşaltılmasında, emperyalist kapitalizmin iki yüzlülüğü, çifte standardı sırttı.

1994'ün tespit edebildiğimiz çizgileri bunlardır.

1995'in dünya halkları ve Kürdistan halkına barış, özgürlük getirmesi dileğiyle.

1-15 Ocak 1995

Şehmuz Yapıştıran'ın ardından

1955 yılında Mardin'in Derik ilçesinde, orta halli bir ailenin ilk çocuğu olarak dünyaya geldi. İlk ve Orta okulu Derik'te, liseyi Kızıltepe'de, yüksek okulu inşaat bölümünü bitirdikten sonra, tekniker olarak Diyarbakır Bayındırlık Müdürlüğü'nde görev yaparken 12 Eylül askeri faşist darbesiyle Kütahya'ya sürgün edildi. Bu sürgün sonucunda görevinden istifa etti.

Daha lise yıllarında Güney Kürdistan'aki Barzani (KDP) hareketinin varlığı ve akabindeki 1974 yenilgisi kendisinde ulusal duyguların gelişmesine ve giderek devrimci bir karakter kazanmasına neden olur. 1976-77 döneminde, sel gibi gelişen ulusal ve toplumsal muhalefet sürecinde kendisi devrimci gençliğin en ön safalarında mücadele eder. Bu süreçte halk arasında yoğun bir örgütlemeye girişen DDKD saflarında mücadeleyi geliştirir. 1978 yılında Derik'te açılan DDKD şubesinin, yönetim kurulunda yer alır. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra DDKD ve bütün demokratik kitle örgütlerinin kapatılmasından sonra gelişen askeri faşist uygulamalara boyun eğmez, yılmadan illegal mücadeleye yönelir. Ve o günkü devrimci demokratlar (KİP) hareketi bünyesinde direnme mücadelesi verir.

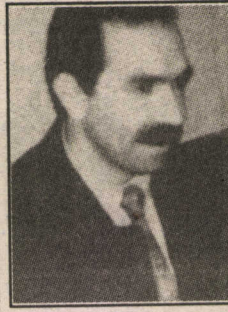
1982 yılında 20'ye yakın arkadaşıyla birlikte, faşist '82 yasasını protesto çalışmasını yürütürken gözaltına alınır. Polis denetiminde oy kullanmaya götürülürken bile red oyu kullanır. '82'nin o vahşet döneminde, muhteşem bir direnme örneği sergiler ve gözaltı olayından arkadaşlarının zaiyat görmeden kurtulmasını sağlar. Ancak bir talihsizlik sonucunda, kendisi gözaltındayken, yöneticisi olduğu DDKD'nin yasadışı ilan edilmesi üzerine tutuklanarak Diyarbakır E-tipi cezaevine konulur. Tüm direniş ve açlık grevlerinde yer alır.

Cezaevinden çıktıktan sonra tekrar yoğun bir örgütlenme faaliyetine girişir. Fakat ne yazık ki, kitlelerdeki yılgınlık, örgütsüzlük ve başboşluk had safhaya ulaştığından, fazla bir şey yapma imkanı bulamaz. Tabii bu süreçte kendisini içten içe kemiren şey, mensubu olduğu hareketin içindeki

bölünme ve dağınıklık olur. Partisinin içinde bulunduğu durgunluk ve dağınıklık kendisini de etkisi altına alır. Ve uzun yıllar devam edecek örgütsüzlük süreci başlar. Ancak kendisi kişisel olarak, yurtsever özünden hiçbir şey kaybetmeden çeşitli etkinlik ve platformlarda sorumluluk üstlenir. Mücadele yaşamı boyunca defalarca işkencelerden geçirilen Şehmuz ile birlikte tüm aile fertleri de devletin birinci derecede hedefi durumuna gelir. Ailenin tüm fertleri en az 5-10 kez gözaltına alınarak işkencelerden geçirilir.

Pratik mücadele sürecinde maddi olarak ayakta kalmak elbette kolay değil. İşinden çok cezaevi ve gözaltılarla meşgul birinin maddi sorunu olmaması imkansızdır. Müteahhit olmasından dolayı, ekonomik yönden çöktürmek amacıyla, devletin ihale kaptırmama yönündeki planlarına maruz kalır. Buna karşın kişiliğini korumak için ölüncüye kadar bedel öder. Böylesi engin deneyim ve birikime sahip bir arkadaşı, bir dostu, bir yoldaşı anlatmak gerçekten zor. Tüm yaşamı boyunca, kişiliğiyle devrimci mücadeleyi benliğine işlemiş, paylaşmayı ve kolektivizmi sosyalistçe uygulayan nadir insanlardandı. Daha nice özgürlük hayalleriyle, örgütlü yaşam biçimini prensip ettiği süreçte ortaya çıkan son gelişmeler, kendisinde yeni bir devrimci heyecan başlatmıştı. Özellikle YEKBÜN hareketinin oluşumu ve akabindeki sosyalistlerin birliği çalışmalarını büyük bir umutla karşılıyordu. Yeni bir devrimci kavgaya hazırlanırken aniden aramızdan ayrılması, onun hiçbir zaman kabullenemeye kahramanlığını gösterdiği basit bir ölüm şekliydi. Sohbetlerimizde defalarca tekrarladığı birşey vardı; en çok korktuğu ölüm şekli, yatakta ölmekti ve korktuğu başına geldi. Seydoş yoldaş da aynı korkularla can verdi ve dost Halil de aynı akıbetle sonsuzluğa gitti. Ama dostlar inanın ki siz nezdinizde halk kahramanları, ölümsüz şehitlerimizsiniz.

Kek Şehmuz seni ve bütün devrim şehitlerini yaşatabilmek borcumuzdur. Mücadeleni bıraktığın yerden sürdüreceğimize söz veriyoruz.

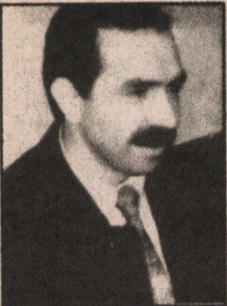
Sen
uzun süren bir yazdan
sonra
toprağa düşen
ilk yağmur tanesi gibisin
Tıpkı öyle aydınlık
berrak
ve güzel

Yurtseverliği militanca yaşayan değerli arkadaşımız

Şehmuz Yapıştıran'ı

zamansız yitirmenin acısını derinden hissediyoruz. Anısı mücadelemizde yaşayacaktır.

Enver Karahan, Rüstem Oduncu, Veysi Çalışır, Hamdullah Karakelle, Mehmet Yıldırım, Serhat Baran, Yılmaz Başboğa, Şakir Erol, Bedirhan Aydın, Murat Başaran, Yılmaz Kaya, Hatip Kırmızı, Faysal Kuyumcu, Nezir Galeri, Şükrü Dursun, Sinan Doğru, Siraccetin Kırcı, Bahattin Alkan, Mustafa Bora, Hatip Seyidoğlu, Ramazan Gülerce, Mustafa Araz, Hatip Erol, Hatip Yapıştıran, Erdoğan Yapıştıran, Turhan Yapıştıran, Ercan Yapıştıran, Metin Yapıştıran, Orhan Yapıştıran, Hamit Demirci, Ömer Aksu, Şeyhdavut Çalıştıran, Hasan Güneş, Ahmet Mermerci, Celal Esen, Selahattin Bulut, Yakup Karademir, Metin Kumruaslan, Cemal Boyacı, Serhat Ko.

Teslim olma ucuzlara
Kaldır elini dünya için
Sonu ölüm de olsa
Güzel ülken adına...

1955- 12. 11. 1994

Şeyhmus Yapıştıran'ı

amansız bir hastalık sonucu yitirmenin derin acısını yaşıyoruz.

Şeyhmus Erol (Tüm. Bel. Sen. İst. 1 No'lu Şb. Sekreteri), Sabiha Erol, Şehdavut Erol, Hatip Erol, Şakir Erol, Eyüp Erol, Remziye Erol, Mahdiye Erol, M. Ali Erol, Leyla Erol, H. İbrahim Erol, Fidel Erol, Suna Erol.

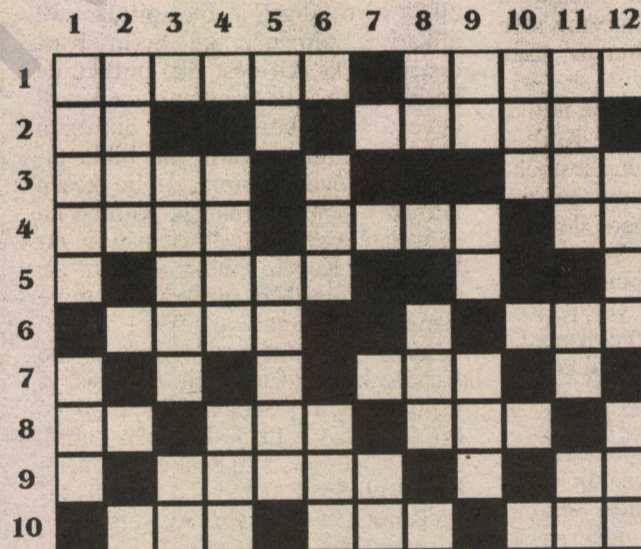
Bi biçûkan re biçûk,
Bi mezinan re mezin;
Lê li pêş dost û neyaran,
Hergav û li her derê
Welatparêz bû

XALÊ ARIF

Ew bişîrîna wî ya ji dil û can, qet; lê qet ewê
ji bîra me neçe.
Bila serê dost, nêzik, hevlên wî û gelê Kurd sax be!

XEWATKARÊN ROJA MEDYA

Xaçepîrs

Çeperast:

1-a) Barana sivik.
b) Dawet. 2- a) Pronavê kesemînê pi-rejimaar yekemîn.
b) Li Kurdistanê herêmek.
3-a) Hêkên spiyan.
b) Çanqala di serê teşiyê de. 4-a) Mehek. b) Li Îranê herêmek c) Rojek
5- Loqme
6-a) Xeberdan, galegal. b) Ne do ne xwe didin
8-a) Herî, erd

turab. b) Li hem-ber çekên berê hevalê mertal.
9- a) Ji derziyê mezintir e. b) Dezî, ben. 10- a) Ji dar an êzingên şîl re tê gotin. b) İsm. c) Lawirekî kovî.

Serejêr

1-a) Merengoz. b) Germa rojê. 2- Hêvî
3-a) li ser şal tê lixwe kirin. b) Mirov pê pora xwe rast dike. 4-

a) Fîstan. b) Ne nêzik.
5-a) Rengderê îşarkî (berpaş). b) Ezber (berpaş). 6-a) Hêl, teref. b) Pirek. 7-a) Gotina neyiniyê, ne erê. 8-a) Ne îro û ne sibê. b) Şuphe (berpaş). 9-a) Kurtenivîs a Îranê. b) Li ali Hekariyê ji zewacê re tê gotin (berpaş). c) Pêxemberek.
10-a) Li binê lingên hespan dixin (berpaş). 11-a) Ne birin. b) çemê mezîn. c) Pronavê kesemînê duwem.
12-a) Lawirek bi qalik e û pi giran dimeşe. b) Nexweş, qels.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

1	K	I	N	N	E	W	E	R	E	K	
2	A	M	E	D					O	L	A
3	R	E	W	I		E	S		M	E	M
4	I		A	L		N			M		
5	N	U	L		M	E	T		Z		R
6		N		P	E	T		P	E		G
7	N	A	P	O	X		K	E	R	M	E
8	U		N		R		G	E	P		E
9							P	A	P	Û	R
10	E	L	B		A	L	I	K	A	N	O

"Dem dema yêkîtiyêye"

Heypeyvîn bi nivîskarên Kurd Dr. Kemal Sido-Kurdaxî re

Medya Gûneşî: Tu karî xwe ji xwendevanên me re bidî nas-kirinê?

K. Sido: Ez di sala 1961 li Kurdistanê Sûrî, li devera Afrînê li Kurdaxê hatime dinê. Pêşî min li dibistana gund xwend, piştê sê salan min li Afrînê xwend û li Helebê min lîse xelas kir. Piştî ku min lîse xelas kir, sala 1980 ez mecbûr mam ku ji Sûrî derkevim. Wê demê îmkânên çûyina Yêtiya Soveyeta berê hebûn ez çûme Moskova û min li wê derê li ûnîversîtê xwend. Min şeş salan li ûnîversîta Patrîluma xwend û li wê min diploma xwe li ber "Pêwendiyên Kurd û Rusan di Sedsala 19'an de" nivîsand. Piştê ez çûme Enstîtûta Rojhelatnasî ya Akademiya Sovyeta kevn li beşê Kurdî, li ber destê Prof. Dr. Lazarev Mixail Sinyaroviç min Doktora xwe nivîsand. Ew jî li ser pîrsa Rusya û pîrsa rojhelatê angî ser pîrsa perçebûna Împaratoriya Osmanî bû. Di sala 1989'an de gava rûniştina min li Rusya xelas bû, ez mecbûr ji Rusya derketim. Ji ber ku gelek tişt li ser min hebûn, min nikaribû veberiyama welat, ez çûm Lîbya. Ez demek kurt li Lîbya mam. Di sala 1990 de hatim Almanya û neha li bajarê Marburg dijîm. Ez zewicî me û kurekî min ji heye.

Medya: Te teza xwe ya xilaskirinê û doktora xwe li Moskova amadekir. Tu dikari jî kerema xwe re bo me bêjî ew herdu liser çibûn?

Sido: Teza xwe ya xilaskirinê min di sala 1986 liser pêwendiyên Kurd û Rusan ji sedsala 19'an heta destpêka sedsala 20'an, angî ji destpêka şerê Qirimê yê 1853, dinavbera dewleta Osmanî û Rusya de heta Şoreşa Oktoberê. Di teza xwe de min xwest ez bidim xuyakirin, pêwendiyên Kurd û Rusan kengê û çawa destpêkirine. Di wê demê de siyasetek Rusa bi taybetî li beramberî Kurdan ne bû. Gelek caran şer di navbera Osmanî û Rusan de derdiket. Rusya her tim dixwest, Kurdan di van şeran de bi alî xwe ve bixîne. Carna bi Serketî, carna ne serketî di hin deveran de Kurdan alîkariya Rusan dikir li hin deverên din yê Kurdistanê jî alîkariya Tirkan dikirin. Lê pîr mixabin, wê wextê Rusya nikarî bû siyasetek yekbûyî beramberî Kurdan pêkbûne û ne jî Kurdên wê demê nikaribûn siyasetek giştî beramberî Rusya çê bikin. Daxwazên xwe di wê siyasetê de nikaribun pekbûnin. Mirov kare bêje tiştên ku wê rojê pêkdihatin îro jî pêktên. Pêwiste ku siyasetek ya Kurdan a giştî beramberî dewletên cîran û dewletên mezin hebe. Angî Rusya, berê dewletek mezin bû, îro disa jî dewletek mezin ma. Helbet gelek problemên wê yê hindur û derve hene, lê cardin jî di rojheleta navin de rolek wê yê mizî hêye. Min wê demê li ser van pîrsan diploma xwe nivîsand. Doktora xwe, min li beşa Kurdî

li ber destê Prof. Dr. Lazarev Mixail Sinyaroviç nivîsand. Ew jî li ber pîrsa Rusya û pîrsa rojhilatê bû, angî li ber pîrsa perçekirina dewleta Osmanî bû di wê demê de, ew jî bi mesela Kurdî ve girêdayî ye. Ji ber ku, dever û navçeyên di nav dewleta Osmanî de bûn, yê ku ne Tirk lê dijî. Yanî gelê Ereb, gelên Balkan Yewnan, Bulgar, gelên Qafqasê ev gelena hemû rîzgar bûn, tenê Kurdistan di bin destê wan de ma. Yanî hemû milletên din, karibûn xwe ji bin destê Osmanîya rîzgar bikin, lê tenê Kurd bindest man. Ev pîrs bo mi pîr girîng bû, min dixwest ser vê pîrsê mijûl bibim.

Medya: Te pirtûkek Kurdî û Almanî bi navê "Rêberê ziman" çap kirîye. Ji bo vê pirtûkê te kasetek jî tije kirîye. Tu karî ji xwendevanên me re vê pirtûka xwe bidî naskirin?

Sido: Ez dixwazim pêşî li ser vê gotina nuh "Rêberê ziman" hin tiştan bêjim. Gava di zimanê Kurdî de gotinên nuh tene ziman, hêdî, hêdî cihê xwe digrin. Ev pirtûk wê alîkariya Almanîyan ku herin Kurdistanê, bike. Di destpêka pirtûkê de beşek biçûk li ser rêzimana Kurdî heye. Ew kesên ku dixwazin rêzimana, zimanê Kurdî hin bibin dikarin jê feyde bibînin. Ji bo kesên Alman û ji bo Kurdan jî. Kurdên ku di welatê xwe de di dibistanan de nikaribûne Kurdî hînbûn dikarin jê feyde bibînin. Min pirtûka xwe bi vê armancê nivîsandîye. Yanî ji bo Alman, Avusturya, Îsvîçrê û bo Kurdên ku Kurdî nizanin. Di dawî ya pirtûkê de min listeyek biçûk jî çê kirîye. Di vê listê de tîpên latînî, erebî bi soranî û tîpên kirîlî yê ku Kurdên li Sovyeta hev ta îro jî pê dinivîsînin. Lê Kurdên Sovyeta kevn îro hêdî, hêdî tîpên Latînî bi kar tînin.

Medya: Te behsa Alfabe ya Kurdî û lehçê zimanê wi kir. Wek tu zanî Kurd tîpên latînî û Erebî bi kar tînin. Tu pêşeroja rewşa zimanê Kurdî çawa di bînî?

Sido: Berî ku ez bersîva vê pîrsê bidim, ez dixwazim tiştêkî bêjim. Ji ber ku ez ne ziman nasim heqê min tune ye ku li ser vê pîrsenbi firehî bipeyivim. Tiştên ku ez bêjim tiştên gelemperîne. Ez dibêjim, tîpên ku îro li Kurdistanê Bakur û li Kurdistanê Sûrî bi kar tînin, ji yê ku seydayê nemir Celadet Bedirxan, di rojnameya Hawarê de despêkir û Qanetê Kurdo û Ereb Şemo di Sovyeta kevn de dest pêkirin, ez dibêjim ev tîp yê herî çêtir in. Gava Kurd li Kurdistanê Başûr û Rojhelat di dewsa

Dr. Kemal Sido Kurdaxî

tîpên erebî de ku tîpên latînî bi kar bînin wê ji bo paşerga zimanê Kurdî çêtir be. Ger ku li hemû perçên Kurdistanê û tîpên latînî werin bi kar anîn wê baştir be. Zaravayên zimanê Kurdî gelek in. Îro roj meriv nikare bêje ka kîjan ji van zaravayan wê cihê xwe bigre. Ev pîrs divê bîmîne ji dirokê re. Lê gelek başe ku Kurd hemû Zaravayên xwe hînbûn. Neha ez Zaravayê botanî jî hînbûm. Gava min li Moskova xwend, min xwe hînbû Soranî kir. Ez wilo bawerim ku, bo zimanê Kurdî yê yekgirtî wê elifbêya latînî cihê xwe bigre. Ji nehadê zehmete ku, mirov bêje kîjan zaravayê Kurdî, kurmancî, soranî an zazakî wê li Kurdistanê wek zimanek yekgirtî çê bigre. Ev pîrs bi gelek faktorên siyâsî û dîrokî ve girêdayî ye. Îro em dibînin li Kurdistanê Başûr zaravayê Soranî cihê xwe digre. Di kurmancî de mirov dibîne devoka botanî û di zazakî de wek xweya dike devoka Dêrsim û Palo hêdî, hêdî cihê xwe digre. Divê Kurd her sê zaravayên xwe pêxînin û rê jê re vekin.

Medya: Te berê demekî pirtûkek helbestan bi navê "Çend keser ji derveyî welat" çap kir. Gelo te kengê dest bi nivîsandina helbestan kir û xebata te li ser helbestan çiyê?

Sido: Pêşî ez dixwazim bêjim ez ne şairim. Mirov dikare kul û xemên xwe wek şîr jî bîne ziman. Hîn, gava ku ez li welat bûm, min dest bi nivîsandina şîran kir. Gava ez ji welat dûr ketim û çûm Moskova, min bîrîya welatê xwe û dê, bav û xwişkên xwe kir. Gelek zehmetî dihadin pêşîya min, angî derd û kulê min bûn şîrê min. Di vê pirtûka min de, şîrê min ên ji sala 1980 ta ku ez

hatim Almanya yê 1990 jî tede hene. Ez karim bêjime pexşanin ne helbestin

Medya: Ev nêzî 4 salanê ku tu li Almanya dimînî. Em zanin ku tu vala nasekinî. Xebata te a neha çiyê? tu çî dinivîsîni?

Sido: Ez li ser gelek tiştan di-sekinim. Tiştê ku vî dawî ez pê ve mijûl bûm. ev pirtûka min a ku bi navê "Rêberê zimanê Kurdî" ji bo Almanan çap bû, ev bû. Ez neha dixwazim, şîr û pexşanên ku min nivîsandine û çap kirine, -hinek jê hitine çap kirin- van hemûyan wergerînim Almanî û çap bikim. Vekî din ez dixwazim Doktora xwe jî bikim Almanî. Min bi çapxanekê re pêwendî çê kirîye, ez dixwazim li wir çap bikim. Ez li ser tîkîliyên Kurdan û Rusan, li ser siyaseta Rusan a beramberî Kurdan dixebitim. Di vî warî de min hinek tişt nivîsandine, ji vana bi Kurdî û bi Erebî di hin rojnama de hatine weşandin. Car caran ez liser rewşa Kurdan ya îro, di hin kovar û rojnameyê Almanya de dinivîsînim. Wekî din ez li ser çûyina Helmut Moltke ya Kurdistanê di sedsala 19'an de mijûl dibim. Ev tişt ji bo çapê tene hazir kirin.

Medya: Daxwaz û hêviyên te ji bo xwendevanên Medya Gûneşî çine?

Sido: Ez ji rojnama Medya re jibo hepeyvînê spas dikim. Wek ez di zanim, rojnama Medya Gûneşî bêtir ji bo Kurdên, Kurdistanê bin destê Tirkîyê ye. Ez jibo gelê Kurdistanê Bakur, di xebata wan a jibo rîzgariyê de serkeftinê dixwazim. Hêviya min ewe ku, Kurd li Kurdistanê Bakur, milê xwe bidin hev, karê xwe bikin yek û li hember şarê qirêjê dewleta Tirk bi xurtî rawestin. Hemû rêxistinên Kurdî divê milên xwe bidin hev. Ji bo ku, dewleta Tirk şerekî qirêj dijî gelê Kurd didomîne, bi Sedan gund şewitandine û dixwazin, li Kurdistanê Bakur, Kurdan tune bikin. Dem, dema Yekîtiyêye. Ez çima wisa dibêjim? Gava ku ez li ser Kurdistanê Bakur xeber didim, tu ferqîyê naxim navbera perçên Kurdistanê. Gelek zilm û zordestî hate ser Kurdistanê başûr jî, îro jî bin destê hikûmeta Iraqê a faşîst rîzgar bûye. Lêbelê di rewşek zehmet de ye, alîkarî ji bo wê jî pêwiste. Ev alîkarî ji bo Kurdistanê Sûrî û rojhelat (Îran) jî pêwiste, lê wek Şêrko Bêkes dibêje, Kurdistanê Bakur serê laşê me ye, angî nivê gelê me li Kurdistanê Bakur e. Ez bi xwe jî ji Kurdistanê Başûr a rojava me, ez naxwazim dilê kesî giran bikim. Ez xilasbuna gelê Kurd di Kurdistanê Bakur de dibînim. Ji ber ku destê dewleta Tirk gelekî dirêj û di dinê de gelek hevalbendên wê hene. Destên wan dirêj dibe ku li perçên Kurdistanê bidin û rê li ber gelê Kurd bigirin. Kurdistanê Başûr, çiqas gavên giring pêş ve avêtine jî, ji ber ku dewleta Tirk li dijî daxwaz û armancên gelê Kurde, di cihê xwe de mayî û nikare pêş bikeve